

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA
REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE
MATICE

RODNA GRUDA izhaja
v Ljubljani, pošiljamo jo
v šestintrideset držav

2 • februar • 1965

Pustni običaji

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanajstkrat na leto. V poletnem času izideta dve številki skupno. Letna naročnina za prekomorske dežele je 4 dolarje. Poštšina plačana v gotovini. Ureja šestčlanski uredniški odbor. Glavna in odgovorna urednica

ZIMA VRŠČAJ

Ured. INA SLOKAN. Oprema: Spela Kalin, Sašo Mächtig, Peter Skalar, Jože Brumen. Uredništvo in uprava: RODNA GRUDA, Ljubljana, Cankarjeva 1/II. Nenaročenih rokopisov in slik ne vračamo. Čekovni račun pri NB 600-11/608-51. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

¹ Pusta pokopavajo

² Kurent s Ptujkega polja

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE MATICE

Vsebina

Feri Žerdin: Kurenti preganjajo zimo

Z.: Kamnik nekoč in Kamnik danes

V.M.: Nov dom za usposabljanje
invalidne mladine

Alenka Bibič: Poklic pomeni življenje

Igor Prešern: Šest desetletij tovarne
Stol

Ina Slokan: Srečanja v preteklem letu

Po domači deželi

Piknik bo v Grobljah pri Domžalah

Stane Lenardič: Z letali AA prek
Atlantika

Jože Vetrovec: Česen je gostilno zaslužil
v Ameriki

Miro Cerar vzor naše mladine

Frane Milčinski-Ježek: Poncij Lubadar

Kulturni zapiski

Matica izposoja knjige

Božidar Borko: Slovenska književnost
na tujem

Jana Milčinski: Nove knjige

Otroci berite

Kajetan Kovič: Pust

Ela Peroci: Sedem bratov

Milko Matičetov: Volk in kozica

Naši ljudje po svetu

Feri Žerdin: Ime mi je Miklova Zala

Naši pomenki

Vprašanja in odgovori

Fran Levstik: Martin Krpan

Slovenščina za vas. Jezikovne vaje

Slika na naslovni strani: Kurent, barvni
fotoposnetek: Janez Korenčan

Slikovna priloga: Dr. France Prešeren
(kliše je iz knjige: Dr. Anton Slodnjak:
Prešernovo življenje)

NASLOVI PREDSTAVNIŠTEV SFRJ

AMERIKA

Yugoslav Embassy,
2410 California St., N. W.,
WASHINGTON, D. C.

Yugoslav Consulate General
816-5th Avenue,
NEW YORK 22, N. Y.

Yugoslav Consulate General
38 East Bellevue Pl.,
CHICAGO 11, Ill.

Yugoslav Consulate General
Farmers Bank Bldg. Room 306,
PITTSBURGH 22, Pa.

Yugoslav Consulate General
3030 Pacific Ave,
SAN FRANCISCO, Calif.

CANADA

Embassy of the SFR of Yugoslavia,
17, Blackburn Avenue,
OTTAVA, Ontario

Consulate General of the
SFR of Yugoslavia,
377 Spadina Road,
TORONTO, Ontario

Še lahko dobite

**SLOVENSKI
IZSELJENSKI
K O L E D A R**

1965

Pohitite z naročilom!

Kurenti že preganjajo zimo

1 | 2

»Kurentovanje«, a local pegeantry of grotesque maskers, will again be held in Ptuj on Shrove Tuesday. Many other ethnographic groups from all over Slovenia will participate in this particular merrymaking which always attracts numerous native and foreign tourists.

Kurenti so zavihteli ježevke, ruse, piceki, kopjaši in druge šeme so drle za njimi po ptujskih ulicah. Pomlad je lomila led in Drava je tekla bolj živahno kot v zimskih mesecih. Pustni junak kurent, ki ima svoje domovanje v predpustnih dneh na Ptujskem polju, je letos spet oživel, njegov sprevod je preplaval ulice starega mesta ob Dravi. V goste so mu letos prišli ljudje tudi iz Ljubljane in celo iz sosednje Avstrije. Iz radovednosti, da bi videli starega kurenta, ki je rojen v starih časih; mnogi pa tudi zato, da bi spet poskusili kapljico z bližnjih vinogradov. Če so se časi spremenili v toliko, da so gledalci prišli na ptujski karneval z avtomobili vseh mogočih kubatur, oblik in znamk, je kurent ostal trdno pri starih običajih: še vedno z lesenim plugom, oblečen v ovčje kožuhe in s kravjimi zvonci na nogah.

Pustna nedelja je in to je pravi čas za veselje.

Tako v Ptuj, tako v Beli krajini, v Prekmurju, Litiji, Bohinju, skoraj povsod, kjer ljudje ne odvržejo starih šeg in navad.

Pustna nedelja v Prekmurju: najstarejši fant iz vasi se ženi z borom. Tako mora biti, ker tako zahtevajo stari običaji. V vasi se v predpustnem času ni nihče poročil, zato so vaščani poslali po okoličici pozavčine, ki so zvalili ljudi na borovo gostovanje. Najstarejši fant si ni mogel kaj — vaščani so tako sklenili in tako se je moralo zgoditi — oženil se je z borom, ki so ga zgodaj zjutraj posekali v bližnjem gozdu. No, prvo poročno noč seveda ni preživel z borom, temveč nekje na veselici, ki ob takih priložnostih traja zelo dolgo.

Litijčani pa so že opustili stare pustne šeme in se uspešno gredo bolj moderne reči. Na pustni dan postane Litija nekakšna prestolnica sveta, čeprav dere tja predvsem ljubljanski svet in v zrak letijo rakete, svetovni politiki so tega dne pri volji, da na miren način uredijo vse vroče zadeve... Žal samo na pustno nedeljo!

Metlika se pripravlja na 600-letnico mesta resno in zelo resno se pripravlja na neresne pustne dni, ko bodo po dolgem času spet oživele »purgarji«.

Ko se tali led na Cerkniškem jezeru, so »laufarji«, kot pravijo svojim pustnim maskam, seveda »dežurni« noč in dan. Pust je in naj bo še toliko dela, je ta »praznik« treba proslaviti.

In tako je pust tudi letos preganjal zimo in če snega ni moglo stopiti drugo, ga je stopilo veselje ljudi, ki so ga slavili.

FERI ZERDIN

Kamnik nekoč in Kamnik danes

1
Tu je bil rojstni dom prvega
slovenskega sadjarja Franca
Pirca

2
Iz Sadnikarjevega muzeja:
kamniške majolke

3
Kamniški grb

4
Stare hiše ob glavni cesti zgo-
vorno pripovedujejo o pretek-
losti Kamnika

1 | 3 4
2 |

Ce iz Ljubljane gledaš proti severu, se ti pogled zaustavi na prelepem vencu Kamniških planin. V vznožju tega veličastnega gorskega sveta, komaj 23 km od Ljubljane, leži starodavno mesto Kamnik. Skozi Domžale in skozi Mengeš, ki nas s svojimi tovarniškimi dimniki opozarjata, da se tu močno razvija industrija, zdrčimo z avtom v pičle pol ure do Kamnika.

Že Rimljani so ga poznali. Po starinski cesti, ki je vodila skozi Kamnik po Tuhinjski dolini na Štajersko, se je v srednjem veku razvijal živahen promet med Štajersko in Primorsko. Na visokem hribu, ki strmo pada v strugo Kamniške Bistrice in Nevljice, si je fevdalna gospoda že v 12. stoletju zgradila utrjen grad — Stari grad. Od tod je graščak lahko nadziral promet in opazoval, kdaj se mu bliža sovražnik. Na skalni vzpetini sredi naselja pa je zgradil še en grad, ki je dobil ime Mali grad. Ob njegovem vznožju se je razvilo in razraslo mesto Kamnik.

Ko je postal sredi 12. stoletja lastnik Starega gradu vojvoda Berthold II. Andeški, je bil Kamnik nekaj časa glavno mesto Kranjske. Šele kasneje je to mesto prevzela Ljubljana. Mestne pravice je Kamnik dobil že pred letom 1229 in je tako eno najstarejših naših mest. Prav zaradi prometa skozi Tuhinjsko dolino sta se v mestu razvili trgovina in obrt. Mesto je imelo svojo bolnišnico in gostišča, kjer so se radi ustavljali popotniki in trgovci. Ko si je češki kralj Otokar prizadeval polastiti se vse pokrajine do Trsta, se je leta 1271 mudil tudi v Kamniku. Dve leti kasneje pa je po nesrečni bitki Kamnik pripadel Habsburžanom.

Že leta 1391 je imelo mesto svojo šolo in učitelja. Nekaj kasneje pa je dobilo tudi svoje strelišče in kopališče, kar je bilo za takratne čase znak izrednega blagostanja. Ko je leta 1563 na Kranjskem razsajala kuga, so zgradili v Nevljah bolnišnico za okužence.

Hud potres je leta 1511 porušil Stari grad. Stari grad so spet pozidali, Mali pa je ostal razvalina. Tudi številni požari so večkrat prizadeli mesto. Ko se je v 16. in 17. stoletju trgovina usmerila skozi Domžale in Črni graben preko Trojan, je začela obrt in trgovina v Kamniku propadati. Šele v 19. stoletju si je Kamnik gospodarsko spet nekoliko opomogel. V kovaških delavnicah so kovali žeblje in kovinsko opremo za zgradbe. Razvile so se tudi usnjarska, krznar-

ska, lončarska in kamnoseška obrt. Leta 1852 je država odkupila stare fužine in ustanovila smodnišnico, ki je kot najstarejše kamniško industrijsko podjetje praznovala že 110-letnico obratovanja.

Kamnik hrani danes mnogo dragocenih zgodovinskih umetnin, ki so nema pričevanja tega lepega malega sveta pod planinami. Ponos Kamnika je dvanadstropna kapela v Malem gradu z znamenitim portalom iz enajstega stoletja. Kot zanimiv spomenik romanskega stavbarstva pri nas ga uvrščamo med najpomembnejše umetnostne spomenike naše preteklosti. Mali grad je kot vrasel s podobo mesta, zato si brez njega Kamnika ne moremo zamišljati. Grad zdaj temeljito popravljajo, da bi se čim delj ohranil.

Hiša, tik pod strmo skalno steno, na kateri se dviga Mali grad, stoji na mestu, kjer je bil prej rojstni dom Franca Pirca, prvega slovenskega sadjarja. Pirc je že leta 1835 napisal prvo knjigo o sadjarstvu. Ko pa mu je bilo že 50 let, je odšel preko morja v Ameriko in je misijonaril med Indijanci v Wisconsinu in Minnesoti. V St. Cludu so mu postavili lep spomenik, letos pa bo kraj Pierz v Minnesoti, ki je imenovan po našem Pircu, praznoval stoletnico, ko je tam Pirc ustanovil župnijo in šolo.

V zadnjem času je Kamnik dobil tudi svoj muzej. Uredili so ga na gradu Zaprice, kjer bodo zbrali in uredili v pregledne zbirke vso kamniško bogato de-

diščino iz pretekle dobe. Tu bodo našli primerne prostore tudi dragoceni predmeti iz bogate muzejske zbirke znanega zasebnega zbiralca, kamniškega veterinarja Josipa Sadnikarja. Poseben oddelek v muzeju je posvečen dokumentom iz narodnoosvobodilne borbe. Oddelek je že lepo urejen.

Čeprav je Kamnik krenil v izrazito industrijsko smer, vendar ni pustil vnemar svoje odlične prirodne lege, ki mu je že od nekdaj dajala vse pogoje za razvoj turizma. Že v prejšnjem stoletju je Kamnik slovel po svojem kopališču z zdravljenjem po Kneippovi metodi. V prvi svetovni vojni je kopališče s svojimi zgradbami propadlo, med obema vojnoma, in zlasti še v zadnjem času pa je v neposredni bližini, v prelepi zeleni okolici pod Starim gradom zraslo drugo kopališče z odličnim plavalnim bazenom, okrog katerega so se zvrstila športna igrišča.

Kamnik je danes zelo privlačen turističen kraj in je izhodišče za številne prijetne izlete in vzpone na gorske vrhove. Na Stari grad, s katerega je prekrasen razgled na planine in na ravnino vse do Ljubljane, vodi dobro zavarovana avtomobilska cesta. Planinci so tu po osvoboditvi zgradili gostišče, ki privablja zlasti ob nedeljah in praznikih številne izletnike.

Zlasti pomembna turistična pridobitev pa je nova žičnica, ki turiste v nekaj minutah prepelje na Veliko planino (1666 m), kjer so smiselno urejena turistična naselja in planinski hotel, ki je bil odprt pred nekaj meseci. Tako se Kamnik danes v še večji meri uveljavlja kot turistično izhodišče v Kamniške Alpe.

V Kamniku so se rodili mnogi znameniti možje. Med njimi pesnik Fran Albrecht, pisatelj in jezikoslovec Jurij Japelj, osvoboditelj Maribora general in pesnik Rudol Maister-Vojanov, pesnik in dramatik Anton Medved in drugi.

Med zadnjo vojno so Kamničani dokazali vsojo zavednost. Saj je bil prav bivši kamniški okraj tisti, ki se je prvi v Sloveniji dvignil z oboroženo vojaško enoto v upor proti zaslužnevalcem. Pri opekarni v Volčjem potoku se je sestal 25. julija 1941 vojno revolucionarni komite za kamniško okrožje pod vod-

stvom Toma Brejca ter članov Marjana Dermastje in Toneta Šturma, kjer so določili 27. julij za dan vstaje na Kamniškem. Žal pa so zaradi izdajstva nemški okupatorji v mestu preprečili akcije mladincev, ki naj bi bile sočasno izvršene z akcijami v okoliških krajih.

Današnji Kamnik je mesto z živahnim utripom nenehne rasti. Z mestom se zraščajo bližnja naselja Perovo, Duplica, Nevlje in Mekinje, kjer se prebivalci danes le še v zelo majhni meri ukvarjajo s kmetijstvom. Večinoma so zaposleni v industriji, ki se je po vojni zelo razvila.

Razen tovarne upognjenega pohištva STOL in tovarne kovinskih izdelkov Titan, ki sta najstarejši in kjer dela dve tretjini kamniškega delavstva, so tu še tovarna kovanega orodja, tovarna usnja, tekstilna tovarna Svilanit, tovarna gumbov in galanterije iz plastičnih mas Modelit ter tovarna keramičnih izdelkov in čistilnih sredstev Svit.

V zadnjih letih so v Kamniku, zlasti pa v njegovi okolici zrasle številne nove stavbe, predvsem stanovanjske. Zlasti lani je bila gradnja stanovanjskih stavb izredno številna. Zapriško polje med Ljubljansko in Kamniško cesto bo kmalu popolnoma zazidano. V zadnjih letih so tam zrasle skupine stanovanjskih blokov in hiš z novimi ulicami, ki povezujejo obe cesti. Ob Kranjski cesti so v gradnji trije stanovanjski bloki, ki imajo po tri nadstropja, oziroma štiri etaže. Bloke gradi stanovanjski sklad kamniške občine in je vseh 58 stanovanj namenjenih za prodajo in so seveda že tudi prodana. Večinoma so jih odkupile gospodarske organizacije za svoje delavce in uslužbence. Stanovanjska zadruga, v kateri so vključeni delavci in nameščenci podjetja Kamnik, gradi 28 enoetažnih hiš v Kersnikovi ulici. Še tri gradbene zadruge so v Kamniku v zadnjem času ustanovili, in sicer pri tovarni Titan, tovarni Svilanit in tovarni Stol. Na Duplici lepo napreduje gradnja dveh stanovanjskih blokov, v katerih je 18 družinskih in 18 samskih stanovanj. Na Vrhpolju je v gradnji 12 montažnih hiš. Računajo, da bo letos v kamniški občini dograjenih 65 enodružinskih hiš in 130 stanovanj v blokih, tako da bo vseljivih blizu 200 novih stanovanj. kar je v primerjavi s prejšnjimi leti rekordno število. Stavbo na Zapricah, ki je bila prvotno namenjena za kulturni dom, prezidujejo za zdravstveni dom. **z**

Tudi na kulturnem področju ima Kamnik svoje posebnosti. Lani je slavilo kamniško pevsko društvo Lira, ki je naš prvi slovenski pevski zbor, sedemdesetletnico. Svoj jubilejni koncert so imeli pevci Lire v Celovcu, kjer so priredili tudi pred 70 leti — 24. oktobra 1864 svoj prvi koncertni nastop.

1
Novi potrošniški center v Kamniku

2
Kamnik

3
Novi dom invalidne mladine v Kamniku

4
Pomenek na hodniku doma

5
Mlada padalka Heda, ki se je pred dvema leti ponesrečila s padalom. Vse življenje bo ostala invalid. To spoznanje zdaj ni več tako boleče. V zavodu se usposablja za svoj bodoči poklic

1	3	4
2		5

Nov dom za usposabljanje invalidne mladine

Ob šumeči Bistrici, sredi zelenih travnikov pod temnimi gozdovi Pijavšnika in Kratne, je v zadnjih dveh letih zrasla nova zgradba Zavoda za usposabljanje invalidne mladine. V začetku septembra se je Zavod preselil v nove prostore in šolsko leto 1964/65 so gojenci začeli v boljših in ugodnejših pogojih, saj zavzema dom 7000 kvadratnih metrov uporabnega prostora.

Zavod je res edinstven po svoji sodobni ureditvi in funkcionalni povezanosti prostorov. Osrednja stavba je internat, v katerem je prostora za 180 gojencev. V treh nadstropjih so razvrščene spalnice, dnevne sobe in drugi prostori. Vsi prostori so moderno opremljeni. Spalnice imajo mrzlo in toplo vodo. Za večje gojence so namenjene spalnice s tremi posteljami, za manjše pa s štirimi. V prostem času se gojenci zbirajo v dnevnih sobah, tam imajo televizorje in radioaparate. Prostorna hala povezuje internat s šolskim poslopjem na južni strani. Tam so tudi delavnice, kjer se gojenci usposabljaajo za razne poklice: za urarje, radio-mehanike, vrtnarje, elektromehanike, krojače in za šivilje.

V šolskem poslopju je šest učilnic za praktični pouk. Učilnice so svetle in prostorne. V zavodu se gojenci tudi zdravijo, pod strokovnim vodstvom krepijo svoje telo in oslabele mišice na rokah in nogah. Če je gibljivost njihovih udov omejena, jo je treba s posebnimi modernimi napravami in posebno telovadbo večati. Zato so posebno praktično urejeni prostori za razne terapije ter še posebni prostori za individualne telovadne vaje. Poleg pa je seveda klasična telovadnica z vsemi potrebnimi orodji in zimski plavalni bazen s toplo vodo, do poletja pa bo zgrajen še letni plavalni bazen.

V posebnem poslopju je jedilnica s sodobno urejeno kuhinjo in shrambami. V posebni štirinadstropni stolpnici so zavodovi uradi in stanovanja za uslužbence. Samoumevno je, da so vse zgradbe posebej tako urejene, da imajo invalidi čim lažje dohode v prostore in posamezne zgradbe in prostore. S teras je prekrasen razgled na mesto, obdano z vencem Kamniških planin. Urejena je že tudi okolica Zavoda, ki jo poživljajo nasadi okrasnih grmičev. Načrte za novo zgradbo tega zavoda je izdelal ljubljanski arhitekt Jože Usenik pri Slovenija projektu. Pri notranji ureditvi prostorov in obrtniških delih pa so sodelovala predvsem kamniška podjetja.

Zdaj je v zavodu 175 gojencev iz vse Jugoslavije. Največ jih je seveda iz Slovenije. Hitro so se vživeli v novo okolje in prav nič ne pogrešajo prejšnjih prostorov, v katerih so bili utesnjeni.

V. M.

Poklic pomeni življenje

Individualna telovadna terapija pod strokovnim vodstvom je zelo koristna za zdravljenje

V velikem svetlem hodniku ni nikoli tiho in mirno. V njem diha življenje. Tu so našli svoj drugi dom mnogi, ki so se v zunanjem svetu znašli pred zaprtimi vrati zato, ker jim življenje ni dalo tistega kot mnogim drugim — zdravja.

Z Vladom Hvaličem, ki je v zavodu že deseto leto socialni delavec, ogledujeva nove prostore in se pomenkujeva:

»SR Slovenija ima še vedno izredno visok prirastek fizično prizadetih otrok, letno celo okoli 300 do 400 otrok,« pripoveduje tovariš Hvalič. »Stari dom v Mekinjah je torej postal že davno pretesen. V Kamniku pa lahko trenutno sprejmemo 190 gojencev.«

Mladim, ki so postali invalidi zaradi bolezni ali pa so že od rojstva deformirani, v zavodu ne nudijo samo rehabilitacije. Usposobiti jih želijo za življenje, za poklic, ki ga bodo lahko opravljali glede na stopnjo invalidnosti.

»Gojenci se pri nas pravzaprav izučijo za določeno delovno mesto. Večinoma namreč že ob vstopu v dom sklepamo pogodbe s podjetji, ki po šolanju sprejemajo naše fante in dekleta v svoje kolektive. Mnogi nekdanji gojenci so se na delovnem mestu že izkazali, marsikdo od njih je končal tudi študij na univerzi in je postal celo strokovnjak.«

Na velikem hodniku je izredno živahno. Tu se sklepajo nova prijateljstva, tu se dekleta in fantje pogovarjajo o najnovejših dogodkih, se pripravljajo na prireditve in govorijo o tem, kaj bi še bilo treba izboljšati v mladinski organizaciji.

Veliki hodnik se je odcepil v nekoliko manjših. Nenadoma je postalo vse tiho. S tovarišem Hvaličem prisluškujeva pri vratih. V tem traktu so namreč učilnice. Za prvimi vrati slišiva mlade učence, ki spoznavajo prve modrosti. Ropot šivalnih strojev da slutiti, da se pri sosednih učijo mladi krojači in šivilje. In pri naslednjih urarji, radiomehaniki, elektromehaniki...

Vrtnarji so že v jeseni začeli urejevati okolico zavoda. Zima pa jih je priklenila na stavbo. Toda na vsakem koraku opazimo, da ne počivajo. Vso stavbo so okusno uredili s cveticami. Prihodnjo zimo pa bo še lažje, saj bodo spravili pod streho tudi zimski vrt in se torej tudi v mrtvi sezoni učili bodočega poklica.

V veliki fizioterapevtski telovadnici sem spoznala Hedo. Pred dvema letoma je na Lescah skočila s padalom, ki se ni odprlo...

Heda bo ostala vse življenje invalid.

»Ko je pred nekaj meseci prišla k nam v Kamnik, je bila najbolj obupano dekle na svetu. Pri nas pa smo ji povrnili vero v življenje,« jo predstavi tovariš Hvalič.

»Ko so mi povedali, da bom ostala hroma, je bil to zame zelo hud udarec. Šele v Kamniku sem prebredla krizo. Zato, ker tu nimamo niti minute časa, da bi premišljevali o sebi.«

Naša družčina se je torej povečala. Zdaj nas je vodila Heda po novem poslopiju. Komaj sva jo dohitela, tako se je izurila na svojem vozičku.

Ukusno urejena sobica z velikim balkonom, s štirimi posteljami in cveticami v vazi, to je novi Hedini dom. Toda novi dom je tudi velika mladinska soba s televizijskim sprejemnikom. V ospredju sedijo trije

fantje pri partiji šaha, dekleta in fantje v ozadju premelevajo mladinsko samoupravljanje zavoda, prav zadaj v kotu pa sta stisnjena dva fanta; starejši pomaga mlajšemu pri računstvu, ki mu nikakor ne gre.

Vsi so ena sama velika družina.

»Pri nas ne poznamo prepirov,« pravi Heda. »Skupna nesreča nas je še bolj povezala. Zato smo tudi vedno složni in pripravljeni pomagati drug drugemu. Morda nam je prav zaradi tega uspelo, da smo letos dobili prapor, kot najboljši mladinski aktiv v kamniški občini.«

Dan je minil. Proti večeru je postalo v domu še posebno živahno. Završalo je kot v čebeljem panju. V veliki obednici, kjer je improviziran oder, so se zbrali ljubitelji plesa. Ob zvokih harmonike so se zavrteli vsi, ki lahko hodijo. Drugi pa so jih opazovali z vozičkov. In tudi njim so žarele oči. Saj je danes poseben praznik. Janez in Marinka imata rojstni dan in dobili smo novega prijatelja: Janko je bil sprejet v zavod.

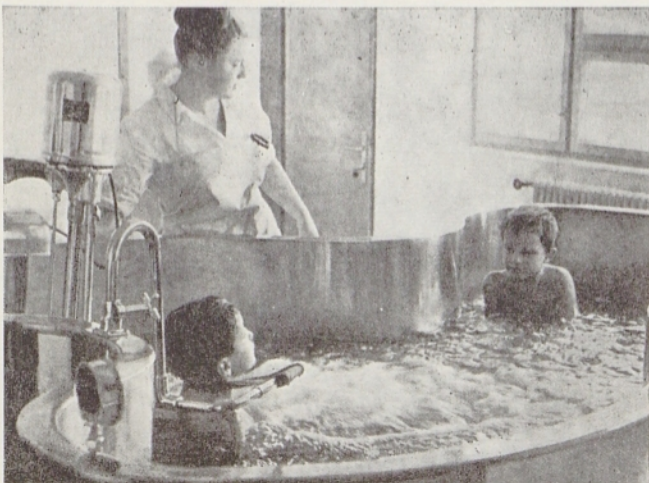
Tako kot prihajajo, tako tudi odhajajo. Vsako leto odide 30 do 40 deklet in fantov, ki so se v Kamniku izučili poklica. Iz Kamnika odhajajo v novo življenje, na delovna mesta po vsej Sloveniji.

ALENKA BIBIČ

V klubski sobi se mladi invalidi zabavajo z različnimi igrami

Takšne tople kopeli niso le osvežujoče, temveč se z njimi mladi invalidi tudi zdravijo

Šest desetletij tovarne Stol

60 Years of Stol Furniture — Summary

This history of our factory is very much like the history of other factories that have taken root and grown in this part of the country at the turn of the century.

Putting to work the advantages of an abundant lumber reservoir, the founders of the workshop could, in addition, rely their manpower supply on a population anxious to learn and willing to work yet unaccustomed by nature and character to be exploited either by individuals or groups. For this reason we also find that on several occasions during the pre-war years, workers have consistently and in an organized manner manifested their keen sense of social justice by refusing to give up their trade union privileges and rights.

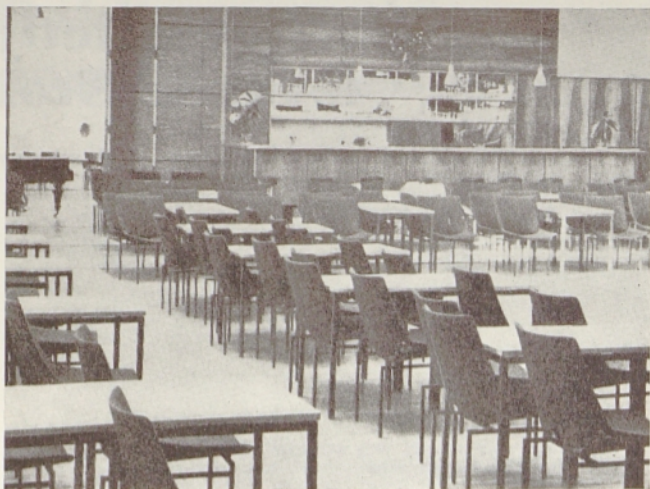
Can it be therefore surprising that during the second Worldwar occupation and when the factory started producing articles for use in warfare these same workers-partisans there times demolished the factory to the ground.

A landmark in the factory's past is August 26th, 1950 when the workers took charge of the plant. Since then, its history is one of more or less continuous growth and successes.

Though important output increases have been sought and achieved through new production concern was to maintain the quality of its products cedures and mechanization, the factory's ever present and to groom and develop its design and research sections. Looking back we can say that this policy has been richly rewarded: our products have received a number of international awards.

Izdelki prve slovenske tovarne pisarniškega pohištva so znani po vsem svetu.

Že pred prvo svetovno vojno je v Duplici pri Kamniku zrasla prva slovenska tovarna pohištva. To je bilo leta 1904. Iz leta v leto se je tovarna širila in postala tik pred drugo vojno že pravcata industrija, saj je bilo takrat v Duplici zaposlenih okrog 350 ljudi. Vrh tega pa si je tovarna pohištva v Duplici že pred vojno pridobila precej kupcev ne samo v Jugoslaviji, Afriki in v nekaterih deželah Bližnjega vzhoda. Te

uspehe je tovarna dosegla zlasti zaradi kvalitete svojih izdelkov.

Med vojno je tovarna pohištva v Duplici pogorela, takoj po osvoboditvi pa so jo obnovili in v novih objektih je spet stekla proizvodnja. Danes je tovarna »STOL«, ki je leta 1964 proslavljala že 60-letnico svojega obstoja, ne samo glavni proizvajalec pisarniškega pohištva v Sloveniji in Jugoslaviji, marveč tudi eden glavnih izvoznikov v naši državi. Preko 60 odstotkov izdelkov tovarne »STOL« gre v izvoz, zlasti na zahodna tržišča. Glavni kupci kvalitetnih izdelkov dupliške tovarne so Velika Britanija, ZDA, Zahodna Nemčija, Avstrija, Švedska, Belgija, Francija, Nizozemska, Švica in še nekatere države. Kako zelo je narasel izvoz te tovarne v zadnjih letih, nam pove podatek, da se je od leta 1954 do 1964 izvoz potrojil.

Seveda prejema ta renomirana tovarna za svoje kvalitetne izdelke številna priznanja na raznih sejmi in razstavah. Stoli, pisalne mize in drugi izdelki iz Duplice so bili po vojni razstavljeni na raznih sejmih v Jugoslaviji, kakor tudi na številnih razstavah in sejmih v tujini — v Trstu, Celovcu, na Dunaju, v Milanu, Parizu, Londonu, Stockholmu, Lausani, Varšavi, Pragi, Budimpešti, Kopenhagnu, Sofiji, Kijevu, Bukarešti, Oslu in drugih krajih.

Kolektiv te tovarne je dobil v zadnjih letih številna strokovna priznanja za svoje kakovostne proizvode. Tako je tovarna dobila med drugim leta 1957 v Stuttgartu prvo nagrado na razstavi »Neue Gemeinschaft für Wohnkultur«, dve prvi nagradi na znanem specializiranem mednarodnem sejmu v mestu Cantu (Italija), srebrno nagrado na XI. trienalu v Milanu, dve bronasti medalji na mednarodni razstavi izumov in tehničnih izboljšav leta 1960 v Bruslju in nič manj kot 16 zlatih kolajn na IV. mednarodnem lesnem sejmu v Ljubljani.

Danes je v tovarni »STOL« zaposlenih okrog 1000 delavcev. Seveda bi bilo težko primerjati predvojno in današnjo tovarno, saj je slednja zrasla že v pravcato sodobno industrijo. Veliko je k temu prispevala rekonstrukcija podjetja, vrsta novih in modernih strojev, med katerimi so že tudi najpreciznejši sodobni avtomati. Precejšen delež pri razvoju podjetja pa ima tudi center za strokovno izobraževanje, ki prireja leto za letom številne strokovne seminarje, tečaje

in predavanja. Na teh tečajih in seminarjih so si delavci zelo izpopolnili svoje znanje, tako da so večina zares pravi mojstri svojega poklica. V tovarni pa so pred leti uvedli tudi posenbo mehanografsko službo, ki jim omogoča zelo hitro spremljanje raznih pojavov in dogodkov. Tako lahko v podjetju zelo hitro ukrepajo, če je potrebno, in jih ne more noben pojav presenetiti oziroma najti nepripravljene. Seveda imajo v tovarni tudi lasten izvozni oddelek, ki skrbi za povezavo z inozemskim trgovom.

Tovarna pa sproti prodaja vse svoje izdelke tudi doma, saj ima svoje zastopnike po vsej državi. Eden izmed zadnjih večjih uspehov na domačem trgu je oprema popolnoma novega hotela v Dubrovniku s sedežnim pohištvom, ki je bilo na lanski svetovni razstavi v New Yorku zadnji krik mode.

Razvojni program tovarne »STOL« v letih 1964 do 1970 računa, da bodo vsako leto povečali proizvodnjo za približno 5 odstotkov, pri čemer pa se število zaposlenih ne bo povečalo. Ta uspeh bo tovarna dosegla predvsem z nadaljnjo modernizacijo proizvodnega postopka, z uvajanjem nekaterih novih avtomatskih strojev, z nadaljnjim izboljšanjem notranjega transporta in seveda s še večjo specializacijo in izurjenjem vseh zaposlenih. Nedvomno pa bodo k temu uspehu svoj delež prispevali tudi osebni dohodki, ki so v tovarni »STOL« med najvišjimi v kamniški komuni.

Ne smemo pa pozabiti tudi na skrb za standard zaposlenih v tem kolektivu. V podjetju imajo že vrsto let svojo menzo, vsi zaposleni prejemaajo tople obroke za malico, poskrbljeno je tudi za prevoz delavcev in delavk v tovarno in na domove. Doslej so zgradili okrog 100 družinskih stanovanj, v katera so se vselili najbolj potrebni. Mnogim delavcem je tovarna pomagala s krediti, da so sami začeli graditi stanovanjske hišice. V letošnjem letu pa bodo zgradili spet nov stanovanjski blok.

IGOR PREŠERN

Izdelki tovarne Stol so znani po svetu

Inž. arh. Kralj

Viki Poljšakova

Ivanka Sifrerjeva (v karirasti obleki) s predsednico matice Zimo Vrščajevo na letališču Brnik ob prihodu Progresivnih Slovencev

Srečanja v preteklem letu

1 | 3 4
2 |

Brskam po beležnici med številnimi zapiski o srečanjih z našimi izseljenci, ki so nas lani na matici obiskali. Lani? Saj skoraj ne moremo verjeti. Zdi se nam, kakor da je bilo to včeraj, toda meseci so že vmes od teh obiskov in Izseljenska matica in njene podružnice se že pridno pripravljajo na novo sezono.

Med tistimi, ki so nas v zadnjih letih že večkrat obiskali in ki vselej radi prihajajo tudi k nam na matico, sta tudi naši ameriški Slovenki Viki in Ivanka, znani društveni delavki in vodilni odbornici pri Progresivnih Slovenkah Amerike.

Viki Poljšakova, ki je lani obiskala Slovenijo s soprogom in vnukinjo, je po rodu Ljubljanka. Še zelo mladi je postala Amerika druga domovina. Tam se je srečala s svojim Leom, ki je doma s sončne Primorske. Vzela sta se in zdaj imata že vnučke. Vsi pridno delajo v naših društvih.

Skromna Viki nerada govori o sebi. Takoj skrene pomenek na organizacijo, predvsem na prosvetni odbor Progresivnih Slovenk, ki je že leta njen ožji delokrog. Dejavnost te organizacije je zelo široka. Če bi segli za leta nazaj, bi se dalo govoriti in govoriti. Pa se ustavimo samo v bližnji preteklosti in sedanjosti. Sem spadajo predvsem zbirke Progresivnih Slovenk za pomoč Skopju. Delež te organizacije je res vsega priznanja vreden. Saj so za pomoč Skopju zbrali krožki PSA 127 velikih zabojev oblek, poleg tega pa še 1200 dolarjev.

In danes? Odbor ima največ dela s prodajo kuharske knjige, ki jo je organizacija lani izdala. Knjiga je zelo praktično urejena in obsega 165 različnih zapisov za pripravo naših domačih jedi.

Kdo je dal pobudo za izdajo te knjige? Sprožila se je na kuharskih tečajih, ki so jih priredile Progresivne Slovenke, za kuharske tečaje je pa dala pobudo naša v Ameriki rojena mladina. Na slovenskih svatbah so se, kakor je to v navadi, naše priznane kuharice hotele vedno postaviti z domačimi pristno slovenskimi jedmi. Marsikaj je prišlo na mize, česar mladi ljudje ne poznajo več. In tako se je rodila želja, da bi Progresivne Slovenke priredile kuharske tečaje. Seveda, zakaj pa ne! Naša pridna dekleta so bila takoj za to. Vsaka je malo pobrskala po spominu. Razmiš-

ljala o jedeh, ki se jih je naučila od matere tam v starem kraju in zapisala, kako se pripravijo. Seveda poleg vseh tistih domačih dobrot, ki jih stalno pripravljajo svojim družinam. Kar precej se jih je nabralo. Potem so začele s praktičnim in teoretičnim poukom na tečajih. Prvi tečaji so bili pri krožku št. 3 na Recher ave v Euclidu, nato v Colinwoodu, nato pri krožku št. 1 na St. Clairu v Clevelandu, pa pri krožku št. 7, kjer so včlanjene večidel mlajše članice. Skupno so priredili tri tečaje, prvi je trajal dva meseca, druga dva pa po šest tednov. Zanimanje je bilo izredno. Na prvem tečaju je bilo okrog 300 udeleženk, na drugih dveh pa po 160. Zaradi izredno velikega obiska so bile težave pri praktičnih vajah za pripravo jedi. Predavateljice so se morale kar pošteno potruditi.

Zaradi izrednega zanimanja je glavni odbor Progresivnih Slovenk sklenil, da bodo letos spomladi zopet priredili šesttedenski kuharski tečaj v naši naselbini v Euclidu. Tečaj bodo zopet pripravile in vodile članice prosvetnega odbora PSA.

Ivanka Šifrerjeva je pri Progresivnih Slovenkah glavna blagajničarka. V Ameriki živi že 52 let. Dolga doba je to. Srce pa jo vleče v domači kraj. Znova in znova. Lani je bila že četrtič pri nas. Ivanka se rada smeje. Njen smeh je širok, dobrodušen. Rada je pri nas. Ko odhaja, je obraz resen in solze so v očeh.

Ivanka je Gorenjka, iz Kamne gorice doma, tam, kjer so nekoč žeblje kovali. Tudi Ivanka jih je nekoč kovala, majhne in velike. Potem pa se je odločila za Ameriko. Enajst otrok je bilo v družini. Štirje so odšli v svet. V Ameriki se je šele zavedela, kako daleč proč je rodna dežela. Leto in pol je tožila in jokala. želela nazaj — toda zaradi vojne ni mogla. Sčasoma se je privadila, saj se je morala. Začela je delati v društvih. Najprej pri slovenskih sokolicah, enem najstarejših društev SNPJ, pa pri dramskem društvu Ivan Cankar, ki ga je takrat vodila znana slovenska igralka Avgusta Danilo, in seveda pri Progresivnih Slovenkah. Ivanka je bila pobudnica za ustanovitev slovenskega zavetišča v Clevelandu, ki je lani v oktobru praznovalo drugo obletnico. V tem lepem domu za ostarele je vgrajenega mnogo truda in dela naših Progresivnih Slovenk, med drugimi tudi Ivanke in Viki.

INA SLOKAN

PO DOMAČI DEŽELI

Stara ura v Česnovi gostilni v
Brniku

Tuji turisti tudi pozimi radi
obiskujejo slovenske kraje. Na
sliki turisti iz Holandije, ki so
preživeli v Sloveniji novoletne
praznike, na letališču Brnik
pred povratkom

1 | 2

V Ljubljani je zrastle tovarna aparatov in instrumentov »Vega«, ki bo, ko bo v celoti dograjena, obsegala 100.000 m² tovarniških površin in bo zaposlovala nad 6000 delavcev. Primarna dejavnost podjetja je specialna obdelava optičnega in votlega stekla. Osnovni cilj pa je izdelovanje instrumentov in aparatov, ki jih uporabljajo v industriji, pri znanstvenem raziskovalnem delu, v prometu, zdravstvu, veterini, biologiji, šolstvu itd.

Ob 100-letnici jugoslovanskega gasilstva je predsednik skupščine SR Slovenije Ivan Maček sprejel predstavnike Gasilske zveze Slovenije s predsednikom Metodrom Rotarjem.

Slovenski čebelarji — zdaj je vključenih v zvezo več kot 5300 članov — imajo že sedemdeset let svojo organizacijo. Ze 66 let izdajajo svoje glasilo »Slovenski čebelar«, ki je najstarejši slovenski strokovni list. Slovenski čebelarji so člani mednarodne zveze čebelarjev »Apimondije«. Eno najvišjih čebelarskih odlikovanj pa se imenuje po svetovno znanem čebelarju Antonu Janši. To odlikovanje so doslej podelili le devetkrat.

Na Taboru so v grobem dogradili dom za upokojence in če bo teklo vse po planu, bo dom vseljiv jeseni. Dom bo sodobno urejen in bo poleg prostora za 120 upokojencev imel tudi klubske prostore, kjer bodo upokojenci preživljali prosti čas ob zabavi, gledanju televizije in podobnem.

Podjetje Slovenija vino iz Ljubljane je lani za 17 odstotkov preseglo izvozni plan in je izvozilo na tuja tržišča nad 1000 vagonov vina.

Gradbeno podjetje »Univerzal« gradi v Ljubljani samski dom za svoje delavce. V domu bodo za zmerno ceno dobili hrano in stanovanje. Tako bodo vsi samski delavci — teh je blizu 200 — dobili prijeten dom. Vsako leto pa bo podjetje nudilo delavcem, ki imajo družine, še pet družinskih stanovanj.

Občinska skupščina Bežigrad je razpisala natečaj za urbanistične načrte za ureditev najsevernejšega dela bežigradske občine, kjer sega Ljubljana skoraj do bregov Save.

Profesor dr. Leon Šavnik, predstojnik ljubljanskega onkološkega inštituta, je bil povabljen kot izvedenec na sodni proces proti zdravniku dr. Josefu Isselsu, ki je bil konec lanskega leta v Münchnu.

Piknik bo v Grobljah pri Domžalah

Letošnji piknik, ki bo kot vsako leto 4. julija, bo prirejen na obsežnem posestvu višje gospodinske šole v Grobljah. Prostor je kakor ustvarjen za takšne prireditve. Vsega bo dovolj: sonca in sence, dovolj bo prostora za avtomobile, pa tudi kar se postrežbe in dobrot tiče, bo storjeno vse, da bodo vsi in vsak zadovoljen. Ker je to jubilejni piknik, bodo zanj priprave še posebej skrbne. Piknik bo združen z bogatim, skrbno izbranim kulturnim programom. Lepo vreme je sicer vnaprej že naročeno, če bi pa vseeno hotel ponagajati dež, bo tudi prostora pod streho kar precej.

Zdaj pa še na kratko o drugih prireditvah letošnjega izseljenskega tedna. V soboto 3. julija, prvi dan tedna, bo v prostorih univerzitetne knjižnice v Ljubljani odprta izseljenska razstava, kjer bo razstavljen izseljenski tisk, fotografije in drugo gradivo, ki govori o našem izseljenstvu, izseljenskih društvih in posameznikih.

Istega dne zvečer bo v Ljubljani kulturna prireditev z izbranim programom. Sodelovali bodo folklorni in pevski ansambli, solisti itd. Naslednji dan, dne 4. julija, bo v Grobljah izseljenski piknik. Dne 5. julija zvečer bodo v Klubu poslancev v Ljubljani za rojake predvajali nekaj izbranih celovečernih slovenskih filmov in dokumentarcev. Dne 6. julija je predviden krožni izlet po Ljubljani in bližnji okolici. Dne 7. julija je predviden prost dan. Naslednji dan bo sprejem pri predsedniku skupščine SRS. Dne 9. julija koncert Invalidskega pevskega zbora. Dne 10. julija zaključek izseljenskega tedna z javno radijsko oddajo vesele in zabavne glasbe.

To je le bežen opis prireditev. V prihodnjih številkah naše revije pa bomo o posameznih prireditvah kaj več povedali. Da smo izbrali za piknik Groblje, kjer je lani doblila tamkajšnja znana višja gospodinska šola moderno urejene nove prostore, bo prav gotovo veselilo prenekaterega rojaka in rojakinjo. Domžale, Mengeš in drugi kraji v okolici so doma in po svetu znani po slamnikarski obrti, ki je včasih slovela daleč naokrog. Koliko naših nekdanjih slamnikarjev in slamnikaric še danes po ameriških tovarnah spleta in šiva pokrivala iz drobno pletenih slamnih kitic. Pri nas seveda danes ni več slamnikarske obrti. Le starejši ljudje še radi obujajo spomine na čase, ko so pletli slamne kite in šivali slamnike. V neposredni bližini Grobelj je prijazna Rodica, kjer je doma znani direktor in dirigent clevelandske Glasbene matice Anton Šubelj, ki je lani obiskal Slovenijo. Škoda, da ga letos ne bo, da bi se veselo zavrtel na pikniku, ki bo tako rekoč na pragu njegovega rodnega doma.

**Iz tajništva
Slovenske izseljenske matice**

Z letali AA prek Atlantika

»Seveda pri Adria avioprometu, ki je tipično letalsko »charter« podjetje, tudi pozimi ne počivamo. Naša letala vozijo tudi sedaj tuje turiste na zimske počitnice z raznih krajev sveta, hkrati pa pripravljamo nov program poletov za letošnjo sezono«, je dejal direktor komercialne službe pri jugoslovanskem letalskem podjetju AA Marjan Kandus, ko smo se zanimali, kakšne načrte imajo v letošnjem letu.

Med drugim je povedal, da se je lani decembra sestal v ZDA in Kanadi z nekaterimi predstavniki jugoslovanskih izseljenskih organizacij in s turističnimi agencijami ter se z njim razgovarjal o letošnjih obiskih naših izseljencev.

»Tudi ti razgovori so pokazali, da je med našimi izseljenci vedno večje zanimanje za skupinske polete z našimi letali, direktno iz Amerike v Jugoslavijo. To je tudi razumljivo, kajti taki poleti so prijetni, praktični in ekonomični«, je dejal Marjan Kandus in nadaljeval: »Potnikom ni treba presedati in nimajo skrbi, kaj bo s prtljago. Ni tudi tiste neprijetne nervoze, kaj bo, če ne bodo prileteli pravočasno in ne bodo imeli zveze za naprej. Z našim letalom pa letijo direktno iz Chicaga, New Yorka, Toronta v Ljubljano, Zagreb ali Beograd. In še nekaj. Naši izseljenci se peljejo na izlet v domovino. To je veselo, prijetno potovanje v staro domovino. Vzdušje v domačem letalu, kjer jih sprejmejo naše stewardese v narodnih nošah in jim postrežejo z domačo slivovko in cvičkom in drugimi domačimi dobrotami, še prispeva k prijetnemu razpoloženju.«

Direktor Kandus je še dejal, da so poleti naših izseljencev iz Amerike z letali AA postali že tradicija. S prvim poletom 1963. leta, ko so prepeljali skupino izseljencev iz Toronta direktno v Zagreb, je bil prebit led in sedaj so se letala AA že uvrstila med mednarodne polete prek Atlantika in se uveljavila.

Kljub najmodernejšim reaktivnim letalom, ki letijo čez »veliko lužo«, pa je še vedno dosti letal DC-6 B in podobnih, ki vozijo na rednih linijah in za »charter« polete. Ta letala so preizkušena, varna in udobna. Leta 1964 so letala AA letela petkrat v Boston in New York in so prepeljala 598 potnikov. Trikrat pa so letela v Kanado, od koder so prepeljala 338 potnikov.

Seveda največ turistov vozijo letala AA iz zahodnoevropskih dežel, med katerimi je na prvem mestu Anglija. Lani so AA prepeljala okoli 62.000 potnikov iz vseh krajev sveta.

»Posebno številni v tem programu letalskih uslug bodo tudi letos prevozi naših izseljencev iz ZDA in Kanade«, je dejal komer-

V Kranju so objavili vest, da bodo uvedli reden avtobus za dijake in študente na progi Ljubljana—Kranj in sicer s petdeset odstotnim popustom. Avtobusi bodo vozili dvakrat dnevno.

V Retečah pri Škofji Loki so odprli nov obrat podjetja »Elra«, ki izdeluje električne aparate za gospodinjstvo. Letos bo imel pri 420 zaposlenih delavcih 2,2 milijarde bruto produkta. Tovarna je zrasla iz neznatnega obrata v opuščenem mlinu.

V hotoveljskem kamnolomu v Poljanski dolini so lani ugotovili 600 kubičnih metrov marmornatih blokov; od teh so jih 60 odstotkov izvozili v Zahodno Nemčijo, Avstrijo, Italijo in Švico, drugo pa so predelali v plošče za portale, notranje obloge itd. Geološka poročila pravijo, da je marmorja še za 200 let, čeprav bi podvojili proizvodnjo.

V Kamniku so pri kopanju jarka za telefonske kable pod temelji mestnega obzidja našli na arheološke najdbe, na črepinje lončene posode in kosti.

Gasilsko društvo v Trebnjem, ki je lani praznovalo 85-letnico svojega obstoja, je bilo odlikovano z redom III. stopnje za svoje uspešno, človekoljubno delo.

V Čatežu bodo povečali svoj vrtnarski obrat. Začeli so že z montažo nizkih toplih gred, ki jih bodo ogrevali s toplo vodo. Del novih površin — v celoti jih bo 1.260 m², bodo začeli obdelovati že spomladi.

V Veliki dolini so zakoličili gradbišče za novo šolo in že tudi začeli z gradnjo. Nova šola bo imela šest učilnic, kabinete in stanovanje za učitelja.

Sevniška kopitarna je izdelala 30.000 parov napenjačev za ženske čevlje-salonarje. To je poskusna proizvodnja, ki so jo poslali v ZDA kot vzorčno pošiljko. Z redno prodajo takih napenjačev bi podjetje precej povečalo svoj izvoz na zahodno tržišče.

Na Gorenjskem so dobili novo žičnico, ki pelje na Španov vrh pod Golico. Ob spodnji postaji žičnice so uredili prijeten bife. Opremljen je v lepem gorenjskem slogu in se bodo v njem gostje prav gotovo prijetno

Na Jesenicah se je s čestitkami za novo leto prvič oglašala Radio Jesenice, ki se bo odslej oglašala vsak dan, razen ob nedeljah.

V Krškem je pričela obratovati nova pošta z avtomatično telefonsko centralo, ki jo bodo lahko, če bo treba, povečali za 1000 naročnikov.

cialni direktor AA. Ni pa še mogel povedati, kolikokrat bodo leteli na teh progah, ker še niso dokončno sklenili ustreznih pogodb.

»Lahko pa rečem,« je dodal Kandus, »da bomo v letošnjem letu povečali program poletov in sploh celoten obseg poslovanja za 35 odstotkov v primerjavi z lanskim«.

»Bralce naše revije bi še zanimalo, kako je z dovoljenji za mednarodne charter polete in med drugim tudi v ZDA. Ali so težave in kako ocenjujejo vaše letalsko podjetje mednarodni letalski forumi?«

»Na to vprašanje bi vam odgovoril,« je dejal direktor Marjan Kandus, »da bi ponovil oceno, ki jo je sredi januarja letos dal o Adria-avioprometu inšpektor odbora za civilni letalski promet ZDA g. Walter Brian. Dejal je: 'Kaže, da je jugoslovanska letalska družba Adria-aviopromet, ki je lastnica in ki jo upravlja delavski svet, sestavljen iz njenih uslužbencev, v solidnem finančnem položaju in da dela z dobičkom.' Na podlagi tega — poroča ameriška agencija Associated Presse — je inšpektor za civilni letalski promet ZDA Walter Brian sredi januarja priporočil, naj bi družbi Adria-aviopromet dali triletna pooblastila, da organizira charterske polete med Jugoslavijo in ZDA. Brian je dejal, da Adria-aviopromet ni izdala delnic in da o dobičkih odloča in jih razdeljuje 151 uslužbencev na način, ki ga določa delavski svet. Dobiček je znašal v prvih devetih mesecih lanskega leta 576.000 dolarjev.

Na podlagi bilance, zaključene 30. septembra 1964, je znašala vrednost skupnih sredstev nad 4,2 milijona dolarjev, všteti 667.000 dolarjev v gotovini ter opremo in poslopja v vrednosti nad 2,6 milijona dolarjev. Skupni dolgovi družbe znašajo 1.575.000 dolarjev.

Brian je še dejal, da družba AA ne namerava odpreti svojih uradov za prodajo vozovnic, marveč predlaga, naj bi to vzpostavili prek pisem z jugoslovanskimi etničnimi skupinami, v glavnem v Washingtonu, New Yorku, Pittsburgu, Clevelandu in Chicagu. Družba namerava letos organizirati 15 do 20 charterskih poletov.

Tako poroča agencija Associated Press v zvezi s triletno licenco Adria-avioprometu za charterske polete v ZDA.«

»K temu bi še dodal,« je naglasil direktor Kandus, »da je g. Walter Brian to izjavil na podlagi študija dokumentov in sploh celotnega materiala o delovanju naše letalske družbe. Z zadovoljstvom pa bi želel še poudariti, da je ta izjava hkrati tudi priznanje dosedanjemu solidnemu poslovanju letalske družbe AA, ki si je prav zaradi tega pridobila tako velik ugled tudi v mednarodnem letalskem svetu.«

STANE LENARDIČ

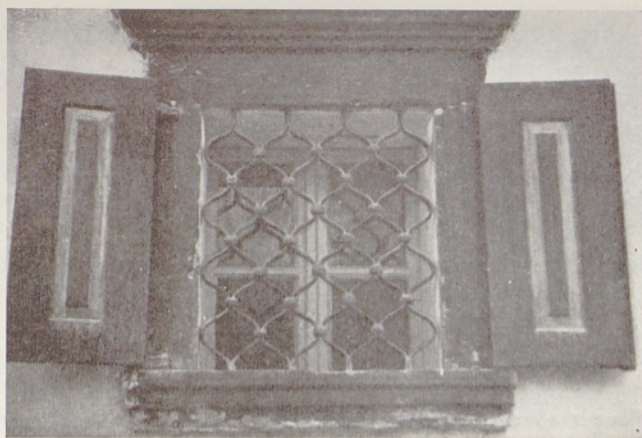
Česen je gostilno zaslužil v Ameriki

Med potjo z novega letališča na Brniku v Ljubljano se marsikdo ustavi v vasi Brnik pri Francu Česnu. Ne samo zaradi tega, da bo popil kozarec vina ali dva, temveč predvsem zato, da si ogleda zaščiteno gostilno, kvartopirski prt, uro s kukavico, okna iz dobe rokovnjačev, prebere deset gostilniških zapovedi in si ogleda slike, ki kažejo, kako so posojilo — »purgo« po domače — pokopali.

Pa tudi gostilničar, Franc Česen, ni kar tako. Vsakega gosta po gorenjsko počasi pozdravi, si zaviha brke in prižge fajfo. Ve kaj je dobra kapljica in kaj je treba komu postreči. Saj ima gostilno že od leta 1908.

»Ko sem prišel iz Amerike, iz železnega rudnika,« pripoveduje, »sem kupil tole gostilno, ki jo je imel pred tem moj oče v najemu. Koliko je stala, nikomur ne povem, če pa koga zanima, lahko vpraša učene može in pogleda v zemljiško knjigo. Tam notri vse piše.

Od leta 1908 sem že sam svoj gostilničar. Nisem bil stalno doma. Ko sem se vrnil iz Amerike, sem bil še na ruski fronti, v Ga-

liciji, pa tudi na hribih ob Soči sem se tolkel. V Galiciji je bilo tako hudo, da sem tehtal z vojaško opremo vred 65 kilogramov...«

Toda Franc Česen se ni nikoli vznemirjal. Tudi sedaj ne. Počasi si meša avstrijski in jugoslovanski tobak, vleče pipico in pripoveduje, kako se je peljal pred leti zadnjikrat s kolesom na Vrhniko:

— Ja, to je bilo takole. Na Vrhniko sem se peljal z eno izmed mojih hčera, z Vrhnike domov na Brnik pa kar sam. Pot sem poznal, kolo znam voziti, pa sem jo korajžno vsekali tja proti Ljubljani. Pa pridem do Ljubljane, na glavno cesto in vidim ob desni strani vse polno avtomobilov in avtobusov. Kaj sem hotel, na levo sem zavozil in po levi peljal.

Takrat pa se je zaslišal za mojim hrbtom brlzig. Miličnik je žvižgal, jaz sem ga pa počakal. Pa me vpraša:

— Kam se pa peljete, oča?

— Domov, kam neki drugam, sem odvrnil. Pa spet meni:

— Ali ne veste, da ne smete tako voziti?

— Zakaj pa ne?

— Zato, ker vsi vozijo po desni. Oča, desne se držite, pa boste naravnost na Brnik pripeljali.

Res, desne sem se držal, na Brnik sem se pripeljal ne da bi še kdo za mano žvižgal. Ampak sedaj si ne upam več iz vasi. Na novo letališče stalno vozijo avtomobili, pa se bojim, da me kdo ne podre. Bolj slabo slišim, vozim pa še vseeno bolje, kot hodim.

Med pripovedovanjem je Francu Česnu ugasnila fajfa. Ponudil sem mu cigareto.

»O, cigarete pa nobene. Franc Česen kadi samo fajfo. Pa še to mu je zdravnik prepovedal. Ampak Česen je kadil, kadi in bo kadil. I jaz kadim, kadar meni paše. Da bom unrl, pa itak vem, samo ne vem kdaj. Zdravniku tudi verjamem, da fajfa škoduje. Samo meni ne.«

Brniški gostilničar je kljub temu, da si je že zdavnaj naložil osmi križ, dokaj spreten. Na peč, koder ima spravljene sladke vodiške in slane ljubljanske preste, spleza še vedno mimogrede. Prav tako še vedno s sigurno roko natoči poln kozarec. Sam pa ga ne pije:

»Kam bi pa prišel, če bi ga birt sam pil. Zame ni vino; čaj, mleko, kava, to pa pijem. V življenju nisem bil še nikoli močno pijan. Včasih pa cuknem zelenega, takega, ki ga doma sam skuham. Vina nisem nikoli sam prideloval, zelenega pa kuham, odkar mi ga je priporočil neki zdravnik. Kako ga naredim, pač ni nobena skrivnost. Na vrtu natrgam pelin in ga namočim v špirit. Potlej pa dodam še čiste vode in v nekaj dneh je pijača narejena, da je kaj. Nikoli ne boli glava in prebavi dobro dene.«

Franc Česen je bil enkrat že vdovec. Pa se je še enkrat oženil. Otroke ima raztresene po vsej Jugoslaviji, dve hčerki pa živita v Avstriji.

JOŽE VETROVEC

Gostilna Franca Česna v vasi Brnik

Birt Franc Česen ni kar tako...

Takšne podobe na steni Česnove gostilne sežejo kar globoko v srce, posebno tistemu, ki je pre-globoko pogledal v glažek in ga ženka doma že dolgo čaka

Hišo so obnovili. Okna pa so ostala še čisto iz starih časov

1 | 3 4
2 |

Suhor pri Metliki so že tretjič obiskali italijanski partizanski borci brigade Fontanot, ki so se skupaj s slovenskimi partizani borili na Dolenjskem, Kočevskem in v Suhi krajini ter sodelovali pri osvoboditvi Ljubljane. V spomin na 20-letnico ustanovitve brigade Fontanot so na osnovni šoli Suhor odkrili spominsko ploščo.

Na volavškem gradu pri Šentjernejju je Janez Kuralt slavil 100-letnico svojega rojstva. S prvo ženo je imel 15 otrok, v drugič se je poročil, ko je imel 66 let in je imel z drugo ženo še 8 otrok. Najmlajši hčerki je komaj 15 let. Stoletnico je svečano praznoval v krogu svoje velike družine; obiskali pa so ga tudi iz novomeške občine in mu vsi skupaj zaželeli še mnogo krepkih, zdravih let.

Korenietovi trojčki iz Segonj nad Škocjanom so zdravi in čili slavili polletnico svojega življenja. Še zmeraj prihajajo darila od številnih znanih in neznanih prijateljev iz vseh delov sveta. Ob novem letu so se jih spomnili rojaki iz Kanade, ki so na pobudo zakoncev Lončaričevih zbrali 37 dolarjev in jih poslali trojčkom.

Kmetijsko gozdarsko podjetje Brežice je uvedlo organizirano krožno obdelavo: topolovi nasadi, med katere zasejejo krmne rastline, te pa porabijo za živinorejo, ki jim vrača hlevski gnoj, ki ga spet porabijo za svoje nasade. Ko bo dograjeno pitališče za živino, bodo vsako leto oddali 2400 spitanih goved in precej spitanih telet, težkih okoli 200 kg. Za obnavljanje gozda gojijo v drevesnici letno 400.000 sadik, med njimi 40.000 topolovih. Delo v drevesnicah je skoraj v celoti mehanizirano.

Na Hvaru imajo turisti brezplačen penzion, če zapade sneg. Tako se je zgodilo pred dvema leti, ko je po 15 letih snežilo. Natakariji in hotelierji seveda niso dobre volje

Hiša kmeta Franca Urha iz Starih Fužin na Gorenjskem že več let gostoljubno sprejema turiste. Zanje imajo 14 postelj

1 | 2

Nove sladarnе. Ker so morale pivovarne do zdaj uvažati precej slada, bodo že letos zgradili tri sladarnе, eno pri pivovarni v Laškem, dve pa v Beogradu in Apatinu. Leta 1966 pa bodo zgradili še sladarno v Zrenjaninu.

Istrski ribiči so lani nalovili rekordno množino plavih rib, ki gredo dobro v denar doma in v sosednjih italijanskih krajih. V eni sami noči so rovinjski ribiči ujeli v svoje mreže 1700 ton rib.

V Ajdovščini, ob cesti Nova Gorica—Ljubljana, so dobili novo, sodobno avtobusno postajo s čakalnico in vsem udobjem za čakajoče potnike.

Na Laznah so za ljubitelje smučanja iz Nove Gorice napravili — deloma s prostovoljnimi delom — vlečnico in ob njej uredili progo za veleslalom. Medtem ko je tod okrog snežna odeja čez meter visoka, je vladala v Novi Gorici okrog novoletnih praznikov prava pomlad. Zaradi ugodnega vremena se tudi gradbena dejavnost na Goriškem nemoteno nadaljuje. V Novi Gorici gradijo sedaj več novih stanovanj in poslovnih zgradb ter garaže za zasebne avtomobile.

Plan izvoza presežen. Vključno z 28. decembrom je bil izvozni plan za leto 1964, ki je znašal 262 milijard, presežen, saj smo izvozili za 264,9 milijarde dinarjev blaga.

Zavojsko jezero so izpraznili. Februarja leta 1963 je zemeljski plaz zasul strugo reke Visočnice, da je nastalo približno 5 km² veliko jezero, ki je poplavalilo vas Zavoje, po kateri je jezero tudi dobilo ime. Pretila je nevarnost, da bo voda podrla nasip. Ker je ta nasip zadrževal velikanske količine vode, ki bi poplavalila še druge vasi, so sklenili, da bodo vodi s pomočjo umetnega tunela odprli pot. To jim je popolnoma uspelo. Z eksplozijo so razširili vstopni profil predora, tako da je okrog 20 milijonov kubičnih metrov vode počasi odtekalo in okoliškimi krajem ni povzročilo nobene škode.

»Koliko pa imate vnukov in pravnukov?«

»To pa jaz ne bi vedel povedati. Preveč jih je,« se skozi brke smeje oče Česen in počasi šteje na prste. Eden, dva ... deset, enajst — Ah, več jih bo ...«

Kadar je Česen dobre volje, z veseljem pripoveduje o rokovnjačih, o tem, kako je na damniku odkril letnico 1774. Gostom, ki so mu prav posebno pri srcu pa pove še tistih deset zapovedi, ki ne vise na zidu in ki dobro zadenejo vsakega pravega pivca posebej.

To in ono o turizmu

V Gornjesavski dolini se je letošnja zimska sezona začela bolj zgodaj kot prejšnja leta. Priprave so posvetili predvsem urejanju gostinskih objektov, gradnji novih žicnic in vlečnic ter ureditvi smučarskih terenov na Vitrancu, kjer je smuka letos prijetnejša in predvsem tudi varnejša. Letalsko podjetje Adria avio-promet je letos prepeljalo že več inozemskih skupin nizozemskih in angleških turistov, ki so se odločili za bivanje v Kranjski gori. Za novoletne praznike pa je prispela na Bled skupina iz Alžirije in Tunizije, ki ji je bil sneg in zimsko okolje v posebno presenečenje in veselje.

Tudi na Pohorju so se dobro pripravili na zimsko sezono. Izdali so 50 tisoč izvodov zimskega informativnega vodiča po mariborskem okraju »Kje in kaj«, ki je bil posvečen zimskim turističnim središčem na Pohorju in Koroškem. Izšel je v treh tujih jezikih, razdeljujejo pa ga predvsem tujcem na obmejnih prehodih. Do konca zimske sezone bo na Pohorju 12 tekmovalnih prireditev, med drugimi republiško tekmovanje v sankanju, FIS-B za moške v slalomu in veleslalomu, največja prireditev pa je brez dvoma tekmovanje FIS-A za ženske v slalomu in veleslalomu za Pohorski pokal.

Pred novim letom so odprli nov objekt hotela Bellevue, v katerem je 42 sodobno opremljenih sob, restavracija, dnevni prostor za penzijske goste, garderoba za smučiče, trgovina za prodajo spomin-kov ter ledeni bar, ki bo služil v letni in zimski sezoni.

Postojnsko jamo je lani obiskalo nad 400 tisoč turistov, od tega 175.000 Jugoslovancev, drugi pa so bili turisti iz šestnajstih tujih držav. Z zgledno propagando in številnimi izboljšavami pa se bo število obiskovalcev zvišalo. V kratkem obdobju dokupili dve lokomotivi za jamsko železnico, v jeseni pa bodo začeli urejati podzemeljsko železniško pentljo; ko bo izgotovljena, bo po krožni progi vozil vlak vsakih dvajset minut. Pripravljajo pa tudi načrt za ureditev jamskega okoliša; tako bodo naredili žičnico na bližnji Sovič, kjer bo na grajskih razvalinah zrastle restavracija. Zgradili bodo tudi novo restavracijo ob vhodu v jamo, sedanja pa bo preurejena v jamski muzej. Na vse to se resno pripravljajo in računajo, naj bi Postojnsko jamo leta 1970 obiskalo milijon turistov letno.

V Portorožu v avli hotela »Palace« so odprli prvo igralnico v tem letoviškem kraju. V njej je šest igralnih miz z ruletami. Iz Italije so prišli croupieri, ki bodo hotelske uslužbenke naučili, kako je treba voditi igre. Prav tako so Italijani obljubili, da bodo investirali precej sredstev za propagando igralnice, za katero so pripeljali rulete iz Sanrema.

Z namenom, da bi privabili v Portorož čim več bogatih tujcev, gradijo na zasutih solinah v Luciji zimovnik za 200 jaht.

Tretja novost, s katero nameravajo poživiti turizem v tem delu Slovenskega Primorja, je Jadranski padalski pokal, ki bo odslej vsako leto na portoroškem letališču v Sečovljah. Letos bo to tekmovanje od 4. do 11. julija. Na njem bodo sodelovali najboljši padalci iz vseh delov sveta, saj je že doslej prijavilo svojo udeležbo 22 držav.

Ljubljanski transportno-turistični biro je izdal poseben koledar potovanj po domovini in tujini, ki jih bodo priredili v letošnjem letu. V koledarju so točni opisi potovanj, vozni red, cene in pogoji za udeležbo. Koledar lahko brezplačno dobi vsak, ki se zanj zanima.

Some more news about Tourism

This year's winter season in the Uppred Sava Valley started earlier than in previous years. Preparations were mostly directed towards completion of catering objects, building of new aerial ropeways and ski-hoists, and arrangement of ski courses and slopes on Vitranec, where skiing is from now on going to be pleasanter and safer. The airway company Adria has so far brought several groups of Dutch and English tourists who decided to spend their winter vacation at Kranjska gora. A group of tourists from Algeria and Tunis, who arrived in Bled for the New Year's holidays greatly enjoyed snow and the beautiful winter scenery there.

The Pohorje is ready for the winter season as well. Twelve competitions will take place there this season, among them the republican competition in coasting, the F. I. S. - B for men in slalom and giant slalom, and the most important F. I. S. - A for women in slalom and giant slalom for the Pohorje Cup.

Postojna Cave was last year visited by 400 thousand odd tourists, 175 thousand of whom were Yugoslav and the rest came from as many as 16 foreign countries. Yet it is not only the cave, but its surroundings, too, that are going to be taken care of. Thus, a new ropeway will carry tourists to the top of Sovič, whose castle ruins will be done over to a modern restaurant. A new restaurant at the entrance to the cave will replace the old one which is going to become a museum.

The first gambling spot in the Slovene Littoral has been opened in Portorož. It contains six roulette tables. Croupiers from Italy, where the new gambling spot is being largely advertised, will introduce our hotel employees into the intricacies of the game. The roulette tables have been brought from San Remo, Italy. Besides, tourists will certainly be well pleased with the new winter storing shed for 200 yachts, which is now being built on the abandoned saltworks at Lucija.

From now on, a competition in parachuting will every year take place on the airport Sečovelje near Portorož. This year it will be held from July 4 to 8. So far twenty two countries have entered competitors for the event.

Modernizacija jugoslovanskih železnic

Skupnost jugoslovanskih železnic bo razpisala mednarodno licitacijo, na kateri bodo izbrali podjetja, ki naj bi prevzela dela pri modernizaciji jugoslovanskih železnic. Mednarodno licitacijo je omogočila pogodba o kreditiranju teh del, ki je bila sklenjena konec preteklega leta z mednarodno banko, kredit pa znaša 70 milijonov dolarjev.

Po predračunu bodo znašale skupne investicije v gradnjo stabilnih naprav, ureditev sodobnih signalno varnostnih in telekomunikacijskih naprav ter rekonstrukcijo šestih ranžirnih postaj skupno 127,8 milijarde dinarjev. Ker je bila lani izročena prometu elektrificirana proga Jesenice—Ljubljana, je letos predvidena elektrifikacija odseka Karlovac—Zagreb. Prihodnje leto bi elektrificirali

Vagoni z ležišči do Trsta. Na podlagi sporazuma med italijansko in jugoslovansko železnico so uvedli na direktni progi Beograd—Trst vagon z ležišči. Vagon odhaja vsak dan iz Beograda od 20.10 in prispe v Trst ob 8.30 zjutraj. Vagoni z ležišči bodo vozili do 15. aprila 1965.

Umrl je Leo Štrukelj

V svojem rojstnem kraju na Vrhu pri Sentrupertu na Dolenjskem je umrl eden najstarejših povratnikov iz Amerike Leo Štrukelj star 81 let. V Ljubljani se je izučil pekovske obrti, po vojaški službi pa je kakor toliko drugih Dolenjcev odšel v Ameriko. Delal je to in ono, leta 1913 pa je pri Franku Sakserju prevzel glavno zastopstvo Glasa naroda. Kot zastopnik je prepotoval vso Ameriko in listu pridobil nad tri tisoč predplačanih naročnikov. S prevzemom in nakupom salona z restavracijo v Broklynu je postal njegov lokal zbirališče Slovencev. Leta 1914 je dal pobudo za ustanovitev pevskega društva Broklynski zvon, ki se je pozneje preimenoval v Slovana. V njegovem lokalu je bilo ustanovljeno tudi tamburaško društvo, ki je pod vodstvom zdaj že pokojnega Ivana Gregoriča dolga leta tedensko nastopalo v radijskih oddajah. Še leta 1934 je ustanovil društvo Slovenec, ki pa ni dolgo delovalo. Med obema vojnoma se je zavzemal za pomoč domovini. Za svoj rodni Sentrupret je po osvoboditvi med ameriški Slovenci organiziral nabiralno akcijo za nakup rešilnega-gasilskega avtomobila, ki ga je nato osebno pripeljal v domovino. Do zadnjega je bil podpornik šole in vseh organizacij v domačem kraju. Bil je zelo razgledan mož in priljubljen med Sentruperčani, kjer je preživel svoja zadnja leta. Naj mu bo lahka domača zemlja!

Njegovi soprogi naše sožalje!

Kočevsko lovišče »Rog« je uredilo obore, da bi povečalo število divjadi na Kočevskem. Na okrog 1200 hektarjev veliki površini je zgradilo 2 m visoko žično ograjo in za to ograjo so lovci spravili čim več divjadi. Tako bodo preprečili, da bi divjad delala škodo na poljih, hkrati pa želijo povečati lovski turizem na Dolenjskem, za katerega je precej zanimanja tudi v tujini.

Na Razboru v Spodnjem Zasavju so svečano odprli prenovljeno šolo in proslavili izgradnjo vodovoda. Oba objekta sta pravzaprav spomenik 20. obletnici delovanja tamkajšnje partizanske šole.

Trbovlje in druge zasavske občine je med novoletnimi prazniki obiskala mladina slovenskega dijaškega doma iz Trsta. Ob tej priložnosti so se porazgovorili o nekaterih aktualnih vprašanjih in o delu mladine tako v zamejstvu kot v Zasavju.

Trboveljska cementarna je v lanskem letu dosegla rekord — odposlala je nad 200.000 ton cementa in s tem povečala predvideno proizvodnjo za 25.000 ton.

V Trbovljah so ob novem letu obdarili vse otroke; posebno slovesnost pa je priredil rudnik Trbovlje-Hrastnik za otroke staršev, ki so zaposleni v rudniku. Najbolj pa so se razveselili darov otroci iz oddaljenih vasi: v Čečah, Partizanskem vrhu itd.

Izvoz hrastniške steklarne je presegel milijon dolarjev. Tako so za 28 odstotkov presegli izvozni plan lanskega leta. Za letos pa računajo, da bodo izvozili za milijon 140 tisoč dolarjev steklenih izdelkov in to predvsem v zahodne države.

Zagorje je dobilo novo moderno osnovno šolo s telovadnico in prostori za kabinetni pouk.

Velenjski delavski klub je za letošnjo sezono pripravil pester spored: sedem turističnih predavanj z diapozitivi, več kulturno zabavnih večerov in 8 umetniških razstav, na katerih bodo razstavljali domači in tuji razstavljalci.

V zasteklenem velenjskem rastlinjaku obirajo v teh dneh, ko zunaj pada sneg, dozorele kumarice in paradižnike, ki bodo popestrili jedilnike v mrzlih zimskih dneh.

V mariborski »Metalni« so za ladjedelnico Gdinia na Poljskem izdelali orjaški žerjav, težak 1490 ton, ki je največji žerjav v Evropi. Visok je 67 metrov in lahko nankrat dvigne in prenese v višino 52 m 500 ton — to je teža 100 kamionov ali 50 vagonov. Žerjav je namenjen za delo v pristanišču. Na mostu orjaka je pritrjen pomožni žerjav, ki ga je izdelal ljubljanski Litostroj. Ta pa dvigne breme, težko 35 ton do 65 metrov visoko.

V Melju pod Mariborom, na gradbišču jezusa čez Dravo, kjer gradijo hidrocentralo Dravo — so graditelji proslavili pomembno delovno zmago: zaprli so prvo gradbeno jamo za gradnjo jezusa. S tem so opravili eno najtežjih nalog pri gradnji meljskega jezusa.

Zadruga Zg. Ščavnica—Velka je z okoljskimi kmeti sklenila kooperacijo za vzrejo krav molznic. Kmetje so si s tem zagotovili redni mesečni zaslužek, saj računajo, da bodo za mleko iztržili nad milijon dinarjev letno.

Mariborska tovarna avtomobilov je odposlala v Indonezijo 50 kamionov TAM 4000, v prvih letošnjih mesecih pa jih bo dobavila še 350.

oba kraka proge Zagreb—Novska ter odseka Beograd—Lapovo, Zenica—Sarajevo in Ljubljana—Dobovo—Zagreb.

Leta 1967 bi začeli elektrificirati odseke Novska—Slavonski Brod—Lapovo—Niš in Doboj—Zenica. Nato pa bi leta 1968 elektrificirali še železnico po odsekih Slavonski Brod—Travnik—Beograd, Niš—Preševo in Vrhpolje—Doboj. Vzporedno s temi deli bi gradili signalne in telegrafске naprave, tako da bi konec leta 1968 dela v celoti dovršili.

Dograditev ranžirnih postaj v Skopju, Dobuju in Popovcu je predvidena za leto 1967, v Beogradu, Zagrebu in Zalogu pri Ljubljani pa leto kasneje. Predvidena je tudi precejšnja razširitev voznega parka, delna obnova železniškega omrežja, za katerega bi rabili okoli 250 električnih in 330 Dieslovih lokomotiv. Do leta 1970 bomo elektrificirali nad 2000 km železniških prog, kar bo omogočilo obnem z drugimi izboljšavami na tem področju hitrejšo, bolj ekonomično in tudi udobnejšo in varnejšo vožnjo na naših železnicah.

Tragična rudarska nesreča

V ibarskem rudniku Ušće v Srbiji se je v januarju zgodila tragična nesreča. Globoko pod zemljo je izbruhnil požar, ki mu je sledila eksplozija plinov, ta pa je povzročila v jami vdor zemlje in premoga. Od 16 rudarjev, ki so delali na tistem mestu, sta se le dva rešila, štirinajst pa jih je bilo odrezanih od sveta. Čeprav so od vseh strani prihitele reševalne ekipe — nekaj se jih je pripeljalo celo iz Bosne s helikopterji — je bila vsa pomoč zaman. Reševalci zaradi gostega dima in strupenih plinov niso mogli prodreti do porušenega rova v globini 1500 m in so tudi pozneje opravljali reševalna dela v zelo težkih in nevarnih okoliščinah. Pri tem je bilo poškodovanih tudi nekaj reševalcev in so jih morali odpeljati v bolnišnico.

Vsa Jugoslavija je z bolečino sprejela žalostno novico in sočustvovala z družinami ponesrečenih rudarjev. Med prvimi je poslal sožalno brzojavko predsednik Tito.

Na komemorativni seji delavskega sveta ibarskih rudnikov so sklenili dati družinam ponesrečenih rudarjev takojšnjo pomoč po 100.000 dinarjev in za vsakega otroka še po 20.000 din. Očete je izgubilo 34 otrok. Ustanovili so sklad, ki bo skrbel za te otroke in za ožje družinske člane ponesrečenih rudarjev. Ponesrečence so pokopali na stroške delovnega kolektiva.

1 | 2

Miro Cerar - vzor naše mladine

Ne čudite se, če spet in spet pišemo o telovadcu *Miru Cerarju*. Z uspehi, ki jih je dosegel na olimpiadi v Tokiu, je postal junak jugoslovanskega športa št. 1. To so najlepše pokazali odgovori 14 jugoslovanskih časopisov, ki jim je slovenski dnevnik »Delo« zastavil pet vprašanj: o zunanji politiki, o notranjih problemih, o kulturi, o jugoslovanskem filmu in o najboljšem jugoslovanskem športniku v letu 1964.

Na prva štiri vprašanja so bili odgovori zelo različni. Na peto vprašanje, kdo je najboljši športnik leta, pa so vsi v en glas odgovorili: Miroslav Cerar.

Tudi v tradicionalni anketi uredništva »Šport« je bil — letos že tretjič — z veliko večino glasov izbran Miro Cerar in si s tem pridobil zlato značko »Športa«. Tudi uredništvo »Športnih novosti« je slovesno objavilo rezultate ankete o najboljšem športniku lanskega leta. To je bila že petnajsta letošnja anketa med športnimi novinarji raznih časopisov in RTV. Za najboljšega športnika je bil z 226 glasovi izbran spet Miro Cerar, medtem ko je drugoplasirani rokoborec Simič dobil le 29 glasov.

Tej svoji veliki športni slavi pa je Miro Cerar dodal še en pomemben uspeh — diplomu na pravni fakulteti. Diplommu je slovesno izročil dekan fakultete in mu čestital k študijskemu uspehu pa tudi k uspehom v športu ter mu zaželel, da bi kot pravnik dosegel vsaj podobne uspehe, kot jih je dosegel na športnem področju.

Ko so ob slavnostni razglasitvi za najboljšega športnika leta vprašali Mira Cerarja, kateri uspeh v letu 1964 mu je najdragocenejši, je odgovoril: »Čeprav sem zelo vesel svojih športnih zmag in priznanj z olimpiade, moram vendar priznati, da mi največ pomeni diploma, ki sem jo pravkar dobil na pravni fakulteti, saj sem šele z njo dosegel svoj življenjski cilj.«

1
Novoletni sprejem slovenskih duhovnikov
v klubu ljudskih poslancev v Ljubljani

2
Svoji športni slavi je naš Miro Cerar dodal še
en pomemben uspeh — diplomu na pravni
fakulteti

Zvezni in gospodarski svet zvezne skupščine sta na zadnji lanski seji sprejela več zakonov in predpisov, med njimi tudi pokojninski zakon.

V Kobaridu so slovesno odprli novo zgradbo tovarne igel. Delavci bodo v svetlih, zračnih in sodobno urejenih prostorih brez dvoma hitreje in uspešneje delali.

Idrijska mladina je dobila svoje prostore, v katerih bodo prirejali mladinske kulturne in zabavne prireditve.

Čipkarska industrija v Bovcu je že pred jesenjo izpolnila svoj letni plan. K temu so pripomogli novi stroji, izboljšana organizacija dela, predvsem pa »tovarna v tovarni« — to je organizirano delo na domu, ki so ga prevzele okoliške žene-gospodinje. Podjetje jim pripelje domov blago in spet odpelje izdelke. Žene so z zaslužkom zelo zadovoljne. Izdelki gredo v denar doma in v tujini.

Šale

Predstojnikom je vedno kazal zobe. Zdaj ima umetne.

Včasih je bolje imeti majhen avto kot velikega. Posebno, če vas sprašujejo, od kod ste dobili denar zanj.

Seks bomba je orožje, ki bi jo želel imeti v rokah vsak moški.

Študentje pri izpitih izgubljajo leta. Profesorji pa živce.

V SOLI

Učiteljica: »Otroci, kateri izmed vas mi lahko razložijo, kaj so sanje?«

Mihec: »Sanje, to je televizija, ki jo gledamo v spanju!«

PREPROSTO

Kako da si se po ločitvi oženil s sestro svoje bivše žene?

Da ne bi dobil nove tašče!

SAMOZAVEST

Če mislite, da vam verjamem, si morate poiskati bolj neumnega od mene.

A takšnega boste težko našli!

PREVIDNOST

— Oče, zakaj mi ne dovoliš, da bi naredil vozniški izpit? Mar nisem že dovolj star?

— Ti že, avto pa še ne!

1 Skakalnica v Planici, kjer so vsako leto mednarodne skakalne tekme. Takrat pozdravijo goste tudi naši Ratečani in Ratečanke v narodnih nošah. Na letošnjih mednarodnih skakalnih tekmah, ki bodo v začetku marca, bodo tekmovali skakalci iz 12 držav. Prvikrat bodo tekmovali za memorial pokojnega skakalca prvaka Janeza Poldo

2 Ludvik Zajc

3 Parkirni prostor pod skakalnico

1 | 3
2 |

Ob napornih treningih in številnih tekmovanjih je to res velik in pomemben uspeh, h kateremu mu tudi mi iskreno čestitamo!

Kot najboljša športnica leta pa je ob Miru Cerarju stala naša atletinja *Draga Stamejčič*, ki je lani izenačila svetovni rekord v teku na 80 m z ovirami in dosegla lep uspeh na olimpiadi v Tokiu. Tudi ona je zmagala z veliko večino glasov — od 262 jih je dobila 249.

Miro Cerar Hero and Idol of our Youth

It is no wonder that we keep writing of our gymnast Miro Cerar. His success at the Tokyo Olympic Games has put him on the top of the ladder. In a series of questions, distributed among 14 Yugoslav newspaper by the Slovenian daily DELO, only one answer was unanimous — Miro Cerar was the best sportsman of the year.

The traditional questionnaire organized by the publishers of SPORT gave the same result. Miro Cerar has for the third time won the first place and with that the gold medal awarded by SPORT. To his great triumph in sports, Miro has added another important success — the degree at the Law Faculty at the University of Ljubljana. On that occasion, the dean of the faculty congratulated him on his success both in sports and study and expressed his as well as our wish that Miro would succeed as well in his future job of a lawyer.

Ludvik Zajc je zanesljivo skočil v letošnjo sezono

Čeprav je Slovenija alpska dežela in imamo klancev in snega na pretek, se v mednarodnem merilu ne moremo preveč pohvaliti z uspehi naših smučarskih tekmovalcev. Pravijo, da imajo za trening premalo časa in priložnosti, premalo žičnic in premalo umetnih skakalnic, ki bi omogočale trening tudi poleti. A od časa do časa tudi pri nas dobimo smučarsko zvezdo, ki se uspešno kosa z najuspešnejšimi športniki sveta. To so bili predvsem naši skakalci: Rudi Finžgar, Janez Polda, Marjan Pečar, ki so v preteklih letih zmagovali doma in v tujini.

Letos pa je mladi Jeseničan Ludvik Zajc dokazal, da slava naših skakalcev še ni zamrla in se je v veliki mednarodni novoletni turneji »Štiri skakalnice« uvrstil med prvo deseterico mednarodne skakalne elite. Na tej uvodni tekmi letošnje skakalne sezone so manjkali le zastopniki vzhodne Nemčije, Kanade in Japonske. Kljub pomanjkljivemu treningu na 50-metrski skakalnici v Planici in le tridnevnu treningu na 90-metrski skakalnici v Zell am See, se je že na prvi tekmi v Obersdorfu z lepima skokoma 65,5 m in 72,5 m uvrstil na odlično 4. mesto.

V naslednjih dveh tekmah v Garmischu in Innsbrucku je imel manj športne sreče. Ovirala sta ga prvič odjuga, drugič pa gosta megla, ki se je prav pred njegovim drugim skokom spustila na zaletišče, tako da je zaradi slabega pregleda zamudil odziv in je bil skok krajši in nezanesljiv. Vendar pa njegov trener Gorjanc še ni izgubil upanja za Zajčevo uspešno končno uvrstitev.

Na zadnjem, četrtem tekmovanju v Bischofshofnu se je vreme izboljšalo in na tej tekmi je Ludvik Zajc dokazal, da izreden uspeh v Obersdorfu ni bil le slučaj. Pri obeh skokih je dosegel lepo dolžino in z odličnim slogom se je uvrstil na šesto mesto, v celotni oceni vseh štirih tekmovanj pa je bil deseti. Njegova sotekmovalca Oman in Eržen sta bila 40. in 47.

Ski-jumper Ludvik Zajc's Success

The young boy Ludvik Zajc from Jesenice has proved that the old fame of our ski-jumpers has not yet died away, when he ranked amongst the ten best ski-jumpers participating in the international new-year tournament, the so-called event of four ski-jumps.

Though he had had very little and insufficient training on the 50-meter ski-jump at Planica and 90-meter ski-jump in Zell am See, he was fourth at the first competition in Obersdorf, with his perfect jumps of 69.5 and 72.5 meters. He was a little down on his luck in Garmisch and Innsbruck, yet again sixth in Bischofshof and thus finished tenth altogether.

Éxito del saltador en esquí Ludovico Zajc

Ludovico Zajc confirmó en este año que la gloria de los saltadores yugoeslavos no desapareció. En el toneo internacional del año nuevo, nombrado: «Los Cuatros Trampolines», el joven Zajc de Jesenice, ocupó su puesto entre la primera decena de los campeones internacionales.

A pesar del deficiente entrenamiento en del trampolín de 50 metros de Planica y el corto entrenamiento de sólo tres días en Zell am See (Trampolín de 90 metros), él ganó el cuarto puesto en la primera competencia en Obersdorf, con dos lindos saltos de 69,5 y de 72,5 metros. Menos suerte tenía en las pruebas en Garmisch y en Innsbruck, porque el mal tiempo le contenía.

En la última y cuarta prueba, en Bischofshofen, alcanzó, con excelentes saltos y largas distancias, el sexto puesto. En el cálculo general de las cuatras competencias, Zajc estaba el décimo.

Dve športni novici

V Zalogu pri Ljubljani so zgradili novo 40-metrsko skakalnico, na kateri so bile v januarju že prve tekme. Zaradi južnega snega skoki sicer niso bili najboljši. Številni gledalci iz okolice pa so vseeno prišli na svoj račun.

Učenci osemletk bežigradske občine imajo obvezen pouk v smučanju. Za smučarsko šolo je občinska skupščina odobrila dva milijona dinarjev.

The 28th Table-tennis World Championship at Ljubljana

The 28th table-tennis world championship is to be held at Ljubljana from 15th to 25th April 1965 — so far the greatest sports event in Slovenia. About six hundred of the best male and female contestants of about sixty countries are to come to the capital of Slovenia from the five continents to select — through exciting contests — the world champions in seven events.

The preparations have been going on since the second half of the year 1963, when the organizing committee was appointed. The chief task has been the construction of a new gymnasium on »Stanko Bloudek's Sports Grounds« in Tivoli Park. This hall, the modernest of its kind in Slovenia, will be over 100 m. long and serve 16 different sports. The structure will be of steel, and the walls of glass.

The organizers expect that during the championship about 500 people will be reporting from Ljubljana on »SPENT«, i. e. the table-tennis world championship. Moreover, there will be numerous tourists from all over the globe, eager to see this international competition.

At the same time the Congress of ITTF (the International Table-Tennis Federation) — a large international organization of 83 countries — is to take place at Ljubljana.

The Ice-hockey In the Year 1966 World Championship will Be Held In Yugoslavia

In March 1966 at Ljubljana, Celje, Jesenice and Zagreb one of the greatest sports events will take place that have been ever staged in Yugoslavia — the ice-hockey world championship.

The Yugoslav hockey people have won their first battle at Innsbruck on the occasion of this year's Olympic Winter Games, when it was — with a large majority of votes — decided to hold the ice-hockey world championship 1966 in Yugoslavia.

The ice-hockey world championship will be staged mainly in Slovenia: In the great Sports Park called »Stanko Bloudek's Sports Park« at Ljubljana a large hall is under construction, including a covered rink on artificial ice and another (reserve) rink on artificial ice of the training of the participating teams. This hall, situated in an outstandingly beautiful setting in the centre of Ljubljana, will hold about 12.000 spectators. Furthermore, some competitions of this world championship will be held at Jesenice, a centre of the iron-industry in Gorenjsko. At Jesenice the stadium is just being extended and equipped with a new cooling system. At Celje, a new ice-stadium is under construction, to offer a worthy meeting-place to the world's top hockey-players.

The organizers expect about 30 countries to participate in this championship in 1966. The great hockey powers will of course be among the competitors: the Soviet Union, Canada, the Socialist Republic of Czechoslovakia, the U. S. A., Sweden, Finland, and others.

Naš Ježek

1
Frane Milčinski-Ježek s svojim
sinom

2
Tako od srca so se nasmejali naši
rojaki v Sallauminesu, ko jih je
l. 1957 obiskal Ježek

Kdo ga ne pozna Franeta Milčinskega — »našega Ježka«? Če gre po cesti, se starejši ozirajo za njim, otroci pa ga kličejo »Ježek! Ježek!« in mu pomahajo v pozdrav.

Konec leta mu je poteklo petdeset let življenja in od teh jih je vsaj trideset preživel za umetnost — humor. Čeprav so doma želeli, da bi študiral pravo, mu umetniška žilica, ki jo je bržkone podedoval po svojem očetu, pisatelju in humoristu Franu Milčinskemu, ni dala miru. Sel je na odrske deske, a ker mu je bilo poslušalcev v dvorani premalo in ker v tekstu, ki so ga napisali drugi, ni mogel povedati ljudem tisto, kar mu je tičalo v srcu, je takoj po končani gimnaziji začel sodelovati tudi v ljubljanskem radiu, kjer je teden za tednom zabaval poslušalce z vedrimi skeči in s kupleti, prepletenimi s smehom in z bodicami, za katere je sam pisal tekste in v njih tudi igral in pel.

Med vojno je umolknil, ko so ga zaradi uporniške dejavnosti zaprli italijanski okupatorji.

Takoj po vojni pa se je vrnil v radio, kjer je dolga leta delal vse po vrsti: pisal, igral, režiral, prepeval in celo komponiral; njegovo »Maričko« so nekaj let peli in žvižgali dan za dnem v radiu, po lokalih, na ulicah.

Napisal in posnel je goro skečev in kupletov za vesele radijske večere. Kot »Ježek« pa je tudi sam nekajkrat prepotoval vso Slovenijo po dolgem in počez in do solz zabaval mlade in stare v nešteti krajih Slovenije. Pred leti je na taki turneji obiskal tudi izseljence v Franciji in je s tega obiska prinesel mnogo lepih in toplih spominov.

Pisal je humoreske, ki so izšle tudi v knjižnici »13 + 1 humoreska«. Njegove humoreske so uvrstili tudi v knjigo »Jugoslovanski smijeh«, ki vsebuje zbirko najboljših del jugoslovanskih humoristov; ena od teh je prevedena v nemščino, izšla je v zajetni nemški

antologiji najboljših humoresk sodobne svetovne literature.

Napisal je precej radijskih iger in sodeloval pri pisanju filmskih scenarijev za filma »Kekec« in »Dobri stari pianino«. Igral je v več slovenskih filmih in brž ko je začela naša televizija s prvimi poskusnimi oddajami, je pred kamere stopil tudi Ježek. Od tedaj je na malem ekranu več ali manj stalni gost.

Zelo rad piše, igra in dela za otroke. Napisal in priredil je več otroških radijskih oddaj in oddaj za televizijo; napisal je nekaj lutkovnih igranic in od teh je »Zvezdica Zaspanka«, ki je izšla tudi v knjižni izdaji, dobila »Levstikovo nagrado«. »Zvezdico Zaspanko« so prevedli tudi v tuje jezike in so jo igrali lutkovni odri v Švici, Nemčiji, Avstriji, Rusiji in na Poljskem.

A vse to mu morda ne bi prineslo slave »našega« Ježka. Njegovo najpomembnejše poslanstvo je v tem, da skozi smeh in med šalo prikazuje naše napake, težave in neuspehe. Te njegove šale in bodice krožijo potem od ust do ust in namesto da bi ljudje ob težavah klonili in se jezili, se rajši veselo nasmejejo, saj so ob smehu težave videti manjše, napake kmalu popravimo, življenje je spet vedro in svetlo in spet verjamemo, da je naša pot prava in da vodi v boljšo bodočnost, čeprav včasih po ovinkih in preko zaprek.

Ob srečanju z Abrahamom so se ga spomnili mnogi gledalci in poslušalci ter mu zaželeli še mnogo srečnih in uspešnih let.

FRANE MILČINSKI-JEŽEK

Poncij Lubadar je napravil kariero

1 | 2

Ne vem, nemara se je priroda nekoliko spozabila nad njim, nad Poncijem Lubadarjem. Namreč, da bo ste razumeli, imel je smisel in dar samo za jezike. Da, jeziki, to mu je šlo v glavo, a vse drugo — španska vas in bob ob steno. Da postavim — matematika: lahko bi mu s hrbta rezal kožo v velikosti srednje velikega transparenta, pa vendar ne bi uganil, kolikokrat gre sedem v sto sedeminštrideset. Skratka — butica brez smisla za arabske in rimske številke. Ali na primer avto: ukvarjaj se z njim, s Poncijem torej, pol leta, potem ga posadi za krmilo in reci: »Vozi!« Verjetno se avto sploh ne bo ganil z mesta. Ostal bo prikovan kot Lotova žena v kostumu solnega stebra. Nemara pa bo Poncij vozil. Toda vozil bo samo do prvega kandelabra, ne delj. Potlej pa bo nastopil praktičen dokaz za fizikalni zakon: dvoje teles ne more biti na istem mestu. In ves avto bo samo še skromen dar za potrebe težke industrije. A Poncij bo služil mladim študentom za učni predmet pri študiju patološke anatomije. Da, resnično, prej bi se Henry Ford spoprijaznil s socialističnim redom, kot Poncij Lubadar z mehaniko. To drži kot pravilno izstavljena osebna izkaznica. A jeziki, vidite, so mu šli resnično izpod rok. Tisti oddelek v možganski ustanovi, ki je zadolžen za jezike, mu je delal brezhibno. A vsi drugi oddelki, kot že rečeno, so mu bili nagnjeni k saboterstvu.

Poliglota se pravi tistemu, ki je v jezikih doma. (»V jezikih doma« je fraza in jo je treba razumeti bolj simbolično, nikakor pa ne realno, kot češ: Nekdo prosi za stanovanje. In ko stanovanjski urad preuči dejansko stanje in ugotovi, da je prošnja upravičena, mu za stanovanje nakaže jezike. In odslej je v jezikih doma. Ne tako, temveč kot rečeno, »v jezikih doma« je fraza in pomeni, da ima kdo jezike v malem prstu.) Poncij Lubadar je bil torej pogliglot. A dasi so pogligoti navadno zelo spoštovana atrakcija, ni užival Poncij v svojem uradu tiste časti, ki bi mu po pravici šla. Kajti tisti urad je bil take vrste, da je lahko vse svoje potrebe opravil v materinskem jeziku. In tako je Poncij posedal dneve in dneve za svojo mizo in čakal, kdaj bo prišlo pismo iz inozemstva, da ga bo lahko prevedel. Posedal je tamkaj v brezdelju, nepotreben ljudski skupnosti. Le tu in tam ga je prišel kdo vprašat, ali se »Churchill« izgovori »čurčil« in ali se atom piše v ameriški angleščini z veliko začetnico. To je bilo vse in Poncij je bil torej državi bolj v breme kakor v korist. Kar ga je — dobrega državljana — primerno peklo.

Nenavadno pa se mu je odprlo, kot se reče. Prišla je njegova ura in Poncij je danes velespoštovana oseba. Pozdravljajo ga naprej in za božič mu voščijo praznike, dasi vedo, da ni kdo ve kako pobožne nature. A vse zastran te najnovejše moderne vokalne redukcije.

Mislil namreč kratice. Razdelile so se čez našo deželo in za vsakim voglom te zbodejo v oči. Nič več ne vidiš na tabli nad štacuno idiličnega napisa »Prodajam piškote in štruce«, temveč se tamkaj bohoti nova, moderno-vokalna zreducirana beseda »Propi-štruc«. In tu »Hmelzad« in tam »Sadprom« in človek se počuti kot v Babilonu ob priliki zmešanih jezikov. In to, vidite, je bila voda na mlin Poncija Luba-

darja. Njegov, od nature mu nakazani presežek daru za jezike, je prišel na svoj račun.

V uradu je namreč zavladal kaos. Dopise, ki jih je bil kurir zjutraj odnesel na pošto, so zvečer vračali »odpošiljatelju«, češ da so odposlani na napačen naslov. Resnično, nihče v uradu ni znal razbrati skrivnostnih kratic. Neljube zamenjave so se ponavljale dan na dan: Železničarska menza (Želmenz) je prejela naročilo za dobavo petih kilogramov žebeljev. To naročilo je bilo naravno namenjeno Mestni železarni (Mesželj), a kje je človek, ki bi razbral skrivnost sfinge-kratice. Naročilo za godbo na pihala je bilo odposlano tvrdki Prombtbom, dasi se ta tvrdka ukvarja izključno s tekstilijami (promet z brisačami in bombažem — Prombrbom). Onomatopoetski nagon je zavedel korespondenta v to grobo napako. Toda pomni: Prombrbom ni glasba, temveč tekstilija. In knjigovodja, ki se je bil nameraval zavarovati pri mestni posojilnici in zavarovalnici, je poslal zadevni dopis Mestnemu pogrebniemu zavodu (Mepoza).

A ko je nervoza v dotičnem uradu dosegla višek, ko se je končno zgodila sramota, da je Zadruga postreščkov in nosačev (Zapono) prejela naročilo za dobavo 72 ducatov varnostnih zaponk, tedaj so se končno spomnili, da sedi za mizo v njihovem uradu pozabljen poliglota.

Tistega dne ob osmih in pet minut je stopil k mizi Poncija Lubadarja tovariš šef in preprosto dejal:

— Nauči se tovariš, novega materinskega jezika!

In na mizo mu je položil učbenik — seznam kratic.

Danes je Poncij Lubadar na tem ljubem svetu edinstvena pojava: na pamet zna vse kratice in celo razume njihov pomen. Zato je njegov ugled zrasel do neba. Iz vse dežele romajo k njemu ljudje, ki so potrebni njegove pomoči. In Poncij jim ljudomilo odgovarja:

— Nikakor ne, tovarišica! »Kluza« nikakor ni klobučarska zadruga, temveč Klub zaviračev.

Ali pa:

— Tovariš, v zmoti živite, če mislite, da ste v službi pri mestnem vodovodu. Kajti »Mesvod«, kjer služite za telefonista, nikakor ni Mestni vodovod, temveč Mesarsko-vozarsko društvo.

In tako gre ves ljubi dan in ni je kratice, ki ji ne bi vedel pomena. A če utegne le minuto, razmišlja o ustanovitvi nove zadruge:

Z A T O L K R A (Zadruga tolmačev kratic)

KULTURNI ZAPISKI

Mladi šahisti — člani mladinskega kluba v viški gimnaziji v Ljubljani

Lojze Krakar

Samotni kamen

*Samotni kamen, daj mi svojo zbranost,
drevo, poženi v moje veje mir,
nauči me, o zemlja, kaj je vdanost,
spremeni me, avgust, v ta svoj večer.*

*Ves dan je vame v mrzlih curkih lilo,
kot toča trto klestilo telo.
O, koliko tega je že minilo,
o, koliko tega morda še bo!*

*Kot jantar gost je vonj zorečih žit
in poldan je do roba poln tišine,
drevesa so omedlela od vročine
in zrak vnetljiv je kakor ekrazit.*

*Zdaj zdaj morda bo švignila z neba
neskončna majhna iskra v vso to
zrelost,
in gobast dim in črna skrepenelost
ostali bosta bogu od sveta...*

*Iz zbirke
Med iskalci biserov
iz ciklusa Zrelost*

V Novem mestu je gledališka družina uprizorila predstavo dramatiziranih »Samorastnikov« Prežihovega Voranca, ki so jo v veliko zadovoljstvo gledalcev predvajali v Novem mestu in okolici.

V Murski Soboti urejajo zanimiv pokrajinski muzej z bogato etnografsko zbirko, saj je Prekmurje poleg Bele krajine narodopisno najbogatejše področje v Sloveniji. Zdaj preurejajo grajsko kapelo v starem Szaparyevem gradu, ki jo bodo preslikali z znamenitimi starimi freskami iz prekmurskih cerkva, ki so v glavnem delo Johanneasa Aquille iz 14. stoletja. Pozneje bodo preuredili tudi grajsko streho in prepletkali zunanje stene, saj je Szaparyev grad pomembna zgodovinska znamenitost.

Matica izposoja filme

Slovenska izseljenska matica v Ljubljani je odkupila več kratkometražnih filmov, katere si lahko naše izseljenske organizacije in zasebniki izposodijo za določen čas. V filmu »Na slikoviti obali« boste lahko videli lepote in zanimivosti Slovenskega primorja. Film »V dolini Soče« govori o lepotah Soške doline in tej naši alpski reki, o kateri je pel tudi naš znani pesnik Simon Gregorčič v pesmi »Soči«. V »Nenavadnem lovu« boste lahko gledali, kako so selili gamse iz Kamniških planin v druge kraje, kar bo še posebno zanimivo za lovce in ljubitelje narave sploh.

Kot posebna zanimivost za naše izseljence, še posebno tiste, ki so leta 1964 bili na obisku v rojstni deželi, pa bo vsekakor film »Lastovke se vedno vračajo«, ki je bil posnet na pobudo Slovenske izseljenske matice. Mnogi bodo na tem filmu lahko našli sebe, in sicer ob prihodu na letališče v Ljubljano, pri posebnih vlakih ali na pikniku v Vinomeru ali pa morda tudi kje drugje, ko jih je ujela kamera reporterja, ne da bi sami vedeli, kje in kdaj.

Kolikor bi izseljenska društva ali zasebniki želeli imeti kopijo »Lastovke se vedno vračajo« za stalno, naj se obrnejo na Slovensko izseljensko matico v Ljubljani.

Vsi omenjeni kratkometražni filmi so v naravnih barvah in ozvočeni na 16 mm filmskem traku, kar je najbolj ustrezno za predvajanje v društvenih domovih in doma.

Slovenska izseljenska matica bo dala filme na razpolago brezplačno, dobrodošli pa bi bili seveda prostovoljni prispevki, ki jih bo Matica uporabila za delno kritje stroškov. Prosili bi društva in vse tiste, ki se zanimajo za te filme, naj čimprej pišejo Matici v Ljubljano, kdaj bi želeli imeti te filme na sporedu, da bi lahko naredili ustrezen razpored, ker je na razpolago omejeno število kopij teh filmov.

Slovenska izseljenska matica skuša s temi filmi ustreči željam naših izseljencev po vsem svetu, ki so že večkrat prosili za naše filme, da bi jih imeli na razpolago za društvene prireditve. Seveda je to šele dokaj skromen začetek ter bo matica tudi v prihodnje skušala upoštevati želje naših izseljencev.

Poglavitna želja Slovenske izseljenske matice je, da bi te filme videlo čim več naših izseljencev in da bi se pri gledanju prijetno počutili ob obujanju spominov na rojstno domovino.

**Iz tajništva
Slovenske izseljenske matice**

Nekaj novic o naših filmih

Filmsko podjetje iz Ljubljane »Viba-film« je lani doseglo lepe uspehe na domačih in tujih filmskih manifestacijah. Film »Ne joči, Peter«, je dobil celo vrsto nagrad na festivalu v Puli. V Benetkah je bil nagrajen film za otroke »Srečno, Kekec«. Na festivalu humanističnega filma na Dunaju sta bila nagrajena dokumentarna filma režiserja Jožeta Bevca: »Sardina prevoz« in »Občan Urban«. Zadnji je bil nagrajen tudi v Beogradu, v Mannheimu pa je dobil prvo nagrado »Zlati dukat«.

Za letos napovedujejo celo vrsto zanimivih filmskih tem. Med dokumentarnimi filmi naj omenimo film »Moški« režiserja Dušana Povha; Jožeta Pogačnika »Na stranskem tiru«, ki obravnava probleme sezonskih delavcev; in »Hruške« režiserja Jožeta Bevca, ki v preprostih otroških igrah začenja temo o veseli in lepi mladosti, ki je starejši nikoli ne morejo razumeti, čeprav so bili nekoč tudi sami mladi. Zanimiv bo tudi film o slikarju Maksimu Gaspariju, ki ga režira Mile de Gleria. Od celovečernih filmov že snemajo film »Sovražnik«, ki ga je inspirirala novela Dostojevskega »Dvojnik«. Režiser France Kosmač pripravlja film »Lucija« po zgodbi »Strici« našega znanega pisatelja Finžgarja. Za režiserja Franceta Štiglica pripravljajo scenarij: »Kanonik Amandus« po liku iz povesti Ivana Tavčarja »V Zali« in pa »Zlatorog« po stari alpski pripovedki.

Filmski scenarist in kritik Vojko Duletič je po svojem scenariju režiral polurni kratki igrani film, ki razmišlja o tistih, ki so se odločili, da postanejo rudarji. V filmu »Tvovariši« predstavijo fantje iz rudarske šole v Velenju sami sebe. Tudi vsi zunanji posnetki so iz rudarskega mesta Velenje. Producent filma je Film-servis.

Francoska televizija je odkupila od »Jugoslavija filma« 32 dokumentarnih in risanih filmov, ki jih bo na svojih ekrani prikazovala francoskim gledalcem. Tudi televizija in kinematografi na Švedskem, Norveškem in Finskem bodo letos prikazali 30 jugoslovanskih dolgometražnih, risanih in dokumentarnih filmov.

Na mednarodnem festivalu kratkih filmov v Buenos Airesu je dobila »Igra« Dušana Vukotića nagrado UNESCO za najboljši vzgojni film. To je že trinajsta visoka nagrada, ki so jo letos dobili filmi iz proizvodnje Zagrebškega studia za risani film in štirinajsta nagrada, ki jo je prejel Vukotić za svoje mojstrsko delo.

Predstavniki filmskih podjetij »Jadran« iz Zagreba in »Vardar-film« iz Skopja so izročili prebivalcem Skopja nagradi »Zlati lev svetega Marka« in »srebrno gondolo«, s katerima je bil nagrajen film »Skopje 63« na lanskem festivalu v Benetkah. Producenti tega filma so tako izrazili zahvalo prebivalcem glavnega mesta Makedonije in mestni skupščini za pomoč ob snemanju tega filma.

BOŽIDAR BORKO

Slovenska književnost na tujem

Že večkrat je bila v »Rodni grudi« in drugod beseda o tem, kako začenja naša književnost prodirati v tujino. Odkar je bila Ivo Andriću podeljena največja svetovna nagrada za literaturo (Nobelova nagrada), se je pri evropskih narodih in v Ameriki dokaj razširilo zanimanje za književne storitve jugoslovanskih narodov in nekoliko te nove pozornosti je deležna tudi slovenska književnost. S tem pa ni rečeno, da je njena pot v svet bistveno težja kot je bila nekoč. Splošno naraščanje prevodne književnosti pri vseh narodih ne daje že samo po sebi poročstva, da bodo drugi opazili naše najpomembnejše dosežke na tem področju. Številčno majhni narodi danes niso več majhni po svojem kulturnem pomenu, toda njihov

Koroški akademski oktet smo vam predstavili že v prejšnji številki revije, kjer smo vam napovedali njegovo turnejo po Avstriji, Zahodni Nemčiji, Holandiji in Belgiji. Nedavno je oktet zelo uspešno zapel tržaškim Slovencem. Prav gotovo bo s svojo pesmijo enako navdušil tudi rojake v drugih evropskih deželah, ki jih na turneji obiščejo. Prvi koncert za naše rojake bo 25. februarja v Stuttgartu. V naslednjih dneh bo Koroški oktet nastopil v Ulfu v Holandiji, v Vaserveldu, nato 6. marca v Herlenu, 7. marca v Malmedyju, 10. marca v Charleroiu v Belgiji, 13. marca v Obersbachu in nato 14. marca v Elvelsbergu.

Slovensko gledališče v Trstu je kot prvo predstavo v novem Kulturnem domu prikazalo krstno izvedbo dr. Kreftove drame: »Po brezkončni poti«; to je obširna, štiri ure trajajoča drama o življenju našega velikega pesnika Franceta Prešerna.

Slovenska matica je ob stoletnici pomembnega dela dobila visoko priznanje: red za sluge za narod z zlato zvezdo. Slavnostne skupščine so se udeležili mnogi predstavniki izvršnega sveta, institucij in družb iz Slovenije in zastopniki iz drugih republik. Ob jubileju so odprli tudi razstavo knjig, rokopisov in dokumentov, ki ponazarjajo nastanek, razvoj in založniško dejavnost te najstarejše slovenske kulturne ustanove v sto letih njenega obstoja.

Mariborska Opera je nastopila v Grazu z uspešno uprizoritvijo »Veronike Deseniške« skladatelja Danila Švare. Občinstvo je z dolgotrajnim ploskanjem nagradilo naše umetnike, zlasti Valerijo Heybalovo, ki je pela naslovno vlogo.

Na festivalu »Kurirček« v Mariboru so se zbrali jugoslovanski mladinski pesniki in pisatelji ter predstavniki raznih organizacij, katerih delo je povezano s problemom mladinske literature. Iz podanih referatov je bilo razvidno, da bo treba še bolj kot doslej spodbujati in gojiti kvalitetno partizansko in drugo literarno za mladino in otroke. Ob zaključku so podelili nagrade za najboljša književna dela za otroke. Poleg drugih so bili nagrajeni Milena Batič, Nada Gaborović in Dušan Mevlja iz Maribora ter Tone Seliškar za svojo zgodbo »Prvi sneg«.

Mariborsko učiteljsko je bilo ob stoletnici svojega obstoja odlikovano z redom zasluge za narod z zlato zvezdo, ki mu ga je podelil predsednik Tito.

Jugoslovanska kinoteka je slavila petdeset let svojega obstoja. V tem času si je ustvarila fond 10.364 filmov, 80.850 fotografij, 2250 plakatov, 6096 knjig s filmskega področja itd. Tako je zdaj med prvimi petimi arhivi na svetu.

V Porurju, v mestih Gelsenkirchen in Bochum je letos na sporedu »Lepa Vida«, balet slovenskega skladatelja V. Ukmarja, po libretu Maše Slavčeve. Kritika je označila delo kot slovensko plesno pravljico, skladatelj pa je bil deležen bogatega priznanja.

Večer slovenske proze, posvečen spominu Ivana Cankarja, so priredili slovenski književniki v ljubljanski Drami. Večer je vpeljala Cankarjeva beseda, potem pa so se zvrstili naši najpomembnejši starejši in mlajši pisatelji in brali odlomke svojih del. Z glasbo jih je spremljal Marjan Vodopivec. Dohodek večera so prireditelji namenili zagrebškimi poplavljenecem.

Toneta Seliškarja »Bratovščina sinjega ga-leba« je izšla v estonščini in je verjetno prvi slovenski tekst v estonskem jeziku.

Na strojni fakulteti v Ljubljani je v decembru dobil diplomu tisoči diplomant te fakultete in ob tej priliki sprejel posebne čestitke.

Sovretovo nagrado najboljšim slovenskim prevajalcem, ki je bila letos prvič podeljena, sta dobila Matej Bor in Mile Klopčič za svoje zgledne in številne prevode.

Jeseniško društvo Svoboda »Tone Čufar« že 45 let goji kulturno amatersko dejavnost med svojimi člani, zraven pa dosega velike uspehe s povečanim zanimanjem delovnih ljudi za razne kulturne prireditve, predavanja, razstave, gledališke predstave, koncerte, narodne plesje itd. Posebno pohvalo pa zasluži sodelovanje na kulturnem področju med Svobodo »Tone Čufar« in raznimi kulturnimi organizacijami onstran italijanske in avstrijske meje, ki se je prav po zaslugi Jeseničanov v zadnjem času izredno razmahnilo.

Umrli je akademik Ivan Grafenauer, ki je s svojim delom še zgodaj prodril v mednarodno znanstveno javnost. Poleg filološkega in literarnozgodovinskega opusa je zapustil 70 narodopisnih del, ki so mu prinesla sloves narodopisca evropskega in svetovnega formata. Zadnje priznanje — častno članstvo v International Society for Folk-Narrative Research je zaslužno dobil zadnje jesen.

Mestno gledališče ljubljansko je sklenilo dogovor o medsebojnem sodelovanju s češkoslovaškim gledališčem iz Prage; obe gledališči bosta izmenjavali režiserje in igralce in pa svoje programske in študijske izkušnje. V načrtu pa je tudi izmenjava medsebojnih gostovanj.

V Trzinu je bila v počastitev 20-letnice osvoboditve IX. tradicionalna foto-razstaba bronasto plaketo, najboljši foto klub pa prehodni pokal.

Na Jesenicah so pred 150 leti odprli prvo osnovno šolo enorazrednico. Ob tem jubileju so v avli obeh šol odkrili kipa pisateljev Toneta Čufarja in Prežihovega Voranca in imeli več lepih ploslav.

O štirih ploščah Andersenovih pravljic, ki jih je v interpretaciji dramskega igralca Staneta Severja posnela in izdala založba Mladinska knjiga, smo v Rodni grudi že pisali. Zanimanje za te plošče je bilo zelo veliko, saj je celotna naklada teh plošč že skoraj razprodana. Zato se je založba odločila za posnetke novih plošč; to pot so na vrsti pravljice slovenskega mladinskega pisatelja in humorista Frana Milčinskega, ki jih je za tri plošče izbral in povedal njegov sin Frane Milčinski. Tem pravljicam se bosta pridružili dve plošči z recitacijami pesmi Otona Župančiča iz zbirke »Ciciban« in z glasbeno spremljavo, ki jo je skomponiral Marjan Kozina. Radijski otroški zbor bo pod vodstvom Janeza Kuharja posnel novo ploščo otroških pesmic. Odraslejšim ljubiteljem pa sta namenjeni dve plošči Slovenskega okteta.

V Novi Gorici so odprli ljudsko knjižnico, ki ima lepo zbirko leposlovnih, poljudnoznanstvenih in drugih knjig ter pionirski oddelek z več kot 2000 mladinskimi knjigami in slikanicami. Lepo in sodobno urejena knjižnica bo brez dvoma privabila številne odrasle in mlade bralce.

jezik je znan le redkim ljudem v tujini, zato je na poti k mednarodnemu uveljavljanju njihove književnosti mnogo odvisno od tega, koliko sami store za propagando svoje kulture. Priznati moramo, da Slovenci v zadnjem času marsikaj storimo v tej smeri, tu je potrebno posebej omeniti Društvo slovenskih književnikov in njegovo Komisijo za kulturne zveze s tujino, ki izdaja časopis »Le Livre slovène« s članki in prevodi naših pesnikov in pripovednikov ne samo v francoskem, marveč tudi v angleškem in nemškem jeziku.

Vse, kar je bilo v tem pogledu storjenega doslej, je še vedno premalo, da bi lahko tudi manjši slovanski narodi dosegli podobno upoštevanje v mednarodni kulturi, kot so ga deležni npr. skandinavski narodi. Prav pri njih se lahko marsičesa naučimo. Kljub vsemu pa lahko zaznamujemo napredek Slovencev tudi na tem področju. Že pred dvema letoma (Rodna gruda 1962, št. 12) sem opozoril na prizadevno in dokaj uspešno delo treh naših rojakov, medtem pa so se te reči pomaknile naprej in so se pokazale nove možnosti.

Državna založba Slovenije v Ljubljani, ena najaktivnejših slovenskih založb, je začela v večji meri izdajati angleške prevode slovenskih pesnikov in pisateljev. Že pred leti je nastopila to razveseljivo pot z drobno, vendar skrbno pripravljeno knjigo izbranih Prešernovih pesmi v angleškem prevodu. Ta knjiga je spodbudila prevode našega pesnika v bengalščino in kitajščino, angleški izbor pa je doživel v letu 1964 novo, nekoliko razširjeno izdajo. Prav tako je pripravljena druga, obširnejša izdaja knjige »The Pornassus of a Small Nation. An Anthology of Slovene Lyrics« v redakciji prof. Janka Lavrina, ki je uredil tudi obsežnejšo angleško antologijo jugoslovanske poezije, izdano pri isti založbi. Le-to je v Ameriki živeči švedski pesnik Ahlčeva v celoti prevedel v švedski jezik in bo verjetno kmalu izšla v Stockholmu. Pri Državni založbi Slovenije je izšel tudi manjši izbor poezije Alojza Gradnika v angleščini, pripravlja pa se tudi večji izbor iz dela Otona Župančiča. Ta založba ima večje načrte tudi s prevodi slovenske proze. Tako bo izdala v doglednem času enega najboljših zgodovinskih romanov slovenske književnosti, Finžgarjev »Pod svobodnim soncem« v prevodu dr. F. Kolednika, ki je prevedel ta roman tudi v nemščino. Nadalje bo izšla nova angleška izdaja Cankarjevega »Hlapca Jerneja«, prevajajo pa se tudi nekatera druga dela iz starejše in novejšje slovenske literature v angleški izdaji, za kar gre hvala predvsem prizadevanjem našega zaslužnega rojaka prof. Lavrina. Ob njegovem sodelovanju je nastala tudi slovensko-angleška zbirka mariborskih pesnikov, ki je pokazala, da tudi v Mariboru deluje krog književnikov in da lahko umetniško govori ne samo slovenskemu, temveč tudi še mednarodnemu svetu, pri čemer je angleški jezik najboljši posredovalec.

Marsikateri poznavalec stvarnih razmer na stikališču nacionalnih kultur je nekoliko nezaupljiv nasproti angleškim izdajam slovenskih literarnih del, kolikor izhajajo v Ljubljani. Ali te knjige res dosežejo tuji svet, ki so mu namenjene? Ta pomislek nikakor ni neupravičen: tuji so ponavadi nezaupljivi nasproti knjigam, ki se v njihovem jeziku tiskajo v tujini. Državna založba Slovenije je to upoštevala in ima stalno zvezo z dvema londonskima založbama (John Calder, Methuen), ki prevzemata velik del njenih angleških izdaj in skrbita, da pridejo te knjige na londonski knjižni trg. Vse to so dosegli šele v zadnjem času in na tej stvarni podlagi se bo dosedanje delo razširilo in kar se da načrtno nadaljevalo.

V tem sestavku se namenoma omejujem na pota, ki jih naši književnosti odpirajo prevodi v angleščino. Mogli pa bi najti tudi marsikaj novega na področju drugih jezikov: prevoda v francoščino, v nemščino, v ruščino, pripravljajoče se izdaje naših pesniških in proznih stvaritev v španščini itd. Nedvomno pomeni lepo uveljavljanje slovenskega imena v tem, da bo v kratkem pariški založnik Seghers izdal v svoji znameniti zbirki »Poets d'aujourd'hui« večji

izbor lirike Srečka Kosovela ali da je Cankarjev »Martin Kačur« izšel v italijanskem prevodu kot nov zvezek priljubljene milanske biblioteke žepnih izdaj, da niti ne govorimo o številnih prevodih v nemščino, posebej še o naših pesnikih v antologiji »Jugoslawische Lyrik der Gegenwart«. To knjigo je prineslo leto 1964, medtem ko je za naslednje leto napovedan večji samostojni izbor slovenskega pesništva v novih nemških prevodih. Taki pojavi samo pričajo, da se slovenska kultura bolj kot kdaj prej uveljavlja tudi v mednarodnem svetu in že sama ugotovitev tega dejstva, ki označuje samo začetne uspehe novih prizadevanj, je dovolj zanimiva tudi za slovenske rojake v tujini.

Dobro vemo, kaj pomeni domovina za naše ljudi, ki jih je boj za obstanek, njih same ali njihove neposredne prednike, vrgel na tuja tla in jih prisilil, da se prilagode tujemu okolju. Toda v njihovih srcih še živi kos domovine, materinska beseda ni še izgubila svojega toplega zvena in ne bi hoteli, da bi popolnoma umolknila. Tudi nova generacija njihovih potomcev naj bi se zanimala za domovino svojih prednikov. V tem pogledu je dobro izbrana knjiga najboljša posredovalka in tudi tedaj, ko se duh domovine oglašja z besedami tujega jezika, je njegov glas še vedno živ in topel. Zato naj bi se naši izseljenci kar se le da zanimali za domačo knjigo in podpirali uspešno začetno prodiranje slovenske književnosti v svet. To pomeni: po eni strani naj se bolje organizira dotok slovenske knjige k našim izseljencem, po drugi strani pa naj bi bili boljše obveščeni o prevodih iz naše književnosti v tisti jezik, ki so se ga morali naučiti: angleščino, v francoščino, v nemščino. Tako bo domača književnost, ta veliki, rodove presegajoči izraz našega narodnega duha, opravljala tudi med izseljenci svoje nadčasovno poslanstvo.

A. E. BATISTICH, AUCKLAND, NEW ZEALAND

An Olive Tree ein Dalmatia and Other Stories

Pod gornjim naslovom je konec leta 1963 izšla v založbi »Paul's Book Arcade« v Aucklandu v Novi Zelandiji zbirka zgodb iz življenja prvih dalmatinskih naseljencev v Novi Zelandiji ter zgodbic iz življenja naših ljudi v Dalmaciji, ki so jih avtorici Ameliji E. Batistich pripovedovali njeni starši, da so si lajšali domotožje v prvih časih naselitve na samotnih gumijevih plantažah v Dargavillu v severni Wairoi.

Knjigo je Batistichova posvetila spominu svojih staršev Ivanu in Milki Barbarich ter svojemu vnuku Stephenu Brookesu.

Amelia Batistich se je rodila leta 1916 v Dargaville. Starši so bili doma iz majhne vasi Zaostrog, blizu Podgore ob dalmatinski obali. Oče se je izselil v Avstralijo kot šestnajstleten fant leta 1897, mati pa leta 1913. Tudi soprog Batistichove je rojen v Dalmaciji in se je naselil v Avstraliji leta 1927. Imata dve hčerki, in sina ter dva vnuka.

Prva iz zbirke zgodbic je posvečena spominu strica Tonyja, ki je prišel v Avstralijo leta 1920. Ko mu je bilo okoli petdeset let, je presenetil svojce z novico, da se bo oženil. Pisal je v stari kraj svoji sestri, naj mu izbere primerno nevesto. Avtorica živo slika skupno življenje strica Tonyja in tete Lucy, ki se je počasi vživljala v nove razmere v novi deželi.

V zgodbici »All Mixed Up« pripoveduje Batistichova o njihovem družinskem življenju. Spominja se, kako rada je gledala na zemljevidu Jadransko obalo, nad katero so stale široko razprte črke: D-a-l-m-a-c-i-j-a. In mama ji je pripovedovala, kako lepa zemlja je Dalmacija, zato je bila vedno ponosna, da so njeni starši dalma-

»Po stezah partizanske Jelovice« — pod tem naslovom so bila letos že osmič velika zimskošportna tekmovanja v spomin na zgodovinske dogodke iz narodnoosvobodilne vojne, predvsem na bitko v Dražgošah in na boje na Jelovici. Osrednje tekme — patrolni tek — so bile v Železnikih, sankaško tekmovanje v Selcah nad Skofjo Loko, meddruštvene tekme v skokih pa v Kropi. Na terenih pri Železnikih je bil tudi privlačni nočni slalom z lepo udeležbo. Na letošnjem tekmovanju je nastopilo blizu tisoč tekmovalcev iz vseh republik. Največ je bilo seveda mladine, ki je s svojo udeležbo in športno vnemo lepo počastila spomin na slavne dni in junaške borbe partizanov.

Nove igre za otroke. Tudi letos so ob novoletnih praznikih v vseh krajih Slovenije pripravili vrsto prireditev, namenjenih zabavi in razvedrilu naših najmlajših: mladinske filme, gledališke predstave in lutkovne igrice. Med temi moramo omeniti krstne uprizoritve domačih avtorjev, ki so jih uprizorili v Ljubljani. Tako je ljubljansko Mladinsko gledališče pripravilo odrsko pravljico Smiljana Rozmana »Čudežni pisalni strojček«, ki je v tem gledališču že druga krstna predstava v letošnji sezoni. Kot prvo so uprizorili Miloša Mikelna igrico: »Strip, strup, denarja kup«, v kateri je avtor s pomočjo dobrih junakov iz starih časov — kralja Matjaža, Robina Hooda in Poslednjega Mohikanca pregnal blede in prazne junake iz stripov in druge tovrstne plaže. V Mestnem gledališču so uprizorili Vrhunčevo igrco: »Sonček, sonček zlati«, ki jo je avtor sam tudi režiral, poživila pa jo je scenska glasba Alojza Srebotnjaka in številni plesni vložki, ki so jih izvedle gojenke Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje. V lutkovnem gledališču pa so otroci gledali izvirno lutkovno igrico: »Pesmica in sonček«, ki jo je za marionete napisal J. Dobeic. Tudi druga gledališča so predvajala predvsem mladinska dela domačih avtorjev.

V Beogradu, v galeriji kulturnega centra so odprli razstavo reprodukcij ameriških umetnikov, ki so ustvarjali v tem stoletju. Razstava prikazuje 40 najzanimivejših del umetnikov novejšega ameriškega snovanja; pozneje jo bodo prepeljali tudi v druga jugoslovanska mesta.

Iz Vojvodine sta za leto dni odpotovali v ZDA znani naivni slikarki Marija Balan in Anujka Maran. Številni ljubitelji slikarstva so jima omogočili, da bosta leto dni ustvarjali v New Yorku. S seboj sta odnesli več kot 20 svojih del, ki jih bosta poleg sproti naslikanih platen pokazali na razstavah v Ameriki.

Tereza Kesovija, zagrebška pevka zabavnih melodij, je podpisala pogodbo s pariško gramofonsko družbo »Cap film«, ki ji je zagotovila snemanje štirih ali petih plošč. Pevka bo nastopila v Parizu, verjetno tudi na televiziji.

Jugoslovansko ameriška komisija, ustanovljena na podlagi nedavno podpisanega sporazuma o Fulbrightovem programu, je razpisala natečaj za štipendije v letu 1965-66 za izpopolnjevanje v ZDA. Štipendije bodo podelili 8 asistentom in mlajšim sodelavcem znanstvenih ustanov ter štirim docentom, profesorjem in sodelavcem znanstvenih ustanov.

Vilma Gojić, rojena v Italiji, a po poreklu Jugoslovanka — njen oče je doma v Sibeniku — bo pela na festivalu v Sanremu, čeprav ima šele 18 let. V Italiji je dosegla velik uspeh s popevko »Ho capito che ti amo«, saj so prodali že 250.000 plošč.

Znani zagrebški kvartet je odpotoval na turnejo po kanadskih mestih. Umetniki bodo na turneji dva meseca in pol in bodo v vzhodni Kanadi imeli 35 koncertov. Lani je kvartet z uspehom gostoval v Veliki Britaniji in Izraelu.

Srbska književna zadruga je ob 1100-letnici slovanske književnosti in pismenstva izdala knjigo »Ciril in Metod«, v kateri bodo izšla vsa dela o Cirilu in Metodu, ki so jih napisali njuni sodobniki.

Zagrebska opera je izvedla novo delo Jakova Gotovca, in sicer operno legendo v enem dejanju, ki jo je mojster komponiral po libretu zagrebške umetnice Ruže Petelinove. Prizori nove domače opere se odigravajo v tretjem stoletju pred našo ero na dalmatinski obali.

Zveza književnikov Jugoslavije bo v bližnji prihodnosti začela izdajati trimesečno literarno revijo v angleščini in francoščini. Le-ta naj bi sistematično spremljala literarno dejavnost v Jugoslaviji.

Leonid Leonov, sovjetski pisatelj je obiskal beograjsko založniško podjetje Nolit, ki je izdalo dve njegovi deli in je imel ob tej priložnosti več pogovorov z našimi književniki.

V Tržaški galeriji Torbandena so odprli slikarsko razstavo najnovejših del znanega slovenskega umetnika iz Trsta Lojzeta Spacala. Razstava sodi med pomembne dogodke v kulturnem življenju Trsta, saj si je Spacal pridobil viden ugled ne le v Trstu in Italiji, temveč tudi drugje.

Kulturni stiki med Italijo in Jugoslavijo. V teku so pogajanja med italijanskim in hrvatskim društvom književnikov, da bi določili skupne nagrade za roman, razpravo in pesem. Nagrade bi podelili v Zagrebu in nekaterih mestih severne Italije. Nagrajena dela pa bi objavili istočasno v Italiji in Jugoslaviji.

Likovna razstava v Zagorju — V soboto 6. februarja so v Delavskem domu odprli razstavo del okrog 20 slovenskih slikarjev. Udeležbo so potrdili udeleženci slikarskega kluba Izlake 64 in številni drugi umetniki. Zagorjani bodo tako spoznali po tri dela naslednjih slikarjev: Zorana Didka, Marjana Dovjaka, Aleksandra Horvata, Vladimira Makuca, Florisa Oblaka, Janeza Pirnata, Dore Plestenjakove, Miloša Požarja, Toša Primožiča, Viktorja Birse, Iva Seljaka-Copiča, Franceta Slane, Sava Sovreta, Ivetta Šubica, Marka Šušteršiča, Janeza Kneza, Milana Rijavca, Karla Zelenka, Toneta Leskovška in Francija Kopitarja.

Založba Mladinska knjiga v Ljubljani je izdala letos v izredno lepi opremi dve knjigi: *Dr. France Prešeren: »Poezije in pisma«* in *Dr. Anton Slodnjak: »Prešerenovo življenje«*. Slodnjakova celotna izpopolnjena monografija o našem največjem pesniku Prešernu slika njegovo življenjsko pot in njegovo osebnost ter značaj, njegove življenjske boje, upe in bridke izkušnje, podoba časa in ljudi, skratka vse, kar nam lahko približa nastanek najpomembnejše slovenske knjige: Poezije dr. Franceta Prešerna. Knjigi, vezani v platno, imata več črno-belih in štiri barvne slike in staneta za inozemstvo 10 dolarjev.

tinski izseljenci. Vedno je bila užaljena, če ji je kdo od sosedov rekel, da so izseljenci iz Avstralije. Beseda Avstralija je imela slab prizvok, pomenila je revščino. Tudi mati jih je učila, naj ponosno povedo, da so dalmatinski Novozelandci. Pozneje je vedno pogosteje slišala ime Jugoslavija, ki pa ji ni pomenilo toliko kot Dalmacija.

V glavni zgodbi, po kateri nosi zbirka tudi naslov, Batistichева zelo občuteno opisuje razpoloženje devetnajstletnega Stipana Kosovicha, ki je zadnji dan pred odhodom v Novo Zelandijo sadil oljčne sadike in se z otožnostjo ustavil ob zadnji, najmanjši sadiki, jo z nežnostjo zasadil v trdo, rdečo zemljo, kot bi zagrebel vanjo svojo mladost v ljubljani dalmatinski zemlji. Spomin na to krhko oljčno sadiko ga je spremljal vsa leta v tujini, pri trdem delu, ko je krčil gumijeve plantaže.

V knjigi je zbranih skupno 23 zgodbic na 150 straneh, nekatere od teh so bile že objavljene v novozelandskih listih in revijah. Lahko rečemo, da so zbrane zgodbice iz življenja dalmatinskih naseljencev v Novi Zelandiji pravi biser v izseljenski literaturi, saj so danes le še redki izseljenci, ki bi se lotili pisanja knjig, zlasti leposlovnih, redko, morda pa sploh ne iz vrst izseljencev drugega rodu. Knjiga Amelie Batisticheve pa je dragocen prispevek k zgodovini jugoslovanskih izseljencev, tokrat k zgodovini dalmatinskih naseljencev v Novi Zelandiji. Zato ji gre vse priznanje in pohvala!

MILA SENK

Nove knjige

Ob koncu leta so se knjižne police mnogih slovenskih domov spet obogatile s knjižnimi zbirkami Prešernove in Mohorjeve družbe. Pa tudi druge založbe so poskrbele za pestro izbiro slovenskih knjižnih novitet.

V zbirki Tokovi časa *Državne založbe Slovenije*, kjer izhajajo dela mladinskih slovenskih ustvarjalcev, je izšla knjiga *Marjana Kolarja — Samomor v nebesih*. To je druga samostojna zbirka mladega avtorja, kjer tako kot v prvi (zbirka novel »Prazno nebo«) opisuje del sodobnega življenja na našem podeželju. To je zbirka humoresk in satir, v kateri s prizadetostjo piše o nekaterih problemih naše sodobne družbe.

V isti založbi je izšel roman Vladimira Kavčiča *Od tu dalje* — moderna alegorija, ki se loteva problemov eksistencialne filozofije, roman o izgubljenem, iščočem, osamljenem človeku.

Cankarjeva založba je izdala kratek roman *Očiščevanje*, delo doslej neznane avtorice *Marije Gorše*; to je iskreno zapisana izpoved notranje zamotane usode glavne junakinje, nezakonskega dekleta, ki nihanja med ljubeznijo in sovraštvom do svojega očeta, zraven pa jo prihaja še zavest krivde zaradi izdajstva in sodelovanja z Italijani med okupacijo. Ves tekst označuje izredna izpovedna spontanost in odkritost.

Ob stoletnici rojstva in desetletnici smrti *Ivana Trinkina*, književnika in kulturnega buditelja Beneških Slovencev, je izdalo Založništvo Tržaškega tiska njegovo knjigo *Spisi*, ki jo je uredil *dr. Andrej Budal*. V *Spisih* je na prvem mestu celoten ponatis Poezij, ki so izšle pri Gabrščkovi založbi 1897. leta v Gorici. Slede pesmi iz zapuščine, ki so izhajale v letnikih Trinkovega koledarja. V celoti je ponatisnjena zbirka povesti *Naši paglavci* ter *Pravljice o petelinu*; dalje narodopisni drobci iz Ljubljanskega Zvona, članek o Beneški Sloveniji in drugo.

Slovenska Matica je v svoji zbirki Razprave in eseji izdala knjigo *Franceta Koblarja: Dvajset let slovenske drame* — izobraz gledaliških kritik (I. del).

Pri založbi *Mladinske knjige* je izšla zanimiva knjiga *Človek in narava*, ki jo je za mladino spisal *dr. Kazimir Tarman*, ilustriral

in opremil pa Božo Kos. V dvanajstih zaključenih poglavjih nam avtor naniza nekaj zgrešenih primerov zlorabe živega sveta — o porušenem naravnem ravnotežju, o zgrešenem prenašanju živali na novo odkrite kontinente, o bolnih vodah naših rek in jezer in še o marsičem. Z nenehnim naraščanjem prebivalstva na zemlji nastaja problem prehrane in zato se nekateri ljudje po svetu ogrevajo za določene akcije v naravi. Nepremišljene akcije pa lahko nevarno porušijo ravnotežje naravnih sil in ljudje kot edina razumna bitja moramo aktivno iskati sožitje med našo ekonomiko in ekonomiko narave, v kateri živimo.

Drago Stepišnik nam je v knjigi *Telesna kultura in šport*, ki je izšla v isti založbi, prikazal zgodovino naše telesnokulturne dejavnosti od prvih začetkov do danes in svet športa v vsej njegovi pisani raznovrstnosti. Knjiga je polna skic in fotografij.

Mnoge bo razveselila lična izdaja *Trdinovih Bajk in povesti o Gôrjancih* z ilustracijami Vlada Lamuta. V kostanjeviškem šolskem okolišu so jo naročili vsi šolarji in bo ta knjiga domovala v sleherni dolenski hiši tako kot Prešeren in Slovenske ljudske pesmi. Gotovo bo zamakala tudi marsikaterega izseljenca.

Tri novele je naslov knjigi znanega slovenskega pisatelja *Miška Kranjca*, v kateri so objavljene novele: *Režonja* na svojem, *Beg s kmetov* in *Martin Žalig* na kmetih. V zbirki *Priroda in ljudje* pa je izšel *Jamarski priročnik*, ki ga je sestavilo več avtorjev in bo dobrodošel vodič vsem tistim, ki kot turisti obiskujejo podzemeljske jame.

Založba *Mladinska knjiga* je za novoletne praznike pripravila tudi bogato izbiro knjig za naše najmlajše. Izšle so knjige: Zbirka najlepših pravljic *Frana Milčinskega: Desetnica, Dragotin Kette: Šivilja in škarjice* z ilustracijami *Jelke Reichman*; ljudska pravljica *Hvaležni medved* v priredbi *Kristine Brenkove* in s slikami *Jožeta Cente*;

dve knjižici slovenskih ljudskih pravljic: *Povodni mož* in *O treh grahih* ter pravljica *Pastirček*, obe z ilustracijami *Ančke Gošnik-Godec*;

Vera Albreht: *Babica* in trije vnučki, ilustracije *Cita Potokar*; *Ela Peroci*: *Hišica iz kock*, risbe *Lidija Osterc*.

Za ljubitelje poezije je izdala *Državna založba* Izbor pesmi *Ivana Minattija*; *Cankarjeva založba* pa pesmi *Lojzeta Krakarja* Med iskalci biserov in pa knjižico v manjšem formatu, ki bo gotovo razveselila tudi vsakega izseljenca: 300 slovenskih petih narodnih pesmi.

Naše izseljence, zlasti tiste iz Amerike, bo gotovo zanimala knjiga *Antona Ingoliča*: »Pri naših v Ameriki« — potopis, ki ga je napisal o doživetjih in spominih s svojega nedavnega potovanja po Ameriki. Knjiga je opemljena s fotografijami, ki jih je posnel avtor, izšla pa je pri *Mladinski založbi*.

Državna založba Slovenije je izdala roman: »Zid na mejni reki Selan«, ki ga je spisal *Mitja Vošnjak*. V tem delu je pisatelj želel prikazati nastanek in razvoj hladne vojne med dvema doslej prijateljskima sosednima državama Selanijo in Vinsko goro; prikazal je nesmisel takega spora in nečedna sredstva, ki se jih poslužujejo politiki, pri tem pa pozabijo na navadnega človeka, ki želi živeti v miru in prijateljstvu, ki pa najbolj in predvsem občuti nesmiselnost in posledice diplomatskih zapletov in hladne vojne.

Tistim, ki bi želeli uprizoriti to ali ono mladinsko igro, sporočamo, da je založba *Mladinske* knjige izdala knjigo »Mladi oder 1964«, v katero so uvrščena naslednja dela: *Anton Ingolič* — *Ferdo Delak*: »Deček z dvema imenom« (dramatizacija istoimenske povesti v sedmih slikah), *Miloš Mikeln*: *Strip strup — denarja kup*, *Žarko Petan*: »Starši naprodaj« in *Leopold Suhadolčan*: »Ukaz rdečega zmaja«.

JANA MILČINSKI

Letošnji Prešernovi nagrajenci

Ob obletnici smrti pesnika *Franceta Prešerna* 8. februarja, ki ga že od leta 1946 praznujemo v Sloveniji kot naš kulturni praznik, so bile tudi letos razdeljene Prešernove nagrade. Kot posebno priznanje za svoje delo in umetniške stvaritve so letos prejeli Prešernove nagrade:

Akademski slikar *France Mihelič* za umetniško dovršeni grafični opus oblikovne in scenske opreme *Maeterlinckove* Sinje ptice; dramski umetnik *Vladimir Skrbinšek* za svoje igralske stvaritve v letu 1964; inž. *Marko Turk* za oblikovanje elektroakustičnih instrumentov. Iz Prešernovega sklada je bilo nagrajenih petnajst kulturnih in znanstvenih delavcev.

Mladinski klubi

Mladi so si po vsem svetu enaki: že na začetku poti bi radi zajeli življenje s polno žlico; kar razganja jih od želje po udejstvovanju, uspehu in zabavi. Vse te želje, zlasti pa željo po zabavi je treba usmeriti v pravo smer in v želji, da bi se mladina zabavala pametno in kulturno, pa vendar veselo, so v mnogih večjih in manjših krajih Slovenije ustanovili mladinske klube. Ti klubi skrbijo za razvedrilo: za šport in za gledanje televizije, za razna predavanja in za branje knjig in revij in seveda za ples in zabavne prireditve.

Ljubljanska mladina je dolgo čakala na svoj klub. Odkar pa je bil ustanovljen, je njegovo delovanje zelo pestro in uspešno. V letošnji sezoni so pripravili nekaj literarnih večerov, in sicer večer *Johna Steinbecka*, na katerem so dijaki ljubljanskih gimnazij brali dela *Nobelovega* nagrajenca. Potem »Večer afriške lirike«, ki so jo recitali bežigrajski gimnazijci, ki so tudi sami poskrbeli za prepesnitve afriških pesmi v slovenščino. Mladi literati pa so pripravili literarni večer »Ime pesmi«, na katerem so mladi avtorji brali svoje pesmi.

Za spremembo je poskrbel *Zabavno-glasbeni večer* mladih slovenskih skladateljev popevk, ki so jih izvajali naši mladi pevci in pevke. Tri najuspelejše popevke s tega večera je predvajala televizija na svoji novoletni mladinski oddaji.

Z vsemi temi prireditvami so mladi izvajalci obiskali tudi klube v okolici Ljubljane, z Zabavnim večerom pa tudi *Maribor*.

OTROCI BERITE

Kajetan Kovič:

PUST

ČUDEN MOŽ GRE NAOKROG,
KRIVIH UST IN KRIVIH NOG,
ZRAVEN GODCI GODEJO
DIDELDAJSA DUDELDO.

KOMAJ DAN SE PREBUDI,
PRIDEJO NA SRED VASI
IN TAKO ZAPLEŠEJO,
DA SE ISKRE KREŠEJO.

JANKO PISKA KLARINET:
KAJ NAM ZIMA, SNEG IN LEDI
DOBRA VOLJA GREJE NAS,
KOŽUH NAM PREGANJA MRAZ.

HMTADRALA, HMTADRA –
BAS DEBELO GODRNJA.
MAŠKARE, JUHEJ, NA PLANI
ŽE JE JUTRO, ŽE JE DAN!

ČUDEN MOŽ GRE NAOKROG,
KRIVIH UST IN KRIVIH NOG.
KDOR GA VIDI – PONORI.
JAZ SEM TUDI. KAJ PA VI?

UGANKI

KADAR ZLATO SONCE SIJE,
MLAJŠA SESTRA SE MU SKRIJE;
KO PA SONCE GRE ZA MORJE,
ONA NAŠE JE OBZORJE.

(luna)

OJ, ŠILO BODILO
PO SVETU HODILO,
NI PILO NI JELO,
A VENDAR ŽIVELO,
PRELEPO NAM PELO.

(gosli)

RISALA: LIDIJA OSTERC

Matej Bor:

UGANKA

Dve okenci, skoz nji se v svet oziraš,
odpiraš zjutraj ju, zvečer zapiraš.

(oči)

Sedem bratov

V HIŠICI, KI JE IMELA ENO SAMO SOBO, JE ŽIVELO SEDEM BRATOV. VSAK JE IMEL SVOJO POSTELJO, SVOJ STOL, SVOJO ŽLICO, MIZO IN SKLEDO PA SO IMELI ENO SAMO.

SKUPNO SO OBDELOVALI NJIVO, A PRI HIŠNEM DELU SO SE LEPO VRSTILI, VSAK DAN JE DRUGI POSTELJE POSTILJAL, TRETJI POMETAL, ČETRTE NASEKAL DRV, PETI KUHAL, ŠESTI POSODO POMIVAL, SEDMI NOGAVICE SEBI IN SVOJIM BRATOM ZAKRPAL. OB VEČERIH, KO JE LUNA SIJALA, SO ŠLI NA VAS IN ZAPELI TAKO LEPO, DA SO DEKLETA PRISLUHNILA IN V KAMRICAH OKNA ODPIRALA.

DOLGO SO ŽIVELI V SLOGI IN LJUBEZNI. NAJSTAREJŠI BRAT PA JE ZAČEL RAZMIŠLJATI SAM PRI SEBI:

»NAVELIČAL SEM SE SVOJIM BRATOM. PRVI V SPANJU SMRČI, DRUGI PRI JEDI CMOKA, TRETJI GRDO GLEDA, PETI SAM S SEBOJ GOVORI, ŠESTI VELIKO POJÉ. NE POSLUŠATI NE GLEDITI JIH NE MOREM VEČ.«

»HIŠICA JE PREMAJHNA IN NIČ VEČ NE MOREMO VSI V NJEJ ŽIVETI. POJDI TE PO SVETU IN SE IZUČITE OBRTI. K ZIDARJEM NAJ GRE MOJ PRVI BRAT, MOJ DRUGI BRAT NAJ GRE K MIZARJEM, TRETJI ZA TESARJA, ČETRTE ZA KLJUČAVNIČARJA, PETI ZA KLEPARJA, ŠESTI ZA PLESKARJA. KO SE IZUČITE, SE VRNITE IN SEZIDAJTE SEDEM HIŠ, ZA VSAKEGA ENO.«

BRATJE SO VZELI VSAK SVOJO POSTELJO, STOL IN ŽLICO IN ODŠLI V MESTO. OSTALA JE LE NJEGOVA POSTELJA OB STENI, SREDI HIŠE MIZA, NA MIZI SKLEDA IN OB NJEJ ENA SAMA ŽLICA.

SAM SI JE KUHAL, SAM JE JEDEL IN SAM V HIŠI SPAL. DNEVI SO BILI DOLGI, ZVEČER PA, KO JE ODŠEL NA VAS, JE NJEGOVO PESEM VETER ODNESEL, DA JE NI SLIŠALO NOBENO DEKLE.

SPOZNAL JE, DA JE SAMEMU TEŽKO.

»MOJI BRATJE SE BODO VRNILI,« SE JE TOLAŽIL, A JIH JE ČAKAL ZAMAN. OSTALI SO V MESTU, SE IZUČILI IN SI POSTAVILI HIŠE. VSI SO SE OŽENILI IN IMELI SO MNOGO OTROK. V NJIHOVIH HIŠAH JE BIL VELIKO POSTELJ, VELIKO STOLOV IN VELIKO ŽLIC OB SKLEDI IN OD JUTRA DO VEČERA SO JIH RAZVESELEJEVALI OTROCI. SEDMI, NAJSTAREJŠI BRAT PA JE V SAMOTI OSTAREL IN UMRL.

VOLK IN KOZICA

KOZICA IN VOLK STA SE SREČALA. VOLK JE REKEL:

»POJDIVA NA TISTOLE GORO, TAM JE TAKO LEPA TRAVA!«

»DOBRO,« JE REKLA KOZICA, »POJDIVA, VENDAR MI MORAS POPREJ PRISEČI, DA ME NE BOŠ SNEDEL.«

VOLK JE PRISEGEL IN STA ŠLA.

»JOJ, KAKO LEPA KOZICA SI TI!« JE REKEL VOLK PO POTI.

»JOJME, TI ME BOŠ SNEDEL.«

»NE!« JE REKEL VOLK, »SAJ SEM VENDAR PRISEGEL!«

KO STA BILA ŽE VISOKO V GORI, JE SPET REKEL VOLK:

»JOJ, KAKO LEPA KOZICA!«

»JOJME, TI ME BOŠ SNEDEL.«

»DA VEŠ,« JE REKEL VOLK, »PRISEGA NIČ NE VELJA!«

KO STA PRIŠLA NA GORO, SE JE KOZICA USTAVILA NA SKALNEM ROBU. VOLK JO JE POPADEL IN JI ODGRIZNIL POL REPA. KOZICA JE REKLA:

»KO SI MI ŽE SNEDEL REP, PAHNI ME ŠE DOL ČEZ ROB!«

VOLK SI JE MISLIL: ZDAJ TE IMAM! HOTEL JO JE PAHNITI DOL, KOZICA PA SE JE ODMAKNILA IN ČEZ ROB JE ZLETEL – VOLK.

POJEDLI SO GA VRANI IN KROKARJI.

LJUDSKA: IZ STOLBICE V REZIJU
NAPISAL: MILKO MATIČETOV

UGANKI

BREZ KLJUČKA JE ZAKLENJENO,
ČEZ GORO JE NAMENJENO;
VSAK LAHKO VE, KOMU IN KAM,
KAKO IN KAJ, PA EDEN SAM.

(pismo) Oton Župančič

PET SINOV IZ ENE HIŠE,
PA SE VSAK DRUGAČE PIŠE.

(prsti) Oton Župančič

NAŠI LJUDJE PO SVETU

1
Miklova Zala

2
Kmalu se je pri Miklovih
zbrala vsa družina. Prisedel je
tudi sosod Serajnik

1 | 2

FERI ZERDIN

Ime mi je Miklova Zala

Potoval sem v Svatne na Koroškem in prišel sem v Schlatten. Tako piše na vseh smerokazih proti tej vasi, tako je zapisano na deski pred prvimi hišami in tako je vas označena na avstrijskih zemljevidih. Le za domačine je ta vas vedno le Svatne in tako ji pravijo ljudje s koroškega Roža. Lepo po domače, v našem jeziku, le pri črki *r* nekoliko poprskajo:

— Greste v Svatne, kjer je doma Miklova Zala?

Ko so slovenski Korošci omenjali Miklovo Zalo, so me znova in znova s spominom preselili pred slovenske odre, kjer igrajo Sketovo ljudsko igro o koroški ljudski junakinji na velikih in majhnih odrih, igrali so jo in gotovo jo bodo še igrali v mestih, vaseh, igrajo jo in še jo bodo igrali učitelji, kmečki fantje in dekleta, delavci... Mogoče na Slovenskem ni igre, ki bi jo tolikokrat gledali, tolikokrat ploskali ob spuščanju zaves in pri vsem tem je Miklova Zala ostala vedno v spominu gledalcev kot junakinja.

Tukaj, pred Svatnami, sem še enkrat razmišljal o Sketovi ljudski igri, ki ni le plod pisateljeve domišljije. Vse, kar smo tolikokrat gledali na odrih, se je resnično zgodilo prav tukaj, v Svatnah. Zgodilo se je takrat, ko so Turki prodirali proti severu in so kronisti pisali leto 1478. Takrat so tukaj živeli Miklovi, Serajnikovi, Strelčevi, živeli so Treseglavi, ljudje, ki jih poznamo z odra. In živela je Miklova Zala, ki je v tistih letih postala koroška ljudska junakinja!

Ustavim se pred prvimi hišami. Nekaj starih lip, cerkev s črnim zvonikom, ki dviguje glavo visoko nad vaškimi hišami, potoček Bivša, ki priteče z bližnjih hribov in preseka vas na dva dela, na robu vasi hribček z razvalinami — staro gradišče, kjer so se kmetje bojevali s Turki, zraven pa spet potok Ovница... Predvsem pa stare lipe, simbol slovenskih vasi, kjer so vaščani ob praznikih prirejali veseli rej.

Veseli rej pod lipo! Na živem prizorišču so mi nenadoma zaživel pred očmi dogodki iz ljudske igre: Turki so ugrabili Miklovo Zalo prav tistega dne, ko so se vaščani zbrali pod lipo, da bi proslavili poroko

Miklove Zale in Mirka Serajnika. Po sedmih letih turškega suženjstva, ko ni bilo več človeka, ki bi še upal na njen povratek, se je Miklova Zala vrnila... Vsi ti prizori so zdaj zdrveli mimo oči kot bližnji vlak po progi od Jesenic do Beljaka.

Še danes živijo v Svatnah Serajniki in Miklovi. živijo prav na tistih gruntih, kot so živeli junaki iz ljudske igre in ljudje iz Slovenije in z Roža še danes radi poromajo v kraje Miklove Zale.

Obiskal sem Jožeta Serajnika, ki ima domačijo zraven cerkve, ob kateri so vaščani že večkrat uprizorili Miklovo Zalo. Obiskal sem Miklovo družino, gospodarja Hanzeja in mamo Justi, srečal sem sedem njunih otrok in spoznal sem njuno najstarejšo hčer.

— Ime mi je Miklova Zala! — se je predstavila in malce zardela.

Kmalu se je pri Miklovih zbrala okrog mize vsa družina in prisedel je tudi sosod Serajnik. Le Miklova mama so se mudili še zunaj, kajti na kmetiji, kjer je 19 glav živine, je tudi v zimskih dneh dovolj dela. Serajnik in Mikl, dobra prijatelja in dobra kmetovalca, sta se kmalu zapletla v pogovor o kmetijstvu, ki danes tudi na Koroškem ne more več brez strojev.

Jože Serajnik, ki pozna zgodovino svojega kraja bolje kot mašne bukle, je takoj povedal zlato misel, ki velja skoraj za vse kmete:

— Pravim vam, danes mora kmet misliti kot profesor in delati kot hlapec!

Oče Mikl so takoj dodali:

— Ni lahko biti kmet! Nekoč so rekli: »Če ne bo za drugo, bo pa na kmetiji ostal!« Da, za službe v pisarnah je dovolj, če imaš v glavi, na kmetih pa moraš imeti i v glavi i v rokah!

Miklova Zala je medtem vzela v naročje najmlajšega bratca Mirka, ki ima za sabo šele dva meseca joka.

— Rada ga vzamem v naročje, saj ga tako poradko vidim! Samo enkrat na mesec pridem domov.

— Da, naša Zala je drugače v Celovcu — so pojasnili oče Mikl. — Zdaj je na polletnih počitnicah, čez nekaj dni pa se bo spet vrnila v šestošolske klopi. Veste, slovensko gimnazijo obiskuje!

Zadnje besede je povedal s ponosom, pa ne samo zaradi tega, ker je šolanje v Avstriji precej drago.

Takoj sem povprašal po spričevalu, čeprav je to za nekoga lahko tudi nerodno vprašanje. Dečva pa je kar pogumno pripovedovala:

— Imam dve dvojki, telovadbo in matematiko, druge predmete pa enice.

Začudeno sem pogledal, da govori Miklova Zala tako odkrito o svojih neuspehih v šoli, takrat pa je razumela moj pogled in mi razložila:

— Ne smete misliti tako! Pri nas so ocene ravno obratne kot pri vas in je torej enica najboljša.

Sicer pa je Miklova Zala čisto navadno dekle našega časa. Rada posluša plošče, ob počitnicah pomaga doma na polju, prebira knjige in zahaja v kino.

— Knjigo »Pod svobodnim soncem« sem prebrala že štirikrat. To berem najraje!

— In »Miklovo Zalo«?

Zasmejala se je in dejala:

— Seveda sem jo že brala. Komaj sem se naučila pismenke, so mi že dali v roke to knjigo. Veste, da sem ponosna, ker imam prav tako ime in priimek kot naša ljudska junakinja.

Zala govori pravilno slovenščino, morda celo bolj-šo kot marsikateri ljubljanski dijak; čeprav živi v Avstriji in je bila v Sloveniji zadnjič še v zgodnjih otroških letih, čeprav govorijo doma rožko narečje...

— Zakaj pa ne bi govorila slovensko? Saj se vendar učimo v šoli!

Še dobri dve leti in Miklova Zala bo pred maturo. Ne more se še odločiti, kam bo šla potem:

— Mogoče bom učiteljica, morda bom pa študirala ekonomijo! Oboje me veseli. Ne, nič še ne vem. Prezgodaj je še za odločitev!

Še vedno sedimo v kmečki Miklovi izbi. Na stropu so bogate gospodarjeve lovske trofeje, na mizi hleb kruha, ki so nam ga pozneje razrezali Miklov oče, za mizo in pečjo sede otroci, ki obiskujejo šolo v Podrožci, za tramom pa je očetova lovska puška, da otroci ne bi prišli do nje.

Miklova Zala, ki bo morda kdaj v Svatnah za cerkvijo igrala vlogo Miklove Zale tudi na odru, še pripoveduje o slovenski gimnaziji v Celovcu, ki je predlani dala prve maturante. Pomislil sem: v koroških vaseh še živi spomin na ljudsko junakinjo Miklovo Zalo in v njenih Svatnah živi skoraj petsto let pozneje spet Miklova Zala, ki bo čez nekaj let učiteljica ali pa bo študirala na višjih šolah. Šestnajstletna Miklova Zala!

AVSTRIJA

■ Naši v Avstriji

V zahodnem delu Avstrije, ki že meji na Švico in Nemčijo, v pokrajini Vorarlberg, je našlo pogoje za delo in življenje tudi precejšnje število Slovencev. Zaposleni so deloma v lesni in gradbeni industriji, večji del pa po raznih tovarnah. Kot delavce pa jih povsod zelo cenijo. V mestu Bregenz, Lauterach, Dornbirn in drugih krajih v bližini Bodenskega jezera kaj kmalu naletiš na Slovence in Slovenko. Med seboj se poznajo in se obiskujejo in kadar se srečujejo, radi pokramljajo po slovensko o skupnih težavah, ciljih in željah. Skoraj brez izjeme so vsi navezani na rodno domovino in ljubijo vse, kar je domačega, jugoslovanskega. Zato ima tudi Rodna gruda tam precej svojih bralcev.

Med njimi poznamo Pepco Kozovinc, ki se je letos poročila s Slovencem Engelbertom Tursanom; Slavko Slapnik, ki živi v Lauteracu, s svojo tam rojeno hčerko Sonjo, in Pepco Slapnik, ki skoraj vsako leto prihaja na obisk v domovino. V Avstriji je zaposlena v tovarni kovinske embalaže, v prostem času, zlasti poleti, pa že več let sodeluje kot dobra pevka pri festivalnih igrah, s katerimi vsako leto gostuje na Bodenskem jezeru dunajsko mestno gledališče. Lani v počitnicah jih je obiskala naša uslužbenka Marička Drole.

NEMČIJA

■ Obisk iz domovine v Stuttgartu

Lani za 29. november smo imeli v Stuttgartu prjeten obisk iz domovine. Obiskala sta nas slovenska pevca člana RTV Ljubljana Branka Strgar in Bojan Vene, člani Tamburice iz Zagreba in kvartet Radojke Živković iz Beograda. Pripravili so nam prav prijeten program. Za nas Slovence je bil poseben užitek poslušati naše lepe slovenske pesmi, ki sta nam jih tako pristrčno zapela pevca Branka Strgarjeva in Bojan Vene ob spremljavi beograjskega kvarteta.

Oba pevca naši ljudje dobro poznajo iz priljubljenih oddaj ljubljanskega radia: četrtkovih večerov narodnih pesmi in sobotnih oddaj za izseljence. Mnogi so ju želeli tudi osebno spoznati in ta želja se jim je zdaj uresničila.

Obe prireditvi, dopoldanska in popoldanska sta bili dobro obiskani. Dvorana, ki ni majhna, je bila dvakrat polna. Mnogi so prišli tudi iz okoliških krajev. To je dokaz, da si še želimo podobnih prireditev, ki nas razveselijo in nam bude spomine na našo domačo zemljo.

Julija Jakopin, Stuttgart

ČEHOSLOVAŠKA

■ Moj rojstni kraj je na Dolenjskem

Prav lepo se Vam zahvaljujem, da ste mi poslali Rodno grudo na ogled. Moram vam povedati, da sem Rodno grudo nedavno že videla in sem se že odločila, da se naročim na to izredno, posebno za izseljence tako pomembno revijo.

Živim v Pragi že od leta 1907. Kot 17-letno dekle sem nastopila službo kot slovenska kontoristka v tovarni, ki pošilja svoje izdelke v razne dežele. Takrat se mi zdela ni zdela tolikšna, saj smo še bili pod Avstrijo. Bilo mi je pač namenjeno. Ko sem bila v samostanski šoli, smo imeli ob zaključku šolskega leta prireditev, na kateri smo dekleta nastopile v narodnih nošah in prav jaz sem predstavljala Čehinjo. Pozneje, po treh letih mojega bivanja v Pragi, sem se poročila s Čehom in ostala tu za vedno.

Prva leta sem večkrat obiskovala svoj rodni kraj, po drugi svetovni vojni pa sem prvič videla lepo Slovenijo leta 1962. Vesela in ponosna sem občudovala ogromen napredek, ki sem ga videla povsod.

Moj rodni kraj je na Dolenjskem, vozila pa sem se po lepi avtomobilski cesti v Ljubljano, ki je čisto drugačnaka kakor pa je bila Ljubljana v mojih mladih letih.

Prekrasna je moja stara domovina, ki bo ostala večno živa v mojem srcu in mislih. Veselim se Rodne grude. Težko pričakujem vsako številko. Saj mi sporoča toliko novic in po domače kramlja z mano o vsem novem v predragi Sloveniji.

Fani Kralj, Praga

FRANCIJA

■ Nekaj novic iz Freyminga

Po daljšem času se je nabralo spet nekaj novic v naši naselbini. Odkar smo se jeseni vrnili z letnega dopusta v domovini, imamo pevci Save in Triglava vsako nedeljo skupne pevske vaje, ki so prav dobro obiskane. Imamo pa še druge društvene obveznosti. Tako smo se 11. novembra na povabilo tukajšnje občine v lepem številu in z društveno zastavo udeležili spominke proslave konca prve svetovne vojne. Istega dne popoldne so organizirali v gostilni Poisson za pevce društev Sava in Triglav ter vse aktivne delavce teh društev brezplačno pogostitev kot skromno priznanje za njihovo požrtvovalno delo. Imeli

smo pristne okusne kolone in dobro kapljico. Po večerji pa je Žorž raztegnil harmoniko in veselo je zadonela naša pesem.

V nedeljo 29. novembra lani smo tukajšnji izseljenci slavnostno proslavili naš državni praznik. Udeležba je bila letos še večja kakor prejšnja leta. (O proslavi smo poročali že v prejšnji številki, zato se dopisniku oprostamo, da podrobnosti ne ponavljamo. Uredništvo.)

V soboto 5. decembra lani smo se člani društva Save udeležili proslave rudarskega praznika ob dnevu sv. Barbare. Od vseh tukajšnjih društev je bilo v velikem slavnostnem sprevedu največ članov Save.

Še enega rojstnega dneva se moram tu spomniti. V soboto 23. januarja si je na svoja krepka pleča naložil že sedmi križ znani pevovodja g. Eugen Diem. Že skoraj polovico svojega življenja je g. Diem prvovrsten in požrtvovalen dirigent izseljenskih pevskih zborov. Razen pevskega društva Edinosti je vodil vse jugoslovanske pevske zборе, ki so doslej obstajali v Freyming-Merlebachu. Prvo društvo, ki je prepevalo pod njegovim spretnim vodstvom že od ustanovitve leta 1932, je bil pevski zbor Triglav v Merlebachu, kasneje je nekaj časa v Jeanne d'Arc vodil tudi pevski zbor Zvon. Po vojni je ob ustanovitvi Združenja Jugoslovancev v Franciji prevzel dirigentstvo pevskega zbora tega društva v Freymingu. Po razpustitvi združenja je vodil pevski zbor Jugoslovanskega pevskega društva Freyming-Merlebach. Zdaj pa je pevovodja združenega pevskega zbora Sava-Triglav, poleg tega pa tudi dirigent številnih francoskih pevskih zborov. Med pevci je iskreno priljubljen zaradi svoje ljubeznivosti in požrtvovalnosti. Čeprav je po rodu Francoz, je velik prijatelj Jugoslavije in jo je že dvakrat obiskal. Leta 1952 je s pevci društva Save celo nastopil na festivalu v Trbovljah in v Kranju. K njegovemu prazniku mu pevci Save in Triglava iskreno čestitamo z željo, da bi uspešno deloval med nami še mnogo let!

Pa še nekaj žalostnih novic. Nezdravo deževno vreme zadnjih mesecev nam je v kratkem času iztrgalo kar tri rojake; v soboto 10. oktobra je po daljši bolezni umrla Terezija Turšič, ki je bila doma iz Leskovca pri Krškem. Doživela je komaj 65 let. Bila je članica društva Triglav, pevski zbor tega društva ji je v slovo zapel ob grobu. Dne 30. oktobra smo spremljali na zadnji poti zvesto članico društva Save 71-letno Marijo Prodnik, ki je tako rada vsako leto prihajala na obisk v svoj rodni kraj Šoštanj in vedno vzela s seboj tudi svoja dva vnučka, da vidita, kje je doma. Dne 19. novembra lani pa so pevci društva Triglav zapeli v zadnje slovo svojemu članu, znamenemu tukajšnjemu trgovcu in čevljarskemu mojstru Stefanu Lizi, ki je bil po rodu s Primorske. Naj jim bo lahka tuja zemlja!

Franc Abram, Freyming

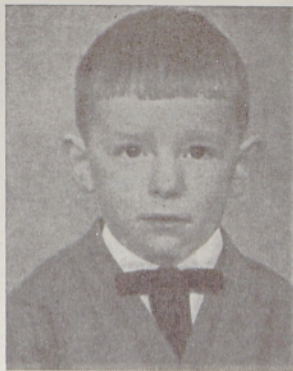
Umrla na pragu 90-letnice

V prejšnji številki naše revije smo pisali o najstarejši rojakinji v Merlebachu, Mariji Glinškovi, ki bi letos v februarju slavila 90-letnico. Splošno priljubljeno Glinškovo mamo so ob njenem visokem jubileju naši rojaki v naselbini nameravali še posebej počastiti. Pripravljali so ji posebno slavlje, ki naj bi bilo 2. februarja. Žal Glinškovi mami ni bilo namenjeno, da bi dočakala svoje jubilejno slavlje. V januarju je mirno zaspala. Delavni in zavedni slovenski ženi in materi bomo ohranili lep spomin, vsem njenim pa naše iskreno sožalje!

BELGIJA

■ Tudi Tonček bo nekaj povedal

Ceprav imam šele štiri leta, bi vam rad povedal (z mamino pomočjo), kako vesel sem, da sem letos z očkom in mamico obiskal rodni kraj svojih staršev.

Kaj vse sem videl tam! Koliko lepih mest, visokih gora, širokih vodà, vinogradov in pojočih klopotcev. Sam ne vem več, koliko tetk in stričkov sem obiskal in pri njih sem videl kravice, konjičke, prašičke in kokoške. Najraje bi kar v Sloveniji ostal pri vseh teh mojih tetkah!

Bili smo tudi na izletih. Peljal sem se z žičnico na Pohorje. Mamico je bilo strah, midva z očkom sva se pa smejala, saj se očka vsak dan vozi po vrvi v rudnik po 1000 metrov globoko. Mamica mi je kupila žogo in avto in Cicibana, ki sem ga bil najbolj vesel.

Zdaj se vam še zahvalim za Rodno grudo in koledar, saj v njih vedno gledam lepe slike, mamica pa mi razlaga, kaj pomenijo. Težko že čakam, kdaj bomo spet šli na lepi obisk, morda čez nekaj let.

Vas, pionirčke, moje vrstnike in vrstnice po vsem svetu pa lepo pozdravljam in vam želim, da tudi Vi obiščete rodni kraj svojih staršev, dedov in pradedov, babic in prababic. Vas, urednica, pa prosim za kotiček v Rodni grudi za mojo sliko, da odpotujem v širni svet in vsem otrokom zakličem:

Živeli veseli in zdravi slovenski otroci in na svidenje v domovini staršev!

Tonček Kovše iz Belgije

■ Občni zbor društva Slomšek

Na nedavnem občnem zboru društva Slomšek so izvolili nov odbor. Za predsednika je bil izvoljen Stanko Revinšek, za podpredsednico Jožefa Globevnik, za tajnico Marta Rogelj, za drugega tajnika U. Virant, za blagajnika Ivan Lipovšek in za drugega blagajnika Janez Sintič. Za preglednike računov so izbrali Jožeta Mrakiča in Alojza Korelca, za zastavonošo pa H. Viranta in J. Mrakiča.

1 2 3

Dve slike s proslave 29. novembra v naši naselbini v Freyminu. Zgoraj združena pevska zbor Sava-Triglav. — Spodaj: predstavniki slovenskih društev na proslavi

Naši ljudje doma in po svetu se radi poveše na družinskih slavnostih. Na sliki vesela družina Slovencev s prijatelji domačini v Stuttgartu.

Mešani pevski zbor jugoslovanskih izseljencev v Villa Devoto v Argentini

■ Rojstni dan Jugoslavije - in moj rojstni dan

Dva dni pred rojstnim dnem Jugoslavije sem tudi jaz praznoval: sedem desetletij sem doživel vesel in srečen v svobodni domovini. Sedem križev res ni nič takega. Noge so še lahke in srce mlado, da bi se kar zavrtel z mladim dekletom, seveda, če bi bila ona za to. Bilo mi je 19 let, ko je izbruhnila prva svetovna vojna. Štiri leta sem nosil puško na rami. Moja mladost je bila žalostna. Ko sem odšel v Belgijo, sem spoznal, da tudi tam ni vse zlato, kar se sveti. Tisoč metrov globoko pod zemljo smo morali rudarji-tujci delati najtežja dela. S krvavim potom smo si služili kruh. Nobenih socialnih pravic nismo imeli, bili smo pač tujci.

Kako smo se razveselili rojstva nove Jugoslavije, dežele delavcev. V Seraingu smo takoj ustanovili Jugoslovansko društvo. Hodili smo na sestanke in se pomenkovali o povratku v rojstno deželo. Dne 5. oktobra 1947 smo se odpeljali. S pesmijo in zastavami smo prišli. Živela Jugoslavija! — je pisalo na vagonih vlaka, ki nas je vozil skozi razne dežele nazaj v domovino.

Z veseljem smo poprijeli in pomagali pri obnovi. Bili smo še mlajši. Danes se je tudi na naša pleča pritihotapila starost. Toda ne damo se, ne! Ceprav mi je že 70 let in sem invalid, se rad poveselim v veseli družbi, pa tudi drugim svetujem tako.

Ivan Leban, upokojeni rudar iz Belgije, Kot pri Velikih laščah

■ Za poplavlence v Jugoslaviji

Te dni smo pri nas v Tucquegnieux zaključili zbirko za poplavlence v Jugoslaviji. Nabrali smo 31.430 (314.030) frankov. Znesek bomo odposlali skupno s seznamom darovalcev na jugoslovansko poslaništvo v Strasbourg.

Janez Senegačnik, Tucquegnieux

ZDA

■ Josie Zakrajškovi je umrla mama

Lani 25. novembra se je v Clevelandu iztekla življenjska pot splošno znani napredni slovenski ženi Josephine Mežnaršičevi, materi glavne tajnice Progresivnih Slovenk Josie Zakrajškove. Pokojna Josephine Mežnaršičeva je bila doma z zelenega Pohorja, kjer je bila rojena l. 1885 v prijazni Ribnici. V Ameriki je živela polnih 64 let in se marljivo udejstvovala v društvih. Bila je med ustanovitelji društva Napredne Slovence št. 137 SNPJ, kjer je delovala nad 50 let kot društvena uradnica, dalje je bila članica krožka št. 2 Progresivnih Slovenk, Slovenskega zavetišča in Woodman Circla. Bolehala je že vrsto let in vse težave svoje bolezni junaško prenašala. Poleg hčerke Josie Zakrajškove žalujeta za njo še dva sinova in sestra. Naše iskreno sožalje!

■ Novice iz Barbertona

Sporočamo vam žalostno novico. Umrl je rojak Gregor Porok, star 75 let, lani 5. decembra so ga pokopali. Z ženo Josephine in hčerko Georgianne so bili na obisku v Sloveniji leta 1959. V domovini jim je bilo zelo všeč. Rokaj Porok je pohvalil velik napredek, ki ga je povsod videl. Želel je nezopazno domovino ponovno obiskati, a žal mu to ni bilo usojeno. Pokojni je bil doma iz vasice Klance pri Ložu. Bil je vesele narave, družaben in dober za pogovore, zato ga bodo domači in prijatelji zelo pogrešali. Bil je seveda tudi naročnik Rodne grude. Malo pred njegovo smrtjo sem iz Francije prejela vest, da je tam umrl njegov nečak Franc Pintar, ki je bil tudi moj bratranec. Tudi on je bil na obisku v Sloveniji in je želel še priti.

Jennie Troha

■ Čestitamo

Letos 17. februarja je v Chicagu praznoval 70-letnico štirom po Ameriki in domovini znani publicist Anton Garden, ki je bil v najtežjih časih od leta 1944 do 1950 urednik chikaške Prosvete, ko je bilo treba ameriškim Slovencem s kleno besedo odkrivati resnico in upravičenost borbe za narodno osvoboditev jugoslovanskih narodov, v povojni graditvi pa jim prikazati nujnost pomoči od vojne težko prizadeti domovini. G. Garden je po rodu Dolenjec, doma iz Sentvida pri Stični. Lani je združil svoje življenjsko pot z nekdanjo Skofjeločanko Tončko Urbanc, glavno podpredsednico Progresivnih Slovenk in predsednico krožka št. 9 iz Chicaga. Lani sta bila oba na daljšem obisku v Sloveniji in sta se vrnila z najboljšimi vtisi. Znanemu uglednemu paru so prijatelji nedavno priredili v Delavskem centru v Chicagu pristrčno prijateljsko srečanje, na katerem je bilo nad sto udeležencev. Jubilantu Gardenu k 70-letnici čestitamo in kličemo: Na mnoga leta! Obema pa obenem toplo želimo vso srečo na skupni življenjski poti in na skorajšnje svidenje spet v — starem kraju!

■ Bogata in kvalitetna kulturna žetev

Naši ameriški Slovenci so sredi bogato razgibane sezone kulturnih prireditev. V Clevelandu, ki je tudi kulturno še vedno v polnem pomenu besede ameriška Ljubljana, je teh prireditev največ. Žal se zaradi pomanjkanja prostora moremo na tem mestu kratko pomuditi samo pri nekaterih. Med prvimi moramo omeniti pevski zbor Zarjo, ki je priredil svoj koncert v nedeljo 25. oktobra lani v Slovenskem društvenem domu in s tem nekako odprl sezono. Program je bil razdeljen na dva dela: na pevski koncert, ki sta ga izvedla mešani in ženski zbor Zarje in komično opero v enem dejanju »Trial by Jury«. Vsi nastopajoči so se izkazali. Dirigentka zbora je bila Josephine Turkman, spremljevalca na klavirju pa E. Heflin in E. Poljšak. Koncertu je sledila prav prijetna domača zabava.

Clevelandska Glasbena matica je ob svojem nastopu lani 1. novembra svojim dosedanjim umetniškim uspehom dodala spet novega, ko je zazvenela in zablestela z odra Slovenskega narodnega doma na St. Clairu Verdijeva kla-

sična umetnina »Traviata« v slovenskem prevodu. »Nudila nam je izreden umetniški užitek,« je zapisal v Prosveti publicist Frank Česen. Glavne vloge so peli znani solisti sopranistka Anne Aafred, tenorist John Perenčević in baritonist Frank Bradach. Tudi drugi so bili odlični. K temu je vsekakor pripomogel dirigent, neumorni Anton Subelj.

Prav lep kulturni dogodek je bil tudi koncert pevskega zbora *Jadran*, ki je bil 15. novembra v dvorani Slovenskega delavskega doma na Waterloo rd. Bogat in kar zahteven program je bil na umetniški višini in lepo izvajen, kar dokazuje, da je *Jadran*, kljub temu, da se bo kmalu srečal z Abrahamom, še ves mladostno razgiban in pevci v pravem pomenu besede še pojo iz polnih grl. To je pa zato, ker se je zbor v zadnjih letih krepko pomladil s številnimi novimi pevci in pevkami. Moški, ženski in mešani pevski zbor *Jadrana* je vodil pevovodja Reginald Resnik. Pri klavirju pa je pevce spremljal Jack Roshong.

S kratko skromno besedo se ustavimo še ob dveh pomembnih kulturnih prireditvah, ki so bile obenem tudi jubilejne. *Mladinski zbor* Slovenskega delavskega doma v Clevelandu je imel letos svoj jesenski koncert 29. novembra. Obeležje te prireditve je bilo še posebej slovesno, saj je mladinski zbor ob tej priliki slavil trideseto obletnico ustanovitve. Koliko mladih pevcev in pevk je v tem času že odraslo in odstopilo svoja mesta novim mladim grlom. Zbor šteje danes okrog 70 mladih pevcev in pevk, vodi pa ga prizadevni pevovodja Greguriničič. Ko to pišemo, žal še nimamo poročila o jubilejnem nastopu mladih pevcev, prepričani pa smo, da je bila to ena izmed najlepših in tudi najboljše obiskanih kulturnih prireditev zadnjih mesecev v naši ameriški Ljubljani. Med udeleženci so bili prav gotovo tudi številni nekdanji pevci, ki so z mladimi pevci v mislih sodoživljali svoje nekdanje nastope.

Drug pomemben jubilej v zadnjem času je bil jubilejni koncert chikaškega pevskega zbora *France Prešeren* ob 35-letnici tega zbora. Koncert z izredno bogatim programom je bil 22. novembra lani v znani Havličkovi dvorani. Kakor poroča v Prosveti urednik Beniger, je bil koncert izredno dobro obiskan. Rojaki so se pripeljali z avtobusi celo iz Waukegana, Milwaukeeja in La Salla. Prijetno spremembo je prav gotovo vnesla v program s svojim nastopom skupina mladih plesalcev v narodnih nošah, članov slovenskega radijskega kluba, ki jih vodi urednica Zarje Corinne Leskovarjeva. Kot gosta pa sta pri programu sodelovala hrvatski pevski zbor Preradović iz Garya, Indiana, in češki zbor Lira. Navedli smo le nekaj naših najpomembnejših kulturnih prireditev v Clevelandu in Chicagu, ki so v zadnjih mesecih preteklega leta razgibali naši naselbini v teh mestih. Zdaj v novem letu pa se bo začelo znova in nadaljevalo.

AVSTRALIJA

■ V Ballaratu smo Slovenci osamljeni

Nakazala sem vam naročnino za Rodno grudo in za koledar in vas prosim, da oprostite zamudi. Hudo bi mi bilo, če bi mi ne pošiljali več tega, kar iz srca ljubim. Ko prispe Rodna gruda, se vedno razjočem, ko berem in gledam slike moje nikdar pozabljene Ljubljane in prelepe Gorenjske. Morda, morda se še enkrat vidimo. Saj je lepo tudi tukaj, ali takšnih lepot, kot jih ima moja draga domovina, ne najdeš. Ponosna sem na svojo rodno zemljo, posebno na Slovenijo, kjer sem bila rojena jaz in moji otroci.

Ballarat, kjer živimo, je majhno mesto. Slovencev je zelo malo, pa še s temi se bolj malo poznamo. Dostikrat slišim, da imajo v drugih krajih Avstralije tudi Slovenci svoja društva, pevske in igralske skupine. To me veseli, kakor tudi moje hčerke in sina, saj smo kulturni Slovenci. A žal, tu pri nas nimamo nobenega društva. Imam proš-

njo: morda imate kakšne slovenske knjige, tudi stare, lepo prosim, pošljite mi jih ter sporočite koliko stanejo. Sedaj, ko nimam več dragega moža, sem hudo osamljena, in mi je vsaka beseda iz domovine v tolažbo.

Marija Scheicher

ARGENTINA

Folklorna skupina

Folklorna skupina Ljudskega odra v Buenos Airesu se je odzvala vabilu in nastopila lani 5. decembra v programu argentinske televizije. Argentinec jugoslovanskega porekla so nastopile v programu »Domači razgledi« (Panorama Hogareño). V tem programu nastopajo ženske raznih nacionalnosti in govore o nacionalnih posebnostih svoje rojstne dežele.

Folklorna skupina Ljudskega odra je zaplesala v narodnih nošah po napevu dveh slovenskih pesmi. Nato pa je voditeljica skupine Sonja Birska govorila o slovenskih narodnih nošah. Za njo je predsednica ženskega odbora Ljudskega odra Jelica Blažina pripovedovala o posebnostih slovenske kuhinje in praktično pokazala, kako se pripravljajo nekatere jedi.

A. B.

KANADA

Proslave ob Dnevu republike

Kot vsako leto je Kanadsko-jugoslovanski odbor za proslavo jugoslovanskega državnega praznika 29. novembra lani organiziral v Torontu tradicionalno proslavo, ki se je je udeležilo veliko število naših izseljencev. Predvajali so tudi nekaj jugoslovanskih filmov. Tudi v Vancouverju je bila lepo uspela proslava. Kanadsko-jugoslovansko združenje je za tamkajšnje izseljence priredilo večer kratkometražnih filmov.

URUGVAJ

Razstava fotografije

V Montevideu je Društvo prekmurskih Slovencev v počastitev dneva republike priredilo v svojih društvenih prostorih razstavo fotografij, ki prikazujejo delo in življenje v Jugoslaviji. Za razstavo je bilo veliko zanimanja. Na dan republike sta izseljenski društvi Bratstvo in Društvo prekmurskih Slovencev imeli skupno slavnostno prireditev, ki je, kakor poročajo, lepo uspela.

A. B.

Danes, na novo leto, si nismo upali nikamor, ker je vedno toliko nesreč, in smo si naredili praznik kar doma. In sedaj pišemo vsem našim sorodnikom in prijateljem, na prvem mestu pa je seveda naša Matica. Največ domačih novic in lepih slik mi da edino Rodna gruda. Zato je ne morem pogrešati. Prosila bi vas, da mi pošljete še Izseljenski koledar, ostanem pa seveda tudi za naprej zvesta naročnica Rodne grude. Ne zamerite, da vam pišem tako poredko. Težko se odločim k pisanju, ker me vsakokrat prevzame takšno domotožje, da še dolgo potem jočem. V pismu vam prilagam naročnino, če pa še kaj dolgujem, mi sporočite. Sprejmite lepe pozdrave

Marija Bressi, La Cadlira d'Azur

Prav rada berem Rodno grudo, še veliko rajši pa bi jo videla. Kar za verjeti ni, kako se je spremenila. Poznam prijatelje, ki so jo videli in mi povedo, da je vse res, kar vidim in berem v Rodni grudi. Tu sem že 52 let in vse bi dala, da bi šla lahko še enkrat domov, v svoj rodni kraj, toda vsako leto sem slabša, hodim lahko samo še po hiši, tako da nimam upanja. Moji otroci pravijo, da bodo vsi še šli. Imam jih pet in vsi bi jo radi videli in mislim, da bosta že to leto šla moja hčerka in njen mož v Jugoslavijo na svoj letni dopust. Najlepši pozdrav vsem v uredništvu.

Barbara Jerančič, Rock Creek, Ohio

Prejel sem vaš odgovor, Vodnik po pravnih predpisih in eno številko Rodne grude, za katero se vam prisrčno zahvaljujem. Ne morem vam popisati, kako sem bil vesel. Ko sva začela z ženo čitati, je ostalo kosilo na mizi, dokler ni bilo do kraja prebrano. Nisva se mogla odtrgati prej od revije, saj je v njej toliko lepih člankov in slik. Tudi Vodnik je lepo razumljivo napisan, da ga lahko vsak razume. Prosim vas, da me vpišete za rednega naročnika naše slovenske revije Rodne grude, za kar prilagam naročnino.

Vinko Kramar, Nibble, Nykvarn, Svedska

Anton in Tončka Garden

Naša radijska pevec Stojan Vene in Branka Strgarjeva sta zapela rojakom v Stuttgartu
Foto Jakopin, Stuttgart

Rojak Stanko z družino pred svojim domom
v Cairnsu — Avstralija

»V spomin našim dragim slovenskim pevcem v Argentini«, je na ta fotoposnetek, ki ga je nam poslal, napisal rojak M. Rašić, iz Lime država Peru

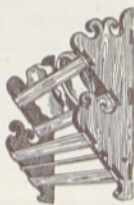
1 | 2 3 4

Naši pomenki

Za gospodinje

Za spremembo: koroško kosilo

Takole ga bomo sestavile:
Koroška smetanova juha
Mavžlji
Kislo zelje
Koroški grebeneci

Koroška smetanova juha

Potrebuje: 1 kg svinjskih nog, zelenjavo za juho, žličko soli, pol litra kisle smetane, 5 dkg moke in 1 do 2 rumenjaka.

Svinjske noge skuhamo z jušno zelenjavo v osoljeni vodi. Ko se meso zmehča, juho odcedimo. Čisto juho nato ponovno zavremo in ji dodamo kislo smetano, v katero smo razžvrkljale moko. Nazadnje juho legiramo z enim ali dvema rumenjaka. Meso obremo od kosti, drobno zrežemo in vložimo v juho.

Mavžlji

Potrebuje: 1 kg svinjske glave, 15 dkg belega kruha, 5 dkg surovega masla, 1 drobno čebulo, zelen peteršilj, strok česna, 4 žlice smetane ali mleka, piment, limonino lupino, ščep majaronovih plevic, 20 dkg riža, svinjsko pečico in maščobo za pečenje.

Svinjsko glavo skuhamo. Možgane očistimo in skuhamo posebej, ali pa jih prepražimo na malo maščobe. Kuhano meso ločimo od kosti in ga drobno sesekljam. Na drobne kosce razrežemo tudi možgane. Kruh namočimo v vodi ali mleku in dobro ožmemo. Nato na surovem maslu prepražimo sesekljano čebulo, dodamo strt česen, sesekljan peteršilj in kruh. Nekaj minut pražimo, dolijemo mleko, premešamo in odišavimo s pimentom, limonino lupinico, majaronom — dodamo meso in možgane. Vse premešamo. Na juhi, kjer se je kuhala svinjska glava, skuhamo riž, ki mora biti gost in ne premehak. Ohlajenega primešamo pripravljeni masi. Vse skupaj solimo. Če je zmes presuha, jo nekoliko zmehčamo z nekaj žlicami juhe, vendar mora ostati gosta.

Nato razgrnemo na mizo dobro oprano svinjsko pečico. Nanjo polagamo z žlico v primernih razdaljah kupčke nadeva. Čim večji so kupčki, tem večji so mavželjni. Nato ob kupčkih pečico razrežemo po dolgem in počez, da dobimo kvadrate in zavijemo v nastale krpice nadev. Mavžlje spečemo na masti v pečici. K toplim postrežemo s kislim zeljem.

Koroški grebeneci

Potrebuje: Za testo: pol kg moke, sol, 3 jajca; za nadev: tri četrt kg dobrih suhih hrušk maslenk, 15 dkg riža, pol litra mleka, 15 dkg sladkorja, 1—2 jajci, 10 dkg surovega masla, drobtine.

Iz moke, jajc in soli zamesimo testo kakor za rezance. Spočito testo precej tenko razvaljamo in razrežemo na kvadrate. Na vsakega damo žličko nadeva, izoblikujemo grebenčke in jih skuhamo v slani vodi.

Nadev: kuhanim ali samo dobro namočenim hruškam odstranimo peclje in peščišče ter jih zmeljemo na mesoreznici. Zmletim hruškam primešamo na mleku kuhan ohlajen riž in nazadnje še 1 do 2 raztepeni jajci. Vse dobro premešamo in nadevamo testo. Kuhane grebenčke odcedimo, zabelimo z drobtinicami prepraženimi na maslu in potresemo s sladkorjem v prahu.

Kuharske zapise v tej rubriki smo povzeli iz knjige »Slovenske narodne jedi«, ki jo je izdal Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani. Jedilnik pa smo sestavili sami. Če boste s koroškim kosilom zadovoljni, nam sporočite. Zdaj vam pa voščimo: dober tek!

Draga urednica!

Večkrat sem že slišala in brala, da je prav, če dajemo otroku vsak mesec primerno vsoto denarja, da se navadi gospodariti in ravnati z njim. Zato sem dala svojemu sinu mesečno »plačo«, ki naj bi jo porabil za manjše šolske izdatke, za kino in za izpopolnitev drugih drobnih želja. Žal pa moj poskus ni uspel. Fant je že prvi teden zapravil ves denar, ostale tri tedne pa je spet hodil po denar, zdaj k očetu, zdaj k meni. Jaz sem ostala kolikor toliko trdna in sem mu dala denar le za najnujnejše šolske potrebščine. Mož pa, samo da je imel svoj ljubi mir, se je pustil hitro pregovoriti in tako je imel sin, kljub zapravljanju v začetku meseca, zmerom dovolj denarja za to ali ono zabavo. Tako je seveda moj vzgojni poskus popolnoma propadel.

Zdaj ne vem, ali naj fantu še naprej dajem denar v začetku meseca ali naj mu ga spet dajem sproti, kot sem to delala doslej.

A. K.

Draga mati!

Res je prav, da otroka čimprej navadimo gospodariti z denarjem in sicer tako, da mu damo določeno vso denarja, s katero potem po pameti in potrebi razpolaga.

Žal pa nam to ne uspe vselej tako, kot si želimo. So otroci, ki imajo že zgodaj razvit čut za varčevanje in pametno gospodarjenje, kar je odvisno predvsem od vzgoje in okolja, v katerem otrok živi, ter deloma tudi od prirojenih nagnjenj. Če navajamo otroka na varčevanje že od rane mladosti, če ima otrok pozitivne zglede varčevanja v družinskem okolju, potem moremo z gotovostjo pričakovati, da bo naš vzgojni poskus uspel.

Večina otrok ima velike oči in nešteto želja. Vse, kar vidi, si zaželi, vse hoče imeti. Vendar so mnoge njegove želje le želje enodnevnice. Danes si želi to, jutri ono, kar pač trenutno zagleda v izložbi ali pri sošolcu ali prijatelju. Seveda mu ne moremo kupiti vsega, kar si želi. Spočetka bo zaradi tega žalosten in

bo potočil nekaj solza, a če bo videl, da vztrajamo pri svojem, bo kmalu odnehal in ne bo več prosjačil za vsako malenkost. Če pa ima otrok sam svoj denar, bo kupil vse, kar ga tisti hip veseli, in ne bo niti pomislil na to, da bo morda jutri ali čez teden dni videl še nekaj lepšega.

Dobro je tudi, da otroka pripravimo do tega, da bo sproti zapisoval vse svoje izdatke. S tem se bo že zgodaj naučil drobnega knjigovodstva, obenem pa bo lahko vsak mesec sam presodil, kako in za kaj je potrošil denar. Z obljubo, da mu bomo še kaj primaknili, če bo denar pametno porabil, bo z večjim veseljem zapisoval svoje izdatke.

Če pa se pokaže, da se naš zapravljenec noče in noče poboljšati ali pa mi starši nismo toliko vztrajni, da bi znali otroku odreči nevzgojne dodatke, potem je bolje, da otroku ne izročimo mesečne vsote v roke, ampak sami hranimo zanj nekaj denarja. Potem naj otrok sproti prihaja po denar in naj obenem zapiše, koliko in za kaj ga je porabil. Če vidimo, da je izdatek nespameten in če bo prekoračil »mesečni proračun«, bomo njegove želje lahko pravočasno zavrli.

Sploh se mi zdi, da otroci premalo cenijo vrednost denarja in ga prelahkomiselno zapravljajo in to predvsem zato, ker smo starši mnogokrat preveč radodarni. Saj se nam res ne pozna veliko, če damo otroku nekaj drobiža, vsakokrat, ko nas prosi zanj. A ravno s temi darilci se otroci najbolj razvadijo.

Spominjam se, kako je moj oče, ko sem bila še majhna, krotil mojo željo po razsipnosti. Kadar sem prišla k njemu po denar za sladkarije, mi je rekel: »Kaj imaš rajši: dinar za sladkarijo ali desetak za v hranilnik?« Seveda sem se odločila za desetak, čeprav so se mi včasih presneto cedile sline po sladkarijah. Če pa sem bila prepogosto nad njim in se je naveličal mojega prosjačenja, me je peljal na vrt in rekel: »Le pojdi z menoj, pa ti pokažem, kje raste denar!« In mi je pokazal plevel na njivi in rekel: »Če ga boš populila, boš dobila toliko in toliko.« Zelo nerada sem pulila plevel, medtem ko so se sosedovi otroci igrali, a kaj sem hotela! Morala sem vztrajati in ko sem potem dobila obljubljeni denar, sem ga znala prav ceniti.

Včasih berem, da ni vzgojno z denarjem nagrajevati otroka za večje usluge ali za dobre rede, češ, otrok se mora zavedati, da se uči sam zase, in če nam pomaga, je to njegova dolžnost. Toda bodimo odkriti: tudi mi odrasli se razveselimo, če dobimo za uspešno delo primerno plačilo, ki nas spodbuja k nadaljnjemu delu.

Jana

Spoštovano uredništvo!

Rada bi Vas prosila za nasvet. Imam štiriletno hčerko, ki že lepo govori, le črke »r«, »k« in »g« ji delajo težave. Za »r« razumem, da ga še ne more izgovoriti, ker se ga naučijo eni prej drugi pozneje. Motita pa me »k« in »g«. Namesto »k« izgovarja »t« in namesto »g« »d«. Domači vsi pazimo, da različno izgovarjamo besede in črke, vendar se je svojega govorjenja tako navadila, da kljub temu, da bi lahko izgovorila črke pravilno, vedno dosledno izgovarja »t« in »d«.

S. B.

Draga gospa!

Za odgovor smo naprosili strokovnjaka — logopeda Zdravka Omerza, ki Vam svetuje naslednje:

Mnogo štiriletnih otrok še ne more izgovarjati »r«, ker je eden najtežje izrekljivih glasov. Zato je prav, da se zaradi tega ne razburjate, ker je zelo verjetno, da se ji bo sam od sebe sprožil. Lahko ji pri tem pomagate tako, da jo vadite v posnemanju brnenja avtomobila »brbrbr«, kar naj izgovarja z ustnicami. Še boljša vaja, ki naj sledi prvi, je posnemanje ropotanja motorja, hkrati z ustnicami in konico jezika med njimi. Če si je ustnice ne potresajo, tedaj jih potresite s prstom.

Otrok se pri tem zelo zabava in rad vozi avto in motor, s čimer se v mnogih primerih razvije »r«.

Če otrok še ne izgovarja soglasnikov »k« in »g«, je pa že malo nerodno, ker se s tem izloča iz kroga svojih vrstnikov. Omenjena soglasnika sta zapornika, pri katerih vzdignemo hrbet jezika do trdega ali mehkega neba ter tam napravimo zaporo in jo podremo z zrakom, ki prihaja iz pljuč. Razlika med njima je v glavnem v tem, da je prvi nezveneč, drugi pa zveneč.

Da bi se ju otrok navadil, ga učimo najprej izpihovati soglasnik »t«. Jakost tega izpiha dobro občutimo, če postavimo pred usta roko ali trak papirja. Da jo bo vaja zanimala, naj se vsi člani družine zabavajo z njo.

Ko je izpih dober, vzamemo žlico z malo večjim ročajem, ki ga vtaknemo v otrokova usta tako, da je konica jezika pod njim. Nato izgovorimo večkrat zaporedoma zlog »ta, ta, ta«, kar naj otrok vsakokrat ponovi, obenem pa potiskamo jezik nazaj. Jezik se bo izobčil in napravil zaporo na ustnem nebu in otrok bo rekel »ka«. Ko potisnemo jezik nazaj, dobro pazimo da, se nam ne izmuzne izpod ročaja.

To napravimo samo nekajkrat pri vsaki vaji. Nato naučimo otroka, da napravi na isti način s svojim kazalcem in sredincem, vendar mu pri tem še vedno govorimo »ta, ta, ta«.

Zakaj mu to govorimo, ko mu potiskamo jezik nazaj? Otrok ima v motoričnem govornem središču v možganski skorji utrjen vtis »ta« za »ka«. Od tega vtisa si pa mi izposodimo samo izpih, lego jezika pa spremenimo. Pravilni vtis za »ka« se bo izoblikoval v tem središču po nekajkratnih vajah, takrat pa ne bomo več uporabljali zloga »ta«.

Ko zna otrok s pomočjo svojih prstov izgovoriti glas »k«, tedaj mu rečemo, naj ga izgovori trikrat, in sicer dvakrat s pomočjo prstov, tretjič pa naj potegne prste iz ust. Ne bo dolgo trajalo, da bo izgovorila zaželeni soglasnik tudi brez prstov. Soglasnik potem vključujemo v besede najprej v vzglasju, npr. kapa, kava, kaša, kosa, kepa itd. Vključevanje ne traja dolgo, ker večina otrok prav kmalu zapopade izgovorjavo tega glasu. Brž ko zna izgovoriti »k«, ni nobenega problema več z izgovarjavo glasu »g«.

Če ima otrok visoko ali tako imenovano gotsko nebo, ne more izoblikovati tega glasu s hrbtom jezika, ampak z njegovo konico. V tem primeru je prav, če se obrnete na logopeda. Če boste v bližnji prihodnosti obiskali domovino, pripeljite otroka na logopedski

Razumimo svoje soljudi

Ko gledam življenje okoli sebe in svoje življenje, si večkrat želim nekomu povedati svoje misli.

Mislím na moškega in žensko in na to, ali se dovolj spoštujeta, ali spoštujeta dovolj drug drugega. Ali smemo zahtevati, naj naš sočlovek, pa naj bo to naš tovariš pri delu, naš prijatelj, fant ali dekle, mož ali žena, spremeni svoje življenje, tudi če bi pri tem zelo trpel, samo zato, da bomo mi sami zadovoljni? Ali ne gledamo sožitja med ljudmi najrajši samo s svojega stališča? Ali ne uveljavljamo radi najprej samo svojih želja in zahtev?

Mi sami smo srečni, če je ob nas človek, ki spoštuje naše želje, ki se veseli našega dela, ki nas zna spodbujati k večjemu uspehu, ki najde v nas tisto, kar je dobro, ki tudi ob našem slabem dejanju ne misli o nas le slabo, ki nam zna svetovati.

Vse to si želimo.

Kaj pa mi dajemo svojemu okolju, svojemu prijatelju, svojemu fantu ali dekletu, možu ali ženi?

Ali sem že tako zrelo dekle, da bi razumela, da se moj fant, ki se pripravlja na izpite, ne utegne toliko muditi z menoj? Ali mu bom zamerila, ker me pušča nekoliko samo zato, ker bi rad čimprej opravil izpit? Ali pa mu bom rajši pomagala tako, da bom poskušala ohraniti njegov mir in njegovo delovno zbranost? Bodočnost je pred nama in tudi od mene je odvisno, kakšna bo. Z najdrobnejšimi dejanji si jo bova pomagala graditi in oblikovati skupno življenje.

Ali sem dovolj zrel fant, da znam ceniti sramežljivost sedemnajstletnega dekleta, Ali bom mislil na to, da ima to dekle še vse življenje pred seboj in da pravzaprav še ne morem za gotovo reči, da bo moja žena? In da bom v vsakem primeru, če bo, ali če ne bo nekoč moja žena, spoštoval njeno življenjsko pot in predvsem to, da bo nekoč mati? Ali vem, da je tudi od mene, njenega fanta odvisno, ali se bo svojega življenja veselila ali pa ga bo objokovala? Ali vem, da ne morem njene ljubezni zahtevati? Ali sploh vem, kaj je ljubezen? In še mnogo vprašanj, ki izvirajo drugo iz drugega.

Kakšna žena sem? Ali se zavedam, da sva z možem, odkar sva poročena, res eno, da pa sva vendarle dva človeka in da nisva mogla zbrisati iz sebe tega, kar sva v mladosti doživela, kajti človekova vsebina je prav tisto, kar je doživel. Brez svojega življenja, ki

ga je mož živel, bi ne bil on. Ali torej znam spoštovati njegova čustva in njegovo delo? Ali vidim, da se velikokrat trudi, da bi mi ustregel, in ali se znam tega truda vsaj malo razveseliti, čeprav mu ne uspe, da bi mi popolnoma ustregel? Ali se bom izpopolnjevala še naprej v izobrazbi in ali bom razumela to željo in potrebo tudi pri svojem možu? Ali ne bom svojega duševnega življenja zanemarila? Ali vem, da ne smem postati prazen človek, ki ima smisel samo za red in čistočo v stanovanju in še kvečjemu za obisk kakšne veselice? Ali vem, da bodo moji otroci potrebovali duševno bogato mater, takšno, ki jim bo znala kaj povedati, ki se bo znala z njimi igrati in jim pozneje tudi svetovati? Ali vem, da bo najin zakon lep in trden le, če bova našla drug ob drugem oporo? Še mnogo podobnih misli bi morala premisliti.

In jaz, ki sem mož, ali se zavedam, da s poroko še ni vse opravljeno? Ali vem, da sem pripeljal v novi dom ženo, ki si prav tako želi sreče v življenju in toplote v domu kot jaz, ki verjame, da bom njen prijatelj, da se bo lahko zatekla k meni v vsaki stiski, kakor upam, da se bom lahko zatekel tudi jaz k njej. Ali vem, da mora biti najino skupno življenje takšno, da bo ostala moja žena vedra in sproščena, kakršna je po svoji naravi? Ali vem, da je žena še prav tako polna pričakovanj in prav tako željna pristrčne ljubezenske pozornosti, kot je bila še kot dekle? Ali vem, da žena zdaj ni moja last in da človek človeku nikoli ni last? Da je z menoj, ker to sama želi in da se bom moral potruditi, da se bodo njena ljubezen in najini človeški odnosi razvijali in nenehno izpopolnjevali? Čustva in spoštovanje vzbudimo sami s svojimi dejanji, s svojimi čustvi in s svojim spoštovanjem.

Ali vem, da so že minili časi, ko so možje vso skrb za otroke in za dom prepuščali ženi? Ali vem, da moram v najinem življenju prevzeti enako mero odgovornosti kot ona, če hočem izpolniti njeno in svoje pričakovanje: da bi nama bilo v skupnem življenju lepo.

To je le nekaj vprašanj, ki nam jih zastavlja življenje vsak dan. Naštela pa sem jih zato, da bi mogla jasneje in prepričljiveje povedati, kako majhen in smešen je človek, ki misli, da lahko svojemu sočloveku, tistemu, s katerim bi rad živel skupno življenje, ukazuje.

Kako izgublja svoj mik žena, ki hodi za svojim možem, da bi izsledila njegovo nezvestobo. Nič si ne bo pomagala s tem, če bo stikala po njegovih žepih in če bo prestregla njegova pisma, in še slabše bo, če se bo prepirala z žensko za svojega moža.

Še mnogo smešnejši je mož, ki pregleduje ženino torbico in išče med njenimi zapiski sumljive besede. Prazno je njegovo upanje, da bo ženo z ustrahovanjem obdržal ob sebi in da bo z nadzorstvom vsakega njenega koraka ohranil ali zbudil njeno ljubezen. Moški in ženska, ki dopuščata, da se njuni odnosi krhajo, naj najprej poiščeta vzroke za to in se naj vprašata, ali niso vzroki tudi v njih samih.

Ali ni vzrok tudi v meni, če me fant zapušča, in ali ni vzrok tudi v možu, če se je žena spremenila in je ne more več spoznati? Kaj smo v najinem skupnem življenju zagrešili in kaj smo zanemarili? Ali smo slišali najprej potrebe sočloveka ali le svoje lastne?

VPRAŠANJA

IN ODGOVORI

Obisk matere

V Nemčiji živim štiri leta. Tu sem se spoznal z domačinko, in se z njo poročil. Rodila se nama je hčerka, ki je sedaj stara 3 mesece. Moja mati, ki živi v Jugoslaviji, si zelo želi videti svojo vnukinjo in tudi spoznati mojo ženo. Ker je sedaj otrok še majhen, jaz pa si zaenkrat ne morem izposlovati daljšega dopusta, za enkrat ne morem z družino obiskati svoje starše. Zelo rad pa bi videl, da bi me prišla mati obiskat in da bi pri meni ostala kak mesec ali dva. Prosim, pojasnite mi, kam naj se moja mama obrne, da dobi dovoljenje za obisk.

L. T. Nemčija

Materi morate predvsem preskrbeti garantno pismo od oblasti v kraju, kjer živite. To pismo bo potrebovala, da bo dobila nemško vizo. Za jugoslovansko potno dovoljenje naj medtem zaprosi vaša mati na notranjem oddelku domače občine. Tam bo dobila formular, ki ga bo morala izpolniti in kolkovati z 250 din. Če še nima potnega lista, bo prejela obenem z vizo tudi potni list. S tem potnim listom in s potrdilom oziroma garantnim pismom, ki ji ga boste vi poslali iz Nemčije, bo zaprosila sama ali pa potem kakega potovalnega urada za avstrijsko tranzitno vizo in za nemško vstopno in izstopno vizo. Postopek traja približno tri tedne.

Naslova konzulatov:

Avstrijski generalni konzulat, Ljubljana, Smoleto-va 10

Konzulat ZR Nemčije, Zagreb, Obraženska 4.

Priznanje službenih let za pokojnino

Prosil bi vas za naslednje pojasnilo: Želel bi plačati prispevke za socialno zavarovanje, da bi se mi priznala službena leta v Nemčiji za pokojnino. Na jugoslovanskem predstavništvu sem dobil tiskovino, ali v pojasnilo ni nikjer naveden postopek oziroma kam moram poslati prošnjo. Nadalje bi vprašal, če bo v novem pokojninskem zakonu izpuščen člen, ki je sedaj določal, da se osebam, ki so bile prisilno mobilizirane v nemško vojsko, okupacijska doba ne šteje v delovno dobo.

E. M. D., Nemčija

Kolikor imate za svojo zaposlitev v inozemstvu dovoljenje pristojnega jugoslovanskega organa za zaposlovanje delavcev — to je zavod za zaposlovanje delavcev, pristojen po kraju Vaše zadnje zaposlitve

oziroma prebivališča — boste lahko vložili prošnjo za priznanje zaposlitve v tujini neposredno pri republiškem zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani. Kolikor pa takega dovoljenja nimate, boste morali vložiti najprej prošnjo za naknadno dovoljenje preko pristojnega diplomatskega oziroma konzularnega predstavništva v Vaši državi; o prošnji bo odločal republiški zavod za zaposlovanje delavcev v Ljubljani po predhodnem mnenju republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani. Šele po izdanem dovoljenju boste lahko pri republiškem zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani zaprosili za priznanje zaposlitev v tujini ter za sprejem v socialno zavarovanje proti plačilu ustreznih prispevkov v valuti tuje države, ki jih bo predpisal republiški zavod za socialno zavarovanje.

Na drugo vprašanje glede obravnavanja prisilne mobilizacije v bivšo nemško vojsko sporočamo, da je ostal tudi v predlogu novega zakona o pokojninskem zavarovanju člen, po katerem se črtajo zaposlitve izza časa okupacije tistim osebam, ki so se borile z orožjem na strani okupatorja, kakor tudi organizatorjem, funkcionarjem in aktivistom kvislinških organizacij.

Viza na meji

Slišal sem nekaj o tem, da si nekateri lahko nabavijo za obisk Jugoslavije vizo kar na meji, oziroma da sploh ni potrebna v določenih primerih. Rad bi kaj več vedel o tem in vas prosim, če morete objaviti pojasnilo v Rodni grudi, ker se za to vprašanje zanimajo še drugi moji tovariši.

K. R., Nemčija

Enkratni turistični in tranzitni vizumi se izdajajo na meji vse leto turistom iz evropskih držav (razen državljanom sosednih držav in obeh Nemčij) ter iz Avstralije, Kanade, ZDA, držav Afrike, Južne in Srednje Amerike in Azije.

V času od 1. oktobra tekočega leta do 15. aprila naslednjega leta, tj. izven turistične sezone, se izdajajo na mejnih prehodih enkratne turistične vize tudi državljanom drugih držav, s katerimi ima SFRJ diplomatske ali konzularne odnose.

Tujim turistom, ki potujejo z letali, turističnim skupinam na potovanjih s pomorskimi in rečnimi ladjami oz. s posebnimi kompozicijami vlakov in posebnimi avtobusi, ki prihajajo v Jugoslavijo in nadaljujejo potovanje v inozemstvo z istim prevoznim sredstvom, je omogočen vstop in bivanje v SFRJ brez vizumov. Njim se izdajajo turistične propustnice za bivanje v SFRJ za 72 ur, ne glede na to če imajo potne liste. Zadostuje, da imajo kakršnekoli dokumente, na osnovi katerih se lahko ugotovi njihova identiteta. Državljanom sosednih držav pa se izdajajo turistične propustnice samo, če preko ozemlja SFRJ potujejo v neko tretjo državo ali pa, če iz tretje države prihajajo v Jugoslavijo.

Turistične propustnice uporabljajo tudi skupine tujih turistov, ki prihajajo iz inozemstva z letali in nadaljujejo potovanje s posebnimi avtobusi v eno od sosednjih držav, iz katere se vračajo z istim prevoznim sredstvom.

Naštejmo ponovno še države, s katerimi so ukinjene vizumi: Danska, Finska, Islandija, Maroko, Polj-

Takse na vize pa ni treba plačati potnikom iz držav: Alžir, Afganistan, Belgija, Bolgarija, ČSSR, DR Nemčija, Holandija, Indija, Irak, Iran, Izrael, Japonska, Kuba, Luxemburg, Mali, Pakistan, Sirija, ZAR, ZDA in ZSSR.

Priznanje kvalifikacije

V Avstriji sem že četrto leto zaposlen pri gradnji stavb kot zidar. Plačan sem kot kvalificiran delavec, čeprav se te stroke nisem izučil, marveč se je tukaj priučil. Ker slišim, da v Jugoslaviji še vedno veliko gradite, in mi je zdaj tujine že dovolj, bi se rad vrnil in se doma zaposlil pri kakem gradbenem podjetju. Ali bi mi tam priznali kvalifikacijo?

Brat I. R. iz Francije

V gradbeni stroki boste verjetno lahko našli zaposlitev v Jugoslaviji. Verjetno vam bo podjetje, pri katerem se boste zaposlili, zaenkrat priznalo samo polkvalifikacijo in boste kasneje lahko polagali izpit za kvalificiranega zidarja.

Čestitke po radiu

Prosim vas, da sporočile čestitke po radiu družini R. iz Ljubljane in družini D. v Celju. Posebej želim pozdraviti brata C. in njegovo ženkico ter jima želim obilo sreče v zakonu.

M. M., Avstrija

V »Oddaji za izseljence«, ki je na sporedu vsako soboto ob 22.15, se objavljajo samo pozdravi in čestitke tukaj živečih državljanov, namenjene našim izseljencem v inozemstvu. Vsak teden trikrat ali štirikrat pa so na sporedu v rednih oddajah RTV Ljubljana čestitke in pozdravi za tukajšnje prebivalce ne glede na to, kdo jih pošilja. V eno teh oddaj bi lahko uvrstili vaše pozdrave. Pripomniti pa moramo, da je tarifa ob delavnikih 500 din, ob nedeljah pa 1000 din. Besedilo pošljite vsaj 14 dni pred željenim datumom objave na naslov Radio-Televizija, Ljubljana, Tavčarjeva 17 in priložite v pismu ustrezajoči znesek.

Rako pridobijo naši izseljenci jugoslovansko pokojnino

IZ Libanona nam piše rojakinja D. K. in nas naproša za točno pojasnilo o tem, ali bi se lahko pri nas socialno zavarovala. V Beyrutu je izvedela, da lahko dobi penzijo, če plača zavarovalne prispevke za nazaj. Želi vedeti, koliko bi znašala njena pokojnina in kdaj bi jo lahko začela prejemati, oziroma po kolikem času vplačevanja prispevkov.

Naši izseljenci v inozemstvu se zelo zanimajo za to vprašanje, zato smo se obrnili na strokovnjaka pri Republiškem zavodu za socialno zavarovanje SRS, da napiše za Rodno grudo čim bolj točno pojasnilo o tem. Dr. Lev Svetek nam je sporočil naslednje:

Ko je bil v začetku leta 1963 dopolnjen jugoslovanski zakon o pokojninskem zavarovanju, je bila hkrati dana možnost, pridobiti jugoslovansko pokojnino tudi našim izseljencem, ki živijo stalno v tujini. Novi, 14. a člen tega zakona, je namreč pooblastil skupščino jugoslovanske skupnosti socialnega zavarovanja za izdajo predpisa, po katerem lahko v tu-

jini živeči Jugoslovani, ne glede na to, ali so tam v delovnem razmerju ali pa opravljajo samostojno poklicno dejavnost, z vplačevanjem določenih zneskov v sklade pokojninskega zavarovanja zagotovijo sebi in svojim družinskim članom ustrezno pokojnino, ki se jim bo izplačevala po vrnitvi v Jugoslavijo.

Skupščina jugoslovanske skupnosti socialnega zavarovanja je res izdala v soglasju s Sekretariatom Zveznega izvršnega sveta za delo sklep o pogojih, ob katerih si lahko v tujini živeči Jugoslovani zagotovijo pokojnino (objavljen v Uradnem listu FLRJ, št. 9/63). Po tem sklepu si lahko naši izseljenci zagotovijo naslednje vrste pokojnine: bodisi samo osebno (samo za starost ali za starost in invalidnost), bodisi osebno skupaj z družino, bodisi družinsko. Osebno starostno pokojnino pridobi izseljenec lahko z izpolnitvijo 60 let starosti, osebno invalidsko pa v primeru, če postane pred pridobitvijo starostne pokojnine popolnoma nezmožen za delo, vendar šele z dopolnitvijo 45. leta starosti.

Osebna pokojnina lahko znaša — glede na višino premij — 30.000, 40.000, 50.000, 60.000 ali 70.000 din na mesec. Kadar pa gre za zagotovljeno osebno in družinsko pokojnino, lahko znaša družinska pokojnina toliko kot osebna pokojnina, ali pa dve tretjini osebne pokojnine. Če je zagotovljena samo družinska pokojnina, lahko zneske toliko, kakor zgoraj navedeni zneski osebne pokojnine.

Pokojnina se lahko prejema samo v primeru, če so vplačane vse premije in če živi upravičenec do pokojnine v Jugoslaviji. Če zavarovanec umre, preden vplača vso premijo, lahko plačujejo za njim premijo družinski člani, in sicer v višini, ki je določena za pridobitev družinske pokojnine. Upravičencu do pokojnine je zagotovljeno tudi zdravstveno zavarovanje, in sicer tako zanj, kakor tudi za tiste družinske člane, za katere je zagotovljena družinska pokojnina sama ali skupaj z osebno pokojnino.

Vse navedene vrste pokojnin se zagotovijo s premijo, ki je različna za starostno pokojnino, različna za osebno pokojnino za starost in invalidnost, različna za osebno in družinsko pokojnino in spet različna samo za družinsko pokojnino. Premije se izračunajo po načelih zavarovalne tehnike s 5 % obrestovanjem in so odvisne od višine zagotovljene pokojnine ter od starosti zavarovanca in njegovih družinskih članov. Lestvico premij bo predpisal Zvezni zavod za socialno zavarovanje. Premija se vplača lahko naenkrat ali po sporazumu v pisni pogodbi, ki jo skleneta Zvezni zavod za socialno zavarovanje in zavarovanec, tudi v obrokih. Vedno pa mora biti premija vplačana v ustrezni tuji valuti.

Pogodba, s katero si zagotovi zavarovanec pravico do pokojnine, mora vsebovati vrsto pokojnine, ki se zagotavlja, znesek in čas, ko se bo začela izplačevati, premijo in način njenega vplačevanja, kakor tudi druga določila o vzajemnih obveznostih. Zavarovančev podpis na pogodbi mora overiti jugoslovansko predstavništvo v državi, v kateri zavarovanec živi.

Kolikor zavarovanec odstopi od pogodbe ali neha vplačevati premijo ali se po vplačilu vse premije popolnoma odpove pokojnini, ima pravico zahtevati vrnitev 75 % vplačane premije v dinarski valuti.

FRAN
LEVSTIK

MARTIN KRPAN

Napotki k besedilu

Brdavs po imenu: beseda Brdavs je še danes znana na Dolenjskem pa tudi na Notranjskem. Ko je Levstik zbiral gradivo za slovar, je zapisal, da govore to besedo Láščani samo v zaničljivem pomenu. Lahko pa pomeni velikega, neotesanega, hudega moža. Levstiku je bilo ime všeč. Profesor dr. Slodnjak omenja, da je Levstik nalagal svoje skromne prihranke v hranilnici kot Štefan Brdavs. — *Nekdanji Pegam:* nasilni velikan iz narodne pesmi. V nji nastopa s »tremi glavami«, mati svari sina Lambergarja pred bojem, češ da naj meri »srednjega«. Ime Pegam je nastalo iz Behaim in bi pomenilo Čeh. (Češki so rekli Nemci Böhmen.) — *Lejte si no:* lejte je skrajšana oblika za glejte. Pogovorno je še danes ta oblika živa. — *Presneta reč:* presnet lahko pomeni marsikaj: nenavaden, siten, neroden, zoprn, hud. Tu bi bil smisel: res je nerodno in hudo. — *Je toževal:* nedovršni glagol toževati; danes bi rekli: je tožil. — *Cesarost:* beseda cesarost je sestavljena iz besed cesar in milost. — *Pámetovati:* spominjati se. Danes bi rekli: Ali se res ne morete več spomniti? — *Bo premogel:* ga bo zmagal, ga bo premagal, mu bo kos. — *Mejači:* mejni stražniki, včasih so rekli financarji, zdaj pravimo cariniki. — *So bili ovedli:* so bili vse pozvedeli. — *Se napravlja po kupčiji:* namerava iti spet na pot, da bi nakupil soli in jo potem prodajal. — *Pisano:* jezno, srdito gledati, tako da se kar oči svetijo. — *Se je to vršilo:* danes raje pravimo: se je to godilo. — *Se v četver pripelje kočija:* kočija, v katero so bili vpreženi štirje konji. — *Konják:* konjski hlev; zdaj beseda ni več v rabi in pravimo samo hlev. Preprosti ljudje govorijo tudi dati v »štalo«. Beseda štala je ljudska izposojenka iz nemščine, zato v knjižni rabi ni dovoljena. — *Pražnje:* praznično se obleči, nedeljsko se obleči, bolje se obleči.

(Povest v nadaljevanjih v slovenščini, angleščini, francosščini, španščini in nemščini. Ureja Mila Senk. Prevajalci: za angleščino F. S. Copeland, francosščino Viktor Jesenik, španščino Jolanda Kvas in nemščino dr. Else Byhan.)

Krpan se malo zareži in pravi: »Vem, da imajo vaši konji več mesa; pa vendar ne dam svoje kobilice za vse štiri, ki so tukaj napreženi. Kar se pa tiče predstavljaja, gospod, upam si nesti dve taki kobili dve uri hodá in tudi še dalj, če je treba.«

Cesar si misli: to velja, da bi se zapomnilo — in veli pognati.

Minilo je potem leto in nekateri dan. Krpan je pa zmerom tovoril po hribih in dolinah. Kar se pripeti, da pride na Dunaj strašen velikan, Brdavs po imenu. Ta je vabil kakor nekdanji Pegam vse junake našega cesarstva v boj. Ali cesar pa tudi ni imel tako boječih ljudi, da bi dejal: nihče si ni upal nadenj; toda kdor se je skušil z njim, gotovo je bil zmagan. Velikan pa ni bil mož usmiljenega srca, ampak vsakega je umoril, kogar je obvladal.

To je cesarju začelo iti po glavi: »Lejte si no! Kaj bo, če se Brdavs ne ukroti? Usmrtil mi je že vso največjo gospódo! Presneta reč vendar, da mu nihče ne more biti kos!« Tako je cesar toževal, kočijaž ga je pa slišal. Pristopi tedaj z veliko ponižnostjo, kakor gre pred tolikim gospodom, in pravi: »Cesaróst, ali več ne morete pámetovati, kaj se je zgodilo predlansko zimo blizu Trsta?«

Cesar vpraša nekoliko nevoljen: »Kaj neki?«

Kočijaž odgovori: »Tisti Krpan, ki je tovoril s kresilno gobo in brusi, ne veste, kako je kobilico v sneg prestavil, kakor bi nesel skledo na mizo? Če ne bo Krpan Brdavsa premogel, drug tudi ne, tako vam povem.«

»Saj res,« pravi cesar, »précej se mora ponj poslati.«

Poslali so veliko, lepo kočijo po Krpana. Ta je bil ravno tačas natovoril nekoliko soli pred svojo kočó; mejači so bili pa vse čisto ovédeli, da se zopet napravlja po kupčiji. Pridejo tedaj nádenj ter se ga lotijo; bilo jih je petnajst. Ali on se jih ni ustrašil; pisano je pogledal in prijel prvega in druge z njim omlatil, da so vsi podplate pokazali. Ravno se je to vršilo, kar se v četver pripelja nova, lepa kočija. Iz nje stopi cesarski sel, ki je videl, kar se je godilo, in naglo reče: »Zdaj pa že vem, da sem pogodil. Ti si Krpan z Vrha od Svete Trojice, kajne?«

»Krpan sem,« pravi ta, »z Vrha od Svete Trojice tudi. Ali kaj pa bi radi? Če mislite zavoljo soli kaj, svétujem, da mirujte; petnajst jih je bilo, pa se jih nisem bal, hvala bogu; samo enega se tudi ne bom.«

Sel pa, ki gotovo ni vedel, zakaj se méni o soli, reče na to: »Le urno zapri kobilo in konják pa se hitro pražnje obleci, pojdeva na Dunaj do cesarja.«

Krpan grinned a bit and said: »I know your horses are fatter; all the same, I wouldn't give my little mare for all your four-in-hand. And as for shifting her, sir, I'd undertake to carry two such mares for two hors'walk, and even further, if need be.«

»That's worth remembering,« thought the Emperor and gave orders to drive on.

A year and many a day went by. Krpan still peddled salt over hill and dale. Then it so happened that a terrible giant came to Vienna. Brdavs was his name. Like Pégam of old, he challenged all the champions of our empire to single combat. Now the emperor's men were not so timid that one might say: not one of them dared take him on; but whoever accepted the challenge was most surely defeated; and the giant was not of a merciful disposition, but slew every one whom he overcame.

That began to worry the Emperor: »Look here! What's to come of it, if that Brdavs is not put down? He's already killed all my greatest lords! Confounded nuisance that there's none to get even with him!« As the Emperor was lamenting, his coachman overheard him. Most humbly, as is proper before such great ones, he presented himself and said: »Imperial Majesty! Have you forgotten what happened the winter before last, near Trieste?«

»What happened?« asked the Emperor somewhat crossly.

»That Krpan, who was peddling tinder and whetstones,« answered the coachman; »don't you remember how he shifted his mare in the snow as if he were setting a dish on a table? If Krpan can't get the better of Brdavs, no one else will; that's what I say.«

»Right you are,« said the Emperor. »We must send for him at once.«

So they sent a fine large coach for Krpan. He had just finished loading salt in front of his house; but the frontier guards had got wind of it that he was off again on one of his trading trips. So they went for him and attacked him; there were fifteen of them. But he wasn't scared; he just frowned, laid hold of the first and used him as a club to beat up the others, so that they all took to their heels. That went on at the very moment when the coach came along, a fine new four-in-hand. The emperor's messenger got out of the coach: he had seen everything as it happened and said at once: »Now I know I've come to the right man. You are Krpan ob Vrh by Holy Trinity, aren't you?«

»I am Krpan,« said the other; »likewise of Vrh and also by Holy Trinity. But what is't you want? If it's anything to do with salt, I advise you to keep mum; there were fifteen of them, but, thank the Lord, I wasn't afraid of them; so I shan't be afraid of one man either.«

The messenger surely didn't know why he was talking about salt, so he

just said: »Make haste and lock up the mare in her stable and get into your Sunday best: we're going to Vienna, to the Emperor.«

Krpan montre un peu les dents en ricanant et dit: »Je sais que vos chevaux sont plus forts en chair, et pourtant je ne donnerais pas ma petite jument pour tous les quatre chevaux attelés ici. Et en ce qui concerne le déplacement, monsieur, je me fais fort de porter deux juments comme me celle-ci à deux heures de marche, et même plus loin s'il le faut.«

L'empereur pense: Cela mérite d'être retenu — et il ordonne de se mettre en route.

Puis un an et des jours s'écoulèrent. Krpan transportait toujours son sel par monts et par vaux. Alors il arriva qu'un terrible géant, du nom de Brdavs, vint à Vienne. Comme le Pégam de jadis, celui-ci invitait tous les champions de notre empire au combat. Cependant, l'empereur n'avait pas non plus des hommes si poltrons pour devoir dire: personne n'a osé relever le défi; mais quiconque se mesurait avec lui, était sûrement vaincu. Et le géant était un homme sans pitié: il tuait tous ceux qu'il domptait. — Cela commença par tracas- ser l'empereur. »Voyez-moi ça! Qu'est-ce qui adviendra si Brdavs n'est pas dompté? Il m'a déjà mis à mort tous mes plus grands

seigneurs! C'est empoisonnant que personne ne puisse en venir à bout!« Comme l'empereur se lamentait ainsi, son cocher l'entendit. Alors il s'avança très humblement, comme il sied devant un si grand seigneur, et dit: »Majesté, ne vous souvenez-vous plus de ce qui est arrivé l'avant-dernier hiver près de Trieste?«

L'empereur demande avec une certaine humeur: »Quoi donc?«

Le cocher répond: »Ce Krpan qui transportait de l'amadou et des pierres à aiguiser; ne savez-vous pas comment il a déplacé la petite jument dans la neige, comme s'il portait un plat sur la table? Si Krpan n'a pas le dessus sur Brdavs, un autre ne l'aura pas non plus; voilà ce que je vous dis.«

»C'est vrai,« dit l'empereur; »il faut envoyer le chercher aussitôt.«

On envoya un grand et beau carrosse chercher Krpan. Celui-ci venait de faire un chargement de sel devant sa chaumière, et les gardes-frontière avaient éventé qu'il se remettait en route pour son trafic. Ils tombèrent donc sur lui et l'assaillirent; ils étaient quinze. Mais lui ne s'en effraya pas; il frôna les sourcils et, saisissant le premier, il se mit à battre les autres avec lui comme avec un gourdin, en sorte que tous prirent leurs jambes à leur cou. Cela se déroulait justement au moment où un beau carrosse neuf, attelé de quatre chevaux, arriva. Le messenger impérial, qui avait vu tout ce qui s'était passé, en descendit et dit promptement: »Maintenant je sais bien que je suis arrivé à bon port. Tu es Krpan du Haut de la Sainte-Trinité, n'est-ce pas?«

»Je suis Krpan,« dit celui-ci; »du Haut aussi, de la Sainte-Trinité aussi. Mais qu'est-ce que vous aimeriez? S'il s'agit du sel, je vous conseille de vous tenir coi; ils étaient quinze, et je n'en ai pas eu peur, Dieu merci; je n'aurai pas peur non plus d'un seul.«

Mais le messenger, qui sûrement ne savait pas pourquoi il parlait de sel, dit là-dessus: »Enferme promptement la jument dans l'écurie et mets vite ton co-

stume du dimanche; nous allons à Vienne chez l'empereur.»

Krpan contestó sonriente: Bien veo que vuestros caballos tienen más carne, pero mi yegua no la doy ni por los cuatro que están aquí enjaezados. En cuanto a la corrida, señor mío, me siento con fuerzas de llevar dos yeguas de estas caminando dos horas o más, si fuera necesario.

— Lo he de tener en cuenta, — penso el emperador entre sí — y ordenó proseguir el viaje.

Pasó todo un año y algunos días más. Krpan seguía transportando sus mercancías a través de los montes y los valles. Por entonces llegó a Viena un temible gigante, llamado Brdavs. Parecido al antiguo Pegam, desafiaba a todos los héroes de nuestro imperio a medir con él sus fuerzas. Pero tampoco las gentes del emperador eran tan pusilánimes como para decir que nadie se había atrevido enfrentarse con él; sin embargo todos cuantos habían asado hacerlo habían sido vencidos. El gigante no era un hombre de corazón blando; mataba a todos los derrotados. El emperador empezó a meditar: — Vaya, ¿en qué parará todo esto si a Brdavs no se le vence? Mató ya a mi nobleza más destacada. Caramba, ¿cómo que no haya nadie que sea capaz de abatirle? — Así se quejaba el emperador y su cochero le oyó. Se le acercó muy humildemente como corresponde ante un señor tan alto, diciendole: — Su señoría, ¿no se acu-

erda de lo que pasó el invierno antepasado cerca de Trieste?

Un tanto disgustado preguntóle el emperador: — ¿Y qué pasó?

Contestole el cochero: — ¿No recuerda a aquel Krpan que transportaba yescas y amoladeras y que colocó su yegua a la nieve como si hubiera sido una cacerola que la ponen en la mesa? Si Krpan no vence a Brdavs, no lo vencerá nadie; se lo digo yo. —

Tienes razón, — dijo el rey, — hay que llamarlo a que venga enseguida.

Un precioso y espacioso coche fue enviado para traer a Krpan quien en ese momento acababa de cargar la sal ante su choza. Los guardias, enterados de sus nuevos preparativos comerciales vinieron y le atacaron; eran quince en total. Pero él no se asustó, les miro de reojo, agarró al primero y zumbo con él a los demás de tal forma que todos echaron a correr. En ese momento llegaba el precioso y nuevo coche tirado por cuatro caballos. Del coche bajó el mensajero del monarca que había visto lo ocurrido y dijo rápidamente: — Ya me doy cuenta que dí en el punto. ¿Eres tú Krpan de la Cima que está junto a la Santa Trinidad, no es cierto?

— Sí que soy Krpan, — le contestó éste; — y también soy de la Cima junto a la Santa Trinidad. ¿Qué quiere de mí? Si se trata de la sal le aconsejo que se esté quieto; gracias a Dios no tuve miedo ante esos quince y menos lo tendré ante uno sólo. —

El mensajero, que ni idea tenía de qué le hablaban

de la sal, respondió: — Encierra enseguida tu yegua en la cuadra, vístete rápidamente el traje de fiesta y vamos a Viena, a ver al emperador.

Krpan grinst ein wenig. »Ich weiss,« sagt er, »dass euere Pferde mehr Fleisch auf den Knochen haben; dennoch gäbe ich mein Pferdchen nicht für alle vier, die hier eingespannt sind. Was indessen das Beisestellen angeht, Herr, so würde ich mich wohl getrauen, zwei solche Pferde zwei Stunden Wegs zu tragen, und wenn nötig, auch noch weiter.«

Das sollte man sich merken, dachte der Kaiser und befiehlt weiterzufahren.

Danach ist ein Jahr und mancher Tag vergangen, und Krpan hat seine Saumlasten unverdrossen über Berg und Tal geführt. Da fügte es sich, dass ein schrecklicher Riese, Brdavs mit Namen, nach Wien kam. Der forderte, wie einstmals Pegam, alle Helden unseres Reiches zum Kampf heraus. Nun hatte der Kaiser doch auch nicht so furchtsame Leute, um sagen zu müssen, niemand getraue sich, den Riesen anzugehen. Wer immer sich aber mit ihm mass, wurde besiegt. Der Riese indes war kein mildherziger Mann; er erschlug jeden, den er bezwang.

Das fing an, dem Kaiser Sorgen zu machen: »Da schau! Was wird, ja, was wird geschehen, wenn Brdavs nicht überwältigt wird? Er hat mir schon alle die höchsten Herren getötet. Verwünscht, dass

ihm niemand gewachsen ist!« So klagte der Kaiser, und der Kutscher hörte ihn. Er näherte sich daher ganz untertänig, wie es sich vor einem so hohen Herrn gebührt, und sprach: »Majestät, könnt Ihr Euch nicht mehr erinnern, was sich im vorvergangenem Winter nahe bei Triest zutrug?«

»Und was war das?« fragte der Kaiser etwas unwirsch.

»Wisst Ihr nicht,« antwortete der Kutscher, »wie jener Krpan, der Zunder und Schleifsteine geladen hatte, sein Pferdchen in den Schnee trug, als setzte er eine Schüssel auf den Tisch? Wenn nicht Krpan Brdavs überwältigt, wird es ein anderer gewiss nicht tun, das sage ich Euch.«

»Ja, fürwahr,« sagte der Kaiser, »sofort soll man ihn holen.«

Man schickte eine grosse, schöne Kutsche zu Krpan. Der hatte gerade etwas Salz vor seinem Häuschen aufgeladen; die Grenzwächter hatten aber genau erkundet, dass er sich anschickte, es wiederum zu verhandeln. Sie kamen und machten sich an ihn heran; es waren ihrer fünfzehn. Aber ihn schreckten sie nicht, er sah sie nur schief an, packte den ersten und verdrosch die anderen damit, dass sie alle Fersengeld gaben. Das geschah eben, als die schöne, neue Kutsche vierspännig vorfuhr. Ihr entstieg der kaiserliche Bote, der alles mitangesehen hatte, was geschehen war, und sagte schnell: »Nun weiss ich schon, dass ich's richtig getroffen habe. Du bist Krpan aus Vrh bei Heilig-Dreifaltigkeit, nicht wahr?«

»Krpan bin ich,« sagte der, »aus Vrh auch, bei Heilig-Dreifaltigkeit stimmt ebenfalls. Aber was steht zu Diensten? Wenn Ihr es etwa auf das Salz abgesehen habt, rate ich Euch, Ruhe zu geben. Es waren ihrer fünfzehn, aber ich habe mich vor ihnen, gottlob, nicht gefürchtet; vor einem einzigen fürchte ich mich auch nicht.«

Der Bote aber, der wirklich nicht wusste, warum von Salz die Rede war, sagte darauf: »Führe dein Pferd geschwind in den Stall und lege schnell deine Sonntagskleider an, wir zwei gehen zum Kaiser nach Wien.«

Slovenščina za vas

Slovene for you

Esloveno para Vd.

DVANAJSTA VAJA

TWELF LESSON

DUODÉCIMA LECCIÓN

V razredu

In the Classroom

En la clase

Profesor vstopi v razred in pozdravi. Učenci vstanejo.

Prof.: Dobro jutro! — Sedite!

Profesor sede za mizo.

Učenci sedijo na stolih pri mizah.

Mize so pri oknih.

Prof.: Kdo manjka?

Učenci: Nihče ne manjka.

Pouk se začne ob osmih.

Prof.: Ali imate vsi domače vaje?

Učenci: Imamo.

Prof.: Odprite zvezke in pokažite domače vaje!

Odprite knjige na strani 35!

Berimo deveto vajo!

Edvard, berite prvi stavek!

David, berite dalje! Dovolj!

Profesor vzame kredo in piše na tablo. Učenci pišejo v zvezke.

The teacher enters the classroom and greets. The pupils stand up.

T.: Good morning! — Sit down!

The teacher sits down at the table.

The pupils are sitting on chairs at the tables.

The tables are by the windows.

T.: Who is absent?

Pupils: Nobody is absent.

The classes begin at eight o'clock.

T.: Do you all have your homework?

Pupils: We do.

T.: Open your exercise-books and show me your homework!

Open your books at page 35!

Let us read the ninth lesson!

Edward, read the first sentence!

David, go on reading! Enough!

The teacher is taking a piece of chalk and writing on the black-board.

The pupils are writing in their notebooks.

El profesor entra en la clase y saluda. Los alumnos se levantan.

Prof.: ¡Buenos días! — ¡Siéntense!

El profesor se sienta detrás de la mesa.

Los alumnos están sentados en las sillas junto a las mesas.

Las mesas están junto a las ventanas.

Prof.: ¿Quién falta?

Alumnos: No falta nadie.

La clase comienza a las ocho.

Prof.: ¿Tienen todos Uds. los deberes?

Alumnos: Los tenemos.

Prof.: ¡Abran los cuadernos y muéstrenme los deberes!

¡Abran los libros en la página 35!

¡Leamos la novena lección!

¡Eduardo, léa Ud. la primera frase!

¡David, siga Ud. leyendo! Suficiente!

El profesor toma la tiza y escribe en la pizarra. Los alumnos escriben en los cuadernos.

Slovnica

Grammar

Gramática

Glavni števnik — Cardinal Numbers — Números cardinales:

ena, dva, tri, štiri, pet, šest, sedem ... deset itd.

Vrstilni števnik — Ordinal Numbers — Números ordinales:

prvi, prva, prvo,
drugi, druga, drugo,
tretji, tretja, tretje,
četrti, četrta, četrto,

peti, peta, peto,
šesti, šesta, sexto,
sedmi, sedma, sedmo,
deseti, deseta, deseto itd.

Velelnik — Imperative — Imperativo

Ednina — Singular:

Množina — Plural:

2. oseba — 2nd person — 2^a persona:

1. oseba — 1st person — 1^a persona:

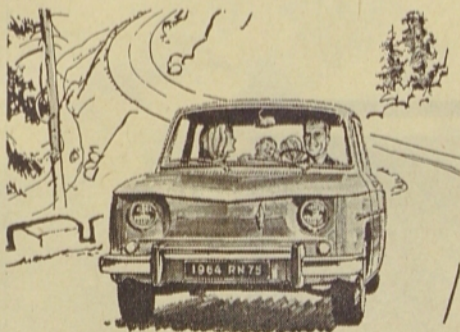
2. oseba — 2nd person — 2^a persona:

Beri!
Sedi!
Piši!
Delaj!
Bodi!
Imej!
Ne beri!
Ne delaj!

Berimo!
Sedimo!
Pišimo!
Delajmo!
Bodimo!
Imejmo!
Ne berimo!
Ne delajmo!

Berite!
Sedite!
Pišite!
Delajte!
Bodite!
Imejte!
Ne berite!
Ne delajte!

izseljenci povratniki pozor

Pri povratku v domovino imate pravico nabaviti avtomobil in ga uvoziti v Jugoslavijo brez plačila carine. Poslužite se te ugodnosti in pošljite na naš devizni račun Narodna banka Ljubljana 600-12-618351-250-493 potrebno vsoto dolarjev, nakar dvignete avtomobil po vaši želji v Ljubljani. Nudimo vam avtomobile svetovno znane tovarne
RENAULT - FRANCIJA

R-4L 735 dolarjev
R-8-MAJOR 1125 dolarjev
DAUPHINE 909 dolarjev
CARAVELLE 1734 dolarjev

Vse informacije pri zastopstvu za Jugoslavijo

C O S M O S

Ljubljana, Celovška c. 34
Telefon 33-141

PLUTAL

industrija plutovinastih izdelkov

LJUBLJANA, CELOVŠKA CESTA 32

Poštni predal 78-II

Telefon: centrala 31-278, komerciala 30-778

Brzjavljavi: PLUTA LJUBLJANA

Proizvajamo vse vrste plutovinastih zamaškov, kronske in alu zamaške za pivovarsko industrijo, slatine itd. ter plutove izolacijske plošče in segmente v priznani kakovosti

Konfekcija, uniforme, perilo in čepice

OBRTNIK

LJUBLJANA, MASARYKOVA 34

Vse naše izdelke, posebej žensko perilo in izdelke moške konfekcije si oglejte v trgovinah OBRTNIK:

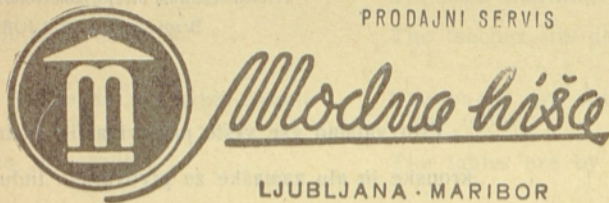
Ljubljana, Titova 3; Ljubljana, Miklošičeva 13;
Ljubljana, Masarykova 34; Kranj, Koroška 12;
Postojna, Ljubljanska cesta;
Ajdovščina, Prešernova 4; Maribor, Glavni trg 2;
Celje, Ljubljanska 6; Brežice, Prvih borcev 6;
Novo mesto, Novi trg 4;
Novo mesto, Komandanta Staneta 16

c o s m o s

VSE ZA DOM
SLUŽBO
IZLET ALI DOPUST

vam nudi

PRODAJNI SERVIS

Pri nakupu za devize ali čeke
dajemo 20% popusta

Dragi rojaki,
kadar obiščete domovino, se ustavite
v Ljubljani in obiščite

GOSTINSKO PODJETJE

Ljubljana

ki vas bo pristrčno sprejelo in vam omogočilo,
da se boste okrepčali in zadovoljni
nadaljevali pot v vse smeri Slovenije

Vabimo vas v naše obrate

KOLODVORSKA RESTAVRACIJA
Ljubljana, Trg OF 6

RESTAVRACIJA „ČINKOLE“
Ljubljana, Poljanska cesta 21

RESTAVRACIJA „MIKLOŠIČEVA KLET“
Ljubljana, Miklošičeva cesta 28

GOSTILNA „MAČEK“
Ljubljana, Cankarjevo nabrežje 15—17

GOSTILNA „NACE“
Ljubljana, Šmartinska cesta 3

BIFE „PRI SODČKU“
Ljubljana, Trubarjeva cesta 40

BIFE „ZMAJ“
Ljubljana, Šmartinska cesta 24

Na svidenje v gostinskem podjetju
„LJUBLJANA“ v Ljubljani!

Za nakup vseh vrst modnega blaga
v svojih poslovalnicah

ROKAVIČAR, Titova 10
PIONIR, Titova 17
NOGAVIČAR, Nazorjeva 3
JELKA, Miklošičeva 34
MAJA, Miklošičeva 10

se priporoča

trgovsko podjetje

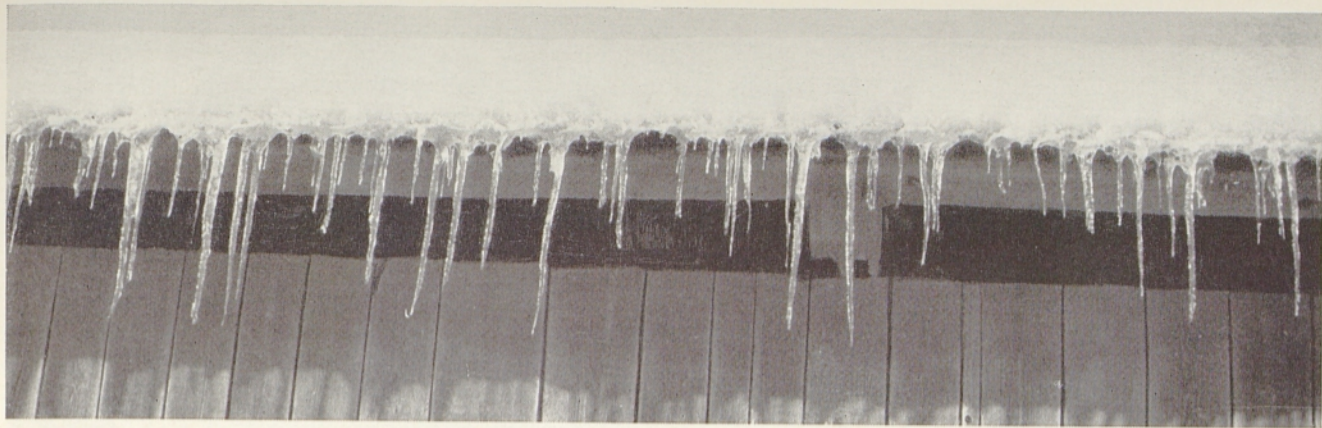
Izbira

LJUBLJANA, WOLFOVA 1/I

Gospodinje, postrezite svojim gostom
s skodelico odlične kave

mercator

Ledene sveče (Foto: Rajko Ranfl)

Turistične hišice na Veliki planini (Foto: T. Budau)

